

ÖLDÜREN KRİZ

**2009 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE
KANUN TASARISI KARŞIOY YAZISI**

HARUN ÖZTÜRK
DSP İzmir Milletvekili
Plan ve Bütçe Komisyonu Üyesi

Ankara-2009

BASKI

Başak Matbaacılık ve Tanıtım Hiz.Ltd.Şti.
Macun Mh. Anadolu Bulvarı 5/15 Ostim-ANKARA Tel. 0312.397 16 17
www.basakmatbaa.com

Ankara - 2009

İÇİNDEKİLER

	ÖNSÖZ	8
I.	2009 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TASARISI KARŞIOY YAZISI	11
1.	EKONOMİK KRİZ VE HÜKÜMETİN KRİZE YAKLAŞIMI	11
1.1.	Hükümet bir yıl süreyle krizin boyutunu algılayamamıştır	11
1.2.	Sanılmış ve umulmuştur ki, dünyanın krize karşı ortaya koymuş olduğu kurtarma paketleri, nasıl olsa krizi çıktığı noktada durdurur ve bizim herhangi bir tedbir almamıza gerek kalmaz.	12
1.3.	Hükümet kriz gerçeğini bir an önce kabul etmeli, kriz yönetimi oluşturmalı ve kriz yönetiminin kaptanı sayın Başbakan olmamalı	13
1.4.	Yaşanmakta olan krizi 2001 krizi ile karıştırmamak gerekir	15
1.5.	Türkiye’de ekonomik kriz göstergeleri bozmamıştır, ekonomik göstergeler krizden önce zaten bozuktur.	15
1.6.	Krizle karşı önlem olarak sunulan ve adına “Varlık Barışı” denilen “Hayali Kurtarma Paketi”	17
1.7.	Krizden çıkış için Hükümetin IMF tercihi mevcut büyüme modelinin ve kısır döngünün devamı anlamına gelmektedir	20
2.	2008 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ UYGULAMA SONUÇLARI	21
3.	ORTA VADELİ PROGRAM (OVP) VE ORTA VADELİ MALİ PLANLARDA (OVMP) ÖNGÖRÜSÜZLÜKLER	22

4.	2009 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	25
4.1.	2009 MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	25
4.1.1.	2009 YILI GİDER BÜTÇESİ	26
4.1.1.1.	Memur Maaş Katsayıları	27
4.1.2.	2009 YILI GELİR BÜTÇESİ	28
4.2.	2009 YILI GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİNİN BÜTÇELERİ	32
4.3.	(II) SAYILI CETVEL- ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN BÜTÇELERİ	37
4.3.1	Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler ve İleri Teknoloji Enstitüleri	37
4.3.2	Özel Bütçeli Diğer İdareler	40
4.4	(III) SAYILI CETVEL- DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	42
4.5	SOSYAL GÜVENLİK KURUMU	42
4.5.1	KAMUDAN EMEKLİLİK, ÖLÜM, İSTİFA VE BENZERİ NEDENLERLE AYRILANLARIN YERİNE ELEMAN ALIM	44
4.5.2	SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNDAN EMEKLİ OLANLARIN ASGARİ VE AZAMİ EMEKLİ MAAŞLARI	45
5.	BAKANLIKLAR İTİBARIYLA HÜKÜMET İCRAATINA İLİŞKİN BAZI DEĞERLENDİRMELER	45
5.1.	ADALET BAKANLIĞI	46
5.1.1.	YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE	49
5.2.	MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	50

5.2.1.	Bakanlık Bütçesi	50
5.2.2.	Savunma Sanayii Müsteşarlığı Bütçesi	51
5.2.3.	Savunma Sanayii Destekleme Fonu Bütçesi	51
5.3.	İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	52
5.4.	DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	52
5.5.	SAĞLIK BAKANLIĞI	54
5.6.	MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	55
5.7.	ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	58
5.8.	ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	59
5.9.	BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	60
5.10.	TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	60
5.11.	ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI	63
5.12.	ULAŞTIRMA BAKANLIĞI	67
5.13.	KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	68
5.14.	AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, SOSYAL HİZMETLER ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	68
6.	EKONOMİK GELİŞMELERLE İLGİLİ GENEL DEĞERLENDİRMELER	70
6.1.	BÜYÜME	70
6.2.	YATIRIMLAR	72

6.2.1.	SABİT SERMAYE YATIRIMLARI	72
6.2.2.	TEŞVİK BELGELİ YATIRIMLAR	73
6.2.2.1.	Bölgeler İtibariyle Teşvik Belgeli Yatırımlar	73
6.2.2.2.	Sektörler İtibariyle Teşvik Belgeli Yatırımlar	74
6.2.3.	BİR KİŞİLİK İSTİHDAM YARATMAK İÇİN GEREKLİ YATIRIM TUTARLARI	75
6.3.	ÜRETİM	76
6.3.1.	SANAYİ ÜRETİM ENDEKSLERİ	76
6.3.2.	DAYANIKLI TÜKETİM MALI ÜRETİM VE SATIŞLARI	76
6.3.3.	KAPASİTE KULLANIM ORANLARI	77
6.3.4.	KAPANAN VE AÇILAN ŞİRKET SAYILARI	78
6.4.	İSTİHDAM	78
6.4.1.	İşsizlik Sigortası Fonu	81
6.5.	ENFLASYON	83
6.6.	GÜVEN ENDEKSLERİ	87
6.7.	PIYASALARA VE BANKALARA İLİŞKİN BİLGİLER	89
6.8.	DIŞ TİCARET	89
6.8.1.	İHRACAT, İTHALAT VE DIŞ TİCARET AÇIKLARI	89
6.8.1.1.	Toplam Dış Ticaretimizdeki Gelişmeler	89
6.8.1.2.	AB ile Olan Dış Ticaretimizdeki Gelişmeler	91
6.8.1.3.	Dış Ticaret Açıkları ile Büyüme Arasındaki İlişki	92

6.8.2.	CARİ İŞLEMLER AÇIKLARI	92
6.9.	BORÇ STOKU	95
7.	SONUÇ	102
II.	2007 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TASARISINA İLİŞKİN KARŞIOY YAZISI	103
1.	2007 başlangıç ödeneği ile yılsonu ödenekleri ve harcamaların, gelirlerin gerçekteŐme oranlarının değerlendirilmesi	103
2.	2007 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi ile ilgili Genel Uygunluk Bildirimi	105
3.	2007 yılı Hazine İŞlemleri Raporu	109
4.	SONUÇ	110

ÖNSÖZ

Bütçeler hükümetlerin programlarını hayata geçirebilmeleri için gereksinim duydukları en önemli araçlardan biridir. İlgili olduğu yılın ekonomik koşulları dikkate alınarak hükümet tarafından belirlenen büyüme ve enflasyon hedefi gibi bazı makro hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanırlar. Gelir ve gider tahmininden oluşan bütçelerden gerçekçi ve samimi olmaları beklenir.

Hükümetin, 2009 yılı bütçesini hazırlarken, aslında 2007 yılı Ağustos ayında ABD'den başlayarak bütün dünyaya yayılan ekonomik krizin ülkemizi nasıl etkileyeceğini tahmin edebilmesi ve buna uygun tedbirler alması gerekirdi. Doğal olarak, uygulayacağı bütçesini de buna uygun şekillendirmeliydi.

2008 yılı Ekim ayında Plan ve Bütçe Komisyonu'nda başlayan 2009 yılı bütçe görüşmeleri sırasında, Demokratik Sol Parti olarak, hükümetin bütçesinin içinden geçilmekte olan kriz ortamını dikkate almadığına; yüzde 5 olarak hedeflenen 2008 büyümesinin o günlerde yüzde 3'ler düzeyinde gerçekleşmesi beklenirken (bugün yüzde sıfırlı bir büyüme dahi başarı olarak değerlendirilmektedir) 2009 büyümesinin, krizin bu yıl içinde daha da derinleşeceği bilinirken yüzde 4 olarak gerçekleşmesinin imkansızlığına; 2006, 2007 ve 2008 yıllarında hedeflenen enflasyonun sürekli olarak hedefin iki kat üstünde gerçekleşmesine rağmen 2009 yılı için yüzde 7.5 oranında tespit edilmesinin gerçekçi olmadığına; hükümetin ekonomik krizin ciddiyetinin farkında olmadığına, varlık barışı adı altında kabul edilen yasanın sonuç vermeyeceğinin baştan belli olduğuna (nitekim bugüne kadar yurtdışından bu yasaya dayanılarak bir para girişi olduğuna dair herhangi bir açıklama yapılmamıştır) işaret ederek, makro ekonomik verilere ilişkin hükümetin kamuoyuna sunduğu pembe rakamların gerçeği yansıtmadığına vurgu yapmıştık.

Hükümet, makro ekonomik göstergelerin kendisinden kaynaklanmayan bir kriz nedeniyle bozulduğunu söylemeye çalışmaktadır. Bu kıtapta, ekonomik göstergelerin kriz nedeniyle değil krizden önce zaten bozuk olduğuna rakamlarla cevap verilmektedir.

Hükümet bütçe görüşmeleri sırasında yapmış olduğumuz hiçbir uyarıyı dikkate almamış ve 2009 bütçesini hükümetten geldiği şekliyle Plan ve Bütçe Komisyonu'ndan geçirmiştir.

Genel Kurul'da da son ana kadar yapıcı bütün eleştirilerimize kulaklarını tıkayan hükümet, bütçe ile ilgili olarak IMF'nin anlaşma için ön şart olarak ileri sürdüğü 3.6 milyar TL tutarındaki kesinti yapılması talebine son dakikada boyun eğmiştir. Bu kesintinin; 700 milyon TL'si mal ve hizmet alımlarından, 1.8 milyar TL'si yatırım harcamalarından, 550 milyar TL'si tarımsal desteklerden ve 500 milyon TL'si de il özel idarelerine devredilen personel için merkezi yönetim bütçesinden aktarılması gereken transferlerden yapılmıştır.

2009 yılı Ocak ayı bütçe uygulama sonuçlarına baktığımızda, 2009 yılı bütçesi ile ilgili gelir ve gider tahminlerindeki isabetsizliğe işaret eden uyarılarımızın haklılığının ortaya çıktığını üzülerək görmekteyiz. Çünkü 2009 yılı bütçesinin ilk ayında faiz dışı harcamalar yüzde 24.9 oranında artarken, gelirler sadece yüzde 0.3 artmıştır. Bütçe açığındaki artış ise yüzde 465.8 olmuştur.

Bütçenin kabulünden bu yana onca uyarıya rağmen, hâlâ bir kriz yönetimi oluşturulmamış ve krize yönelik somut öneriler ortaya konulmamıştır. Hükümet "Ölen ölür, kalan sağlar bizizdir" anlayışı içinde krize karşı tedbir almada hareketsizliğini korumaktadır. AKP'nin krize karşı tedbir ortaya koyamayan bu vurdumduymazlığı sonucunda, onurlarıyla yaşamlarını sürdürmeye çalışan esnafımız, girişimcilerimiz ve birçok kredi kartı mağduru vatandaşımız bunalıma düşmekte ve kurtuluşu intihar etmekte bulmakta, nice ocaklar bu nedenle sönmektedir. Birçok vatandaşımız da ekonomik kriz yüzünden olağanüstü zor koşullar içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu tablonun sorumlusu AKP hükümetidir.

Bu kitapta yer alan veriler, aksi ayrıca belirtilmemişse, muhalefet şerhinin verildiği Kasım ayı sonu itibariyle yayımlanan resmi istatistiklere dayanmaktadır. Bu uzun muhalefet şerhi ile hem yapıcı muhalefet anlayışının gereği yerine getirilmiş hem de uyarılarımızla tarihe not düşülmüştür.

Kitabın, bu alanda ilgilenenlere faydalı olmasını diliyorum.

Harun Öztürk
DSP İzmir Milletvekili
Plan ve Bütçe Komisyonu Üyesi

I- 2009 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ KARŞIOY YAZISI

1. EKONOMİK KRİZ VE HÜKÜMETİN KRİZE YAKLAŞIMI

1.1. Hükümet bir yıl süreyle krizin boyutunu algılayamamıştır

AKP Hükümetlerinin 7'nci Bütçesi, ABD'de finans sektöründe başlayan ve reel sektörü de içine alarak bütün dünyayı, bu arada ülkemizi de etkisi altına alan bir ekonomik kriz ortamında görüşülmeye başladı.

2007 yılının Temmuz-Ağustos aylarında başlayan kriz dalgası o gün bugündür hâlâ Hükümet tarafından doğru algılanabilmiş değildir.

Dünya, yaklaşan dalga ile nasıl boğuşabileceğini hesaplarken Hükümet bir yıl süreyle sorunun farkında olmadan beklemiştir.

Bu bekleyiş, bir şey yapmama şeklinde pasif bir bekleyiş olsa, ne yalıtım ekonomi yönetimindeki algılama zaafı deyip geçebilirsiniz. Ancak Hükümet bu dönemde, yaklaşan krize karşı ekonomi yönetimi olarak aktif bir tavır içine girmediği gibi, makro ekonomik dengeler için son derece önemli olan siyasi istikrarsızlığı bozmaya yönelik söylem ve eylemler içinde olmayı sürdürmüş ve "öfke hitabet sanatıdır" diyerek, toplumu kutuplara ayırma konusunda elinden geleni yapmıştır.

Bir yılı aşkın süre, hiçbir önlem geliştirilmeden harcanmıştır.

Ta ki, ABD ve AB ülkelerinde ekonomik krizden çıkış için trilyonlarca doları aşan kurtarma paketleri ortaya konana ve krizin bütün dünyayı etkileyeceği uyarıları yapılanaya kadar...

1.2. Sanılmış ve umulmuştur ki, dünyanın krize karşı ortaya koymuş olduğu kurtarma paketleri, nasıl olsa krizi çıktığı noktada durdurur ve bizim herhangi bir tedbir almamıza gerek kalmaz.

Aradan bir yıl geçtikten sonra Cumhurbaşkanı, Başbakan, Maliye Bakanı ve Hazineden Sorumlu Devlet Bakanı'nın krizin Türkiye'ye etkisi konusundaki ilk teşhisleri özetle şöyle olmuştur:

- "Bizi teğet geçer, bize bir şey olmaz"
- "Hamdolsun kriz teğet geçiyor"
- "Krizi fırsata dönüştürmemiz bile mümkün"
- "Küresel ekonomik krizi sağlam yapıyla karşıladık"
- "Finans ve bankacılık sistemimiz sağlam"
- "Türkiye küresel krizi, asgari etkilenmeyle atlatacak"
- "Önceki krizler bize çok şey öğretti. Biz dersimizi iyi çalıştık"
- "Biz hava satmadık mal sattık"

Bütün bunlar söylenirken sanılmış ve umulmuştur ki, dünyanın krize karşı ortaya koymuş olduğu kurtarma paketleri, nasıl olsa krizi çıktığı noktada durdurur ve bizim herhangi bir tedbir almamıza gerek kalmaz. Durum umulduğu gibi olmamış; dipsiz kuyuya atılan kurtarma paketlerinin sonuç vermediği kısa zamanda görülmüş ve reel sektöre sığırayan bunalım kitlesel işçi çıkarmalarıyla sonuçlanmaya başlamıştır.

Bu kez aynı Hükümet yetkilileri:

- "Krizin elbette dünyayı etkilediği gibi bizi de etkilemesi kaçınılmaz, ancak aldığımız önlemler sayesinde krizin etkilerini fazla hissetmeyeceğiz."
- "Bütün dünyayı etkileyen kriz bizi de etkileyecek"
- "Türkiye, dünyadaki bu krizden etkilenir mi? Elbette ki, son yıllarda küresel sistem ile hem ticari hem de finansal açıdan entegre olmuş olan ülkemiz, dünyadaki bu büyük dalgalanmadan etkilenir. Ancak Türkiye krizlerle daha önce de karşılaştı. 2001 krizinden önemli dersler

çıkardık. Türkiye'deki bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosu, birçok ülkeye göre oldukça iyi durumdadır. Biz Türkiye'de konut krizi yaşamadık. Bizde batan şirket, banka, sigorta şirketi yok. Toksik (zehirli) kâğıt da yok."

➤ "Küresel krizin etkisiyle borçlanma maliyetleri ve işsizlik artabilecektir." demeye başlamışlardır.

Dikkat edilirse hâlâ sorunla yüzleşmekten ve önlem almaktan kaçınılmaktadır.

Hükümet tedbir almadığı gibi tedbir alınmasını isteyenleri de yangına körükle gitmekle suçlamaktadır. Ayrıca Hükümet yetkilileri, piyasalarda ortaya çıkmaya başlayan likidite sıkışıklığını giderme konusunda reel sektöre kredi açmayan bankaları da fırsatçılık yapmakla suçlamaya başlamışlardır.

Hükümet ne yazık ki piyasalarda giderek derinlik kazanmaya başlayan güven bunalımının hâlâ farkına varabilmiş değildir.

Gerçekten de Hükümet karşı karşıya kaldığı sorunun büyüklüğünün farkında değildir.

1.3. Hükümet kriz gerçeğini bir an önce kabul etmeli kriz yönetimi oluşturmalı ve kriz yönetiminin kaptanı Sayın Başbakan olmamalı

Hükümet öncelikle kriz gerçeğini kabul ederek işe başlaması gerekirken bunu yapmamıştır.

Oysa, Hükümetin bu gerçeği kabul ederek, krizi yönetmek üzere zaman kaybetmeden bir kriz yönetimi oluşturması ve kaptanını da belirlemesi gerekmektedir. Bize göre Sayın Başbakan, özel uzmanlık gerektiren bu konuda kesinlikle kaptanlığa soyunmamalıdır. Hükümet, kaptanını da belirlediği kriz yönetiminin yapacağı önerileri gecikmeden uygulamaya geçirmelidir.

Ancak başbakanın beyanlarından kriz yönetiminin kaptanlığını kimseye bırakma niyetinde olmadığı anlaşılmaktadır.

Örneğin **YASED toplantısında** sayın başbakan, yine “*öfke siyaset sanatıdır*” anlayışı içinde konuşmuştur. Bu konuşmasında:

“Finans sektörünün kriz söylemlerine rağmen yılın ilk 9 ayında 11 milyar dolar kâr ettiğini” açıklayan Başbakan, “Bankacılık sektörü kâr ediyor mu, ediyor. Peki neden kredileri geri çağırmaya başladılar? Neden faiz oranlarıyla oynamaya başladılar? Bu krizi ranta, fırsata dönüştürmek demek değil midir? Ama biz buna izin veremeyiz. Türkiye’nin bir düzenleme ve denetleme kurumu var. Aynı şekilde inanıyorum ki, Türkiye’nin Denetleme ve Düzenleme Kurulu da bunu yakın takibe olacaktır. BDDK ne için kuruldu? Bunun için kuruldu.” dedikten sonra, “Sen finans kuruluşusun. Senden kredi alanlar olduğu sürece sen var-sın. Senin reel sektöre ihtiyacın var. Etle tırnak gibisiniz. Kalkıp da sen reel sektörü yok farz edemezsin. Tabii o da seni yok farz edemez ama sen onu burada görüyorsun ki kıvranıyor, bir tekme de sen atıyorsun. Yok böyle bir şey. Buna da müsaade edemeyiz, etmemeliyiz. Bu rakamlar bile finans sektörümüzün ne kadar güçlü bir yapıya ulaştığını göstermektedir.”

Bankacıların temkinli davranmalarının arka planında;bankaların da likidite sıkıntısı içinde olabilecekleri, önlerini görememeleri, kullandıkları kredilerin onlardan da talep edilebilebileceği, yükselen borçlanma maliyeti nedeniyle bir süre borcu borçla çevirmede sıkıntı yaşayabilecekleri, krizin bir güven bunalımına dönüşmesi halinde mevduat sahiplerinin bankalara toplu müracaat edebilecekleri gibi olasılıkların olabileceği Sayın Başbakanın nedense aklına hiç gelmemektedir. Tehditlerle krizi yönetebileceğini düşünmektedir.

Sayın Başbakanın beyanları, üslubu ve özerk hareket etmesi gereken üst kurullara müdahale etme hevesi, kriz yönetimi kaptanlığına soyunmaması gerektiği konusundaki düşüncemizin ne kadar haklı olduğunu ortaya koymaktadır.

1.4. Yaşanmakta olan krizi 2001 krizi ile karıştırmamak gerekir

2001 krizinde görevdeki Ecevit Hükümetinin sorumluluğu yoktu, ancak bugünkü krizin bedelinin ağır olmasında AKP Hükümetlerinin ekonomiyi yıllardır kendi başına bırakmış olmasının ağır sorumluluğu vardır.

2001 krizine, 1992 yılından itibaren kamu bankalarına ödenmeyerek biriktirilen 17-18 milyar YTL tutarındaki görev zararının sebep olduğu BDDK'nın 2001 yılı faaliyet raporuna bakılarak görülebilir. Yani, o krize giden ortamı, Ecevit Başkanlığındaki Koalisyon Hükümeti hazırlamıştır. O Hükümet, kendisinden önceki onlu yılların biriktirdiği sorunlar sonucu ortaya çıkan bir krizi çok iyi yöneterek; bankacılık sistemini sağlam yapıya kavuşturarak; Merkez Bankası'nı özikleştirerek; ekonomiyi üreten ve büyüyen bir yapıya kavuşturarak bu Hükümete sakin sulara yoluna güven içinde devam eden bir ekonomi devretmiştir.

AKP hükümetleri ise, devraldıkları bu olumlu miras üzerine hiçbir şey koymadan, istikrar politikasını yeni bir ekonomi politikası açılımı getirmeden uygulamaya devam ederek bugünlere gelmiştir.

Bunun sonucudur ki aksini söylemeye çalışsalar da, hemen hemen bütün ekonomik göstergelerin bozulmasının tek sorumlusu AKP Hükümetleridir.

1.5. Türkiye'de ekonomik kriz göstergeleri bozmamıştır, ekonomik göstergeler krizden önce zaten bozduktu.

Türkiye krize, Hükümet tarafından krizden önce bozulmuş olan göstergelerle yakalanmıştır. Çünkü aşağıdaki göstergelerin bu hale gelmesine yol açan Hükümetin 6 yıllık uygulamaları vardır:

➤ Yatırıma ve üretime dayanmayan; istihdam yaratmayan; ithalata dayalı ve yurt içinde değil yurt dışında istihdam yaratan; ithalat yapmadan ihracat yapamayan ve giderek dışa bağımlı hale gelen bir

büyüme modeli uygulanmıştır.

- Yüzde 7'lerden yüzde 4'lere **çekilen büyüme hedefi** ve yüzde 1.9' larda seyreden gerçekleşmeler.
- Son iki aydır **negatifte seyreden üretim artışı.**
- İhracatın, imalat sanayinin ve istihdamın bel kemiği olan **tekstil ve giyim sektörü** üretiminde küçülme.
 - Yüzde 76.7'ye gerileyen **kapasite kullanım oranları.**
 - 2007 yılında gerçekleşen **% 7.2' lik** küçülmenin ardından tarımda 2008 yılı ilk yarısında yeniden **% 1.5** oranında **küçülme.**
 - 2002 -2008 3. çeyrekleri arasında tarımda üretmekten vazgeçen 2 milyon 395 bin kişi.
 - 2009 yılında yasa gereği GSYH'nin en az **% 1'i** oranında **tarıma kaynak ayrılması** gerekirken (11.1 milyar YTL) yarısı tutarında bir kaynak ayrılması (5.5 milyar YTL).
 - 2007 yılında **bir kişiye istihdam yaratabilmek için** yapılması gereken ortalama yatırım tutarının **% 41** oranında artarak 194.3 bin YTL'den 273.9 bine çıkmış olması. Bu artış oranı, gerçek enflasyon rakamı konusunda da bir ipucu vermektedir.
 - 2002 yılında 15.5 milyar dolar olan **dış ticaret açığının** 75.6 milyar dolara çıkışı.
 - 80 yılda verilen 246.9 milya dolarlık dış ticaret açığına karşılık 5 yıl dokuz ayda verilen 273.9 milyar dolarlık açık.
 - Bir yılda elde ettiği **tüm turizm gelirlerini** sadece **tüketim mali ithalatına** harcamak zorunda kalan bir dış ticaret.
 - 2002'den önceki 28 yılda verilen **40.2** milyar dolarlık **cari açığa** karşılık 5 yıl dokuz ayda verilen **149** milyar dolarlık cari açık.
 - Eylül 2008 itibariyle 47 milyar dolar olan cari açık 28 yılın cari açığından fazla.
 - Cari açığın finansmanında kullanılan **doğrudan yatırımların** yarı yarıya azalması.
 - 80 yılda ulaşılan 148.5 milyar dolarlık **merkezi yönetim borcuna** 5 yıl on ayda 100.9 milyar dolarlık ilave yapılması (kur artışı nedeniyle iki ayda borcumuz kâğıt üstünde hiç ödeme yapmadan 45.1 milyar dolar azaldı!)
 - Aynı AKP döneminde **TL cinsinden** merkezi yönetimin borcu 130.5 milyar TL arttı.

- 2002'de 43.1 milyar dolar olan **özel sektör dış borcunun** beş-buçuk yılda 147.4 milyar dolar artarak 190.5 milyar dolara çıkması ve dörtte birinin kısa vadeli olması.
- **Borcun borçla ödenmesi imkanının** hem kamu hem özel sektör için giderek daralması ve borçlanma maliyetinin artması.
- Millî gelire oranının AB ülkeleri ortalamasının altına düştüğü, bu nedenle **borç yükünün** hafiflediği iddia edilse de, faiz ödemelerinin hâlâ bütçenin dörtte birini götürmesi ve hem nominal hem de reel faizlerin bir türlü aşağıya çekilememesi.
- **İç ve dış talepte** yaşanan daralma.
- Kamu finansmanında kullanılan **özelleştirme gelirlerinin azalması.**
- Gerileyen reel ücretler.
- **Yabancı banka hakimiyetinin** yüzde 50'ler düzeyine yaklaşması.
- Vatandaşların **tüketici kredileri** ile **kredi kartı borçlarının** 120 milyar YTL'ye yaklaşmış olması.
- 2003 yılında 110.3 olan **tüketici güven endeksinin** Ekim 2008 itibariyle 69.2'ye inmesi.
- 2004 yılında 106.3 olan **reel kesim güven endeksinin** Ekim 2008 itibariyle 74,24'e gerilemesi.
- İki haneli rakamlarda seyreden **enflasyon.** Ekim 2008 itibariyle % 11.99
- OECD raporuna göre **sosyal adaletsizliğin** en bozuk olduğu 2. ülke oluşumuz.
- 2002'de sıfır noktada devralınan **terörün** ülke bütünlüğünü tehdit eden bir boyuta ulaşması.

AKP Hükümetlerinin bozmuş olduğu bu göstergeler, ne yazık ki krizden en az değil en çok etkilenen ülke olmamız sonucunu doğuracaktır.

1.6. Krize karşı önlem olarak sunulan ve adına "Varlık Barışı" denilen "Hayali Kurtarma Paketi"

Krizle ilgili olarak Hükümetin, bugüne kadar kamuoyuna sunulan tek tedbiri, yurt içinde ve dışında kayıt dışında bulunan paraların belli oranda vergi ödenerek bankacılık sistemine dahil edilmesi şeklindeki tedbiri

olmuştur.

Öncelikle şu tespiti tekrarlayalım. Kriz, ekonomik göstergeleri bozmamıştır; ekonomik göstergeler krizden önce 6 yıldır bu Hükümet tarafından uygulanmakta olan ekonomi politikaları nedeniyle zaten bozulmuştu.

Bu nedenle Hükümet, *“ne yapalım bütün dünyayı etkileyen kriz bizi de etkiledi”* diyerek, işin içinden sıyrılamaz.

Paketin en önemli açmazı, pakete karşı duyulan güvensizlik olacaktır. Çünkü AKP'nin ve aynı gelenekten gelenlerin bugüne kadar yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza yaşattıkları Yimpaş, Kombasan ve Deniz Feneri Derneği yosuzlukları hafızalarda tazeliğini korumaktadır.

Sadece bu güvensizlik nedeniyle dahi bu paket hayalidir ve ölü doğmaya mahkumdur.

Dünyanın yaşadığı kriz ortamında ve herkesin likiditeye ihtiyacı olduğu bir dönemde, yurt dışındaki para, döviz, altın ve menkul kıymetlerle taşınmazların Türkiye'ye hem de % 2 vergi ödemeyi göze alarak getirilmesini beklemek ayrı bir hayalciliktir. Ayrıca, bu değerlerin % 100 mevduat garantisi tanınan ülkelerden, henüz mevduata sınırlı garanti verilen ülkemize niçin gelmek isteyeceğinin de mantıklı bir açıklaması bulunmamaktadır. Her halde yüksek reel faizlerin devam edeceğine güveniliyor. Getirilecek kıymetler arasında taşınmazların yer alması ise akla, *“aftan yararlanarak yurda gemi getirecekler mi var?”* sorusunu getirmektedir.

Hükümet, bu yasa ile, dünyada krizle ilgili kurtarma paketlerinin ortaya konulduğu bir dönemde, hiçbir şey yapmadan oturmanın mahcubuyetinden kurtulmaya çalışmıştır. *“Bakın, ben de bir paket ortaya koydum”* demek istemiştir.

Yasada, beyan edilecek varlıkların belgelendirilmesinin, “kanaat verici belge” kavramına bağlanması, hem % 2 ve % 5 şeklindeki vergi farklılığından yararlanmak için yurda giriş çıkışları kolaylaştıracak hem

de yurt dışından yurda girişlerin yurt dışındaki banka ve aracı kuruluşlar eliyle yapılması zorunluluğunu ortadan kaldıracaktır. Nitekim, yasa, yurt dışından getirilen varlıkların Türkiye’de banka, aracı kuruluş ya da vergi dairesine beyanı öngörülmesine rağmen, yurt dışından transfer konusunda aynı araçların kullanılacağına ilişkin bir hüküm içermemektedir.

Paranın kaynağı konusunda hiçbir soru sorulmayacağıının öngörülmesi ise, imzalamış olduğumuz uluslararası karapara ile mücadele anlaşmaları çerçevesinde ülkemizin güvenilirliğinin uzun yıllar tartışılmasına yol açacağı unutulmamalıdır. Gerek yasa, gerekse gerekçesi, bu girişimin suç gelirlerinin aklanmasına nasıl izin vermeyeceğine dair hüküm ve açıklama içermemektedir.

Bir taraftan yurt dışından kaynak transferi sağlamayı amaçlayan Hükümet, diğer taraftan iktidarı döneminde kayıt dışılığa yönelenlere af getirmeyi ihmal etmemiştir.

Öyle anlaşılıyor ki bu düzenleme ile Hükümet, iktidarlara dönemindeki göz yumduğu kayıt dışılığa af getirmek istemektedir. Çünkü getirilen vergi affı zamanaşımı süresi dolayısıyla AKP döneminde kayıt dışına çıkanlara yarayacaktır.

Kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına almada önemli bir araç olan “nereden buldun” anlayışı ortada yokken ve buna ilişkin bir “mali milat” belirlenmeden yurt içinde kayıt dışına vergi affı getirilmesi ;

- Kayıt dışına ve haksız rekabete yol açanlara verilmiş bir taviz niteliğindedir.
- Hukuka saygılı ve görevlerini zamanında hem de daha fazla vergi ödeyerek yerine getiren vatandaşlara karşı yapılmış büyük bir haksızlıktır.
- Yasalara uygun davranan mükellefleri de kayıt dışına itebilecek tir.
- Hukuk devletini hakim kılmamızı zorlaştıracaktır.

Hükümet bu paketle göle maya çalmıştır. “Ya tutarsa... ” ya da, “ne gelirse Allah bereket versin” demek istemektedir.

Kıscası bu paket, hayali ve kamuoyunu oyalamaya yönelik bir kurtarma paketidir.

1.7. Krizden çıkış için Hükümetin IMF tercihi mevcut büyüme modelinin ve kısır döngünün devamı anlamına gelmektedir

Krizden; büyümeden çok fedakarlık yapmadan, çok fazla işsizlik yaratmadan çıkmak istiyoruz.

Ancak, yabancı para girişinin azalması nedeniyle nasıl finanse edeceğimizi bilemediğimiz bir cari açıkla karşı karşıyayız. Bu alanda artan döviz kurları bir anlamda imdadımıza yetişmiş gibi görünüyor.

Çünkü, ithalat artan kurlarla birlikte kısılacağı için cari açık da kendiliğinden küçülecektir.

Ancak o zaman da, ithalata dayalı ekonomimizde büyümenin ve ihracatın motorlarının durma riski vardır.

“Ne yapılabilir ?” sorusuna Hükümetin bulduğu çözüm, çarkı eskisi gibi işletebilmek için IMF ile anlaşma yolunu seçmek olmuştur.

IMF ile anlaşalım ki yabancılara güven verebilelim.

IMF ile anlaşalım ki yabancı sermaye tekrar eskisi gibi yurda girsin, ithalat yeniden finanse edilebilsin, ithalatımız artsın ki ihracatımız artsın, dış ticaret açığımız, cari açığımız, borçlarımız artsın ve bu yolla tekrar büyüyebilelim. Bu şekilde yeniden kurulan saadet zinciri ile yeni bir krize ve tikanıklığa girene kadar biriken ve giderek büyüyen sorunlarla yolumuza devam edelim. Bu tercih bizi, fiyatlar genel düzeyinin yükseldiği bir noktaya götürür ve kısır döngü içinde döner dururuz.

Hazineden sorumlu Sayın Bakan komisyona sunuşunda *“Türkiye'nin küresel krizden en az etkilenmesi için gerekli olabilecek ilave önlemler, her türlü muhtemel gelişme de dikkate alınarak belirlenmiş olup, Hükümetimiz, ihtiyaç duyulduğunda bu önlemleri kararlılıkla uygulamaya koyacaktır”* demiştir.

Bu cümlelerle Hükümet vatandaşlara ve piyasalara demek istemektedir ki, **“Bana güvenin, gerisini merak etmeyin. Gerektiğinde şap-kadan tavşanı çıkarabilecek durumdayız.”**

Görüldüğü üzere, ortada hayali bir paket dışında hâlâ oluşturulmuş bir kriz yönetimi yoktur. Hâlâ krizi yönetecek kaptan tayin edilmiş değildir.

Siyaset ile üst kurullar ve merkez bankası arasında çeşitli tartışmaların yaşanabileceği bir ortama doğru hızla girilmektedir.

2. 2008 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ UYGULAMA SONUÇLARI

Hükümet 222.6 milyar YTL olan 2008 Merkezi Yönetim **bütçe harcamalarının** 6.9 milyar YTL'lik artışla 229.5 milyar YTL'ye çıkmasını, **gelirlerin de** 10.8 milyar YTL tutarında artarak 215.4 milyar YTL'ye ulaşmasını beklenmektedir. Buna göre başlangıçta öngörülen 18 milyar YTL'lik açığın 3.9 milyar eksiği ile 14.1 milyar YTL olarak gerçekleşmesi öngörülmüyor.

Harcamalardaki sapma büyük ölçüde sermaye giderlerindeki 6 milyar YTL'lik artıştan kaynaklanmaktadır. Buna rağmen, 2002 yılında GSYH içinde % 2.2 olan yatırım harcamalarının payı % 1.8'e düşmekten kurtulamamıştır.

Gelirlerdeki artış ise, büyük ölçüde özelleştirme gelirleri ile işsizlik sigortası fonundan aktarılan kaynağın gelir kaydedilmesinden kaynaklanmaktadır.

Hükümet 2007 yılından bu yana özelleştirme gelirlerinin bir kısmını çizgi altı finansman tablosunda göstermek yerine bütçede vergi gelirleri arasında göstererek, bütçe açıklarının olduğundan daha az göstermeye çalışmaktadır. Hükümetin samimiyetten uzak bu tavrı mali saydamlığın ve buna bağlı olarak da hesap verilebilirliğin sağlanmasını engellemekte ve yönetime olan güveni zedelemektedir.

Maliye Bakanlığının 3 Mayıs 2008 tarihinde kamuoyuna açıkladığı **Orta Vadeli Mali Çerçeve**; 2007 yılı için % 2.5 olarak gösterilen **merkezi yönetim bütçesi faiz dışı fazla** oranının % 4.1 olarak gerçekleştiği; 2008 yılı merkezi yönetim bütçesi için % 2.7 şeklinde revize edilen faiz dışı fazla hedefinin ise % 4.1 olarak gerçekleşmesinin beklendiği görülmektedir. Aynı belgede 2009 yılı için % 2.3 olarak açıklanan merkezi yönetim bütçesi faiz dışı fazla hedefi ise TBMM'ye sunulan bütçe rakamları ve açıklanan GSYH 'ya göre % 4 'dür.

Bütün bunlar, Hükümetin bırakın üç yıl sonrasını, önündeki üç ay bile göremediğini ortaya koymaktadır.

3. ORTA VADELİ PROGRAM (OVP) VE ORTA VADELİ MALİ PLANLARDA (OVMP) ÖNGÖRÜSÜZLÜKLER

2009 bütçe teklifini değerlendirmeye geçmeden önce, üç yıllık dönemleri içeren OVP ile OVMP'de öngörülen hedeflerdeki isabetsizliği görmek gerekmektedir.

Çok yıllık bütçelemeye 2006 yılından itibaren başlanmıştır. Kurumlar bu yıldan itibaren kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturarak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler belirliyorlar ve önceden belirlenen performans göstergelerine dayanarak bu amaç ve hedeflere ne ölçüde ulaştıklarını anlamaya çalışıyorlar. Bunun için, kurumların stratejik hedeflerine ulaşabilmelerini sağlayacak çok yıllık bütçelerle kendilerine ayrılacağı ifade edilen kaynak tavanlarında önemli sapmaların olmaması gerekir. Ancak **bugüne kadar kabul edilen dört adet çok yıllık OVP ve OVMP'ler incelendiğinde;** gerek makro politika, ilke, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklüklerde olsun, gerekse harcama kalemleri itibariyle bütçe tavanlarına uyum konusunda olsun, bir programdan diğerine geçerken yapılan esaslı değişiklikler, kaynak dağılımında çok yıllık bütçelemeden beklenen etkinliğin sağlanmadığını göstermektedir.

Uygulama sonuçları 5018 sayılı kanunun emrettiği formalitelerin kâğıt üzerinde yerine getirilmesinin ötesine geçilemediğini göstermek-

tedir. Elbette dünyada ve ülkemizde yaşanan olaylardan söz konusu planların ve programların etkilenmemesi mümkün değildir. Ancak bu gelişmeler karşısında yapılan değişikliklerin, kurumların öngörülen süreler için belirledikleri stratejik hedeflere ulaşmalarını engelleyecek ya da tümüyle ortadan kaldıracak boyutlara ulaşmaması gerekir.

Aşağıda bugüne kadar uygulamaya konulan dört adet OVP ve OVMP’de ortaya çıkan söz konusu sapmalara ilişkin örnekler verilecektir. Örnekler incelendiğinde nasıl formalite icabı üç yıllık bütçeler yaptığımız görülecektir

Örneklere geçmeden önce, gerek OVP gerekse OVMP’nin, bugüne kadar 5018 sayılı yasanın öngördüğü tarihlerden sonra yayınlanmış olmalarının bütçe hazırlık sürecini kısalttığına; sürecin daha iyi tasarlanması için her iki dokümanın birleştirilmesinin değerlendirilmesinin yararlı olacağına; kaynak dağılımına ilişkin tavanların belirlendiği program ve planın hazırlık aşamalarına harcamacı kurumların da katılımcı bir anlayışla katılımlarının, kurumların stratejik hedeflerine ulaşmalarına katkı sağlayacağına işaret etmek yerinde olacaktır.

2007-2009 dönemini kapsayan OVP’de yüzde 7-8 düzeyinde belirlenen **büyüme oranları**, izleyen iki OVP döneminde (2008-2010, 2009-2011) sürekli aşağıya çekilmiş ve son olarak yüzde 5’e kadar indirilmiştir. Uluslararası gelişmeler ve ekonomide Hükümetin yarattığı kırılganlıklar, son belirlenen bu oranların dahi gerçekleşmesinin güç olduğunu ortaya koymaktadır. Zira, uluslararası kuruluşlar 2008 için son olarak yüzde 5,5 olarak belirlenen büyümenin yüzde 4’ün de altında % 3,6 düzeylerde gerçekleşebileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla 2009 yılı için belirlenen % 5’lik büyüme hedefinin % 4’e çekilmiş olması dahi yeterli değildir. 2009 yılı için büyümenin negatifin üstünde tutulması bile başarı olarak değerlendirilebilir.

Hükümetin büyümedeki bu gelişmeleri tümüyle dünyadaki ekonomik krize bağlamasının kabulü mümkün değildir. Zira dünya ekonomilerindeki olumsuz gelişmeler 2007 yılının temmuz ve ağustos aylarında başlamıştır. Hükümet ise, o gün bugün dünyadaki olumsuz gelişmelerin bizi teğet geçeceği beklentisi ve umudu içinde kalarak, ekonomiyi yönlendirme konusunda en küçük bir çaba göstermemiştir.

Hükümetin uyguladığı dışa bağımlı, yatırım ve üretime dayanmayan büyüme modelinin istihdam yaratmadığı ortada iken, OVP'lerde, düşürülen büyüme hedefleri ile birlikte işsizliğin de azaltılacağına öngörülmüş olması başka bir çelişkidir. Üstelik, istihdam düzeyinin düşeceği öngörülürken, işsizlik oranının nasıl azalacağına da cevabı ortada yoktur.

Çarpıtılarak sunulan bu ve benzeri diğer göstergeler kamuoyunu yanlış yönlendirerek, saydamlık ve hesap verebilirlikten uzaklaşılmasına yol açmaktadır.

Hükümet 2008-2010 yıllarını kapsayan OVP'de, 2008 yılında istihdam düzeyini **23 milyon 100 bin** seviyesine çıkartmayı hedeflemişti. **Ağustos 2008 itibariyle** ulaşılan istihdam düzeyi ise **22 milyon 509** bindir. Buna göre Hükümet, 2008 yılı için istihdam düzeyi hedefinin **593 bin** gerisindedir.

Hükümet 2008-2010 dönemini kapsayan OVP'de, 2009 yılı için öngördüğü **23.6** milyon düzeyindeki istihdam hedefini, son OVP'de (2009-2011) **21.9** milyon kişiye çekmiştir. Bu durum, 23.6 milyon kişilik ilk istihdam hedefine göre **1 milyon 700 binlik**, bugünkü mevcut istihdam düzeyine göre de **609 bin** kişilik bir azalma demektir (21.900-22.509). Bunun Tükçesi, 2009 yılında **en az 609 bin kişinin işini kaybedeceği**dir.

2006 yılında kabul edilen OVMP'de 2009 yılı merkezi yönetim bütçesi tavanı **205.7** milyar dolar olarak belirlenmişti. 2008 yılında kabul edilen son OVMP'de **259.1** milyar YTL olacağı öngörüldü. Plan ve Bütçe Komisyonunun kabul ettiği bütçe büyüklüğü **262.2** milyar YTL. Üç yıllık bütçeler yapıyoruz, ancak üç yıl içinde ilk hedef % 25'den daha fazla sapıyor. O zaman size çok yıllık bütçelemeden ne bekliyorsunuz, niye geçtiniz diye sormazlar mı?

4. 2009 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (MYB)

4.1. 2009 MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yıllar itibariyle MYB'ye ilişkin harcamalar ve gelirlerdeki gelişmeler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Plan ve bütçe komisyonunda, Emniyet Genel Müdürlüğü (14 milyon YTL), Maliye Bakanlığı (50 milyon YTL), Kültür ve Turizm Bakanlığı (15.5 milyon YTL) ile Çevre ve Orman Bakanlığı (28 milyon YTL) bütçelerine yapılan toplam 107.5 milyon YTL tutarındaki ödenek ilavesi ile TBMM'ye **262.1** milyar YTL olarak sevk edilen 2009 yılı bütçesi **262.2** milyar YTL olarak bağlanmıştır. Yapılan ilavelerin aşağıda sunulacak oranlara etkisi ihmal edilebilecek düzeydedir.

Milyar YTL	2008	2008	2009 BÖ	ARTIŞ		GSYH İÇİNDEKİ PAYLARI			
	BÖ (1)	GT (2)	(3)	(3)/(1)	(3)/(2)	2002	2007	2008	2009 BÖ
HARCAMALAR	222,6	229,5	262,1	17,7	14,2	34,1	23,9	23,1	23,6
Faiz Dışı Harcama	166,6	175,0	204,6	22,8	16,9	19,4	18,2	17,6	18,4
Personel Giderleri	48,7	50,4	57,2	17,5	13,5	6,2	5,1	5,1	5,1
Sos.Güv.Kur.Devlet Primi	6,4	6,4	7,2	12,5	12,5	0,0	0,7	0,6	0,6
Mal ve Hizmet Alımları	22,9	24,7	26,1	14,0	5,7	3,1	2,6	2,5	2,3
Cari Transferler	69,2	68,7	88,5	27,9	28,8	7,2	7,4	6,9	8,0
Sermaye Giderleri	11,8	17,7	16,6	40,7	-6,2	2,2	1,5	1,8	1,5
Sermaye Transferleri	2,1	2,8	2,8	33,3	0,0	0,0	0,4	0,3	0,3
Borç Verme	3,9	4,3	4,7	20,5	9,3	0,6	0,4	0,4	0,4
Yedek Ödenekler	1,6	0,0	1,4	-12,5		0,0	0,0	0,0	0,1
Faiz Harcamaları	56,0	54,5	57,5	2,7	5,5	14,8	5,7	5,5	5,2
GELİRLER	204,6	215,4	248,8	21,6	15,5	22,7	22,3	21,7	22,4
Vergi Gelirleri	171,2	174,7	202,1	18,0	15,7	17,2	17,9	17,6	18,2
Vergi Dışı Gelirler	23,2	23,0	25,3	9,1	10,0	5,5	2,8	2,3	2,3

Sermaye Gelirleri	4,3	8,3	13,1	204,7	57,8	0,0	0,7	0,8	1,2
Alınan Bağış ve yardımlar	0,8	3,2	2,5	212,5	-21,9	0,0	0,2	0,3	0,2
Özel Büt.İd.ve DDK.Gel.	5,1	6,2	5,8	13,7	-6,5	0,0	0,7	0,6	0,5
BÜTÇE DENGESİ	-18,0	-14,1	-13,3	-26,1	-5,7	-11,5	-1,6	-1,4	-1,2
FAİZ DIŞI DENGE	38,0	40,4	44,2	16,3	9,4	3,3	4,1	4,1	4,0
BÖ : Başlangıç Ödeneği									
GT :Gerçekleşme Tahmini									
GSYH	994,3	994,3	1.111,4						
FAİZ HARCAMALARI/ TOP.HARCAMA	25,2	23,7	21,9						

4.1.1. 2009 YILI GİDER BÜTÇESİ

2008 yılı başlangıç ödeneklerine göre **2009 Merkezi Yönetim Bütçesi** gider ödenekleri % **17.7** oranında artış öngörmektedir.

Gider bütçesi tarafındaki en büyük artışın % 27.9 ile **cari transferlerde**, en düşük artışın ise % 2.7 ile faiz ödemelerinde olduğu görülmektedir. Yatırım harcamaları 2008 başlangıç ödeneklerine göre % 40.7 artmış gibi görünse de, gerçekleşme tahminine göre artış % -6.2 düzeyine düşmektedir. Yani 2009 yılında 2008'de gerçekleştirilecek yatırımdan daha az yatırım yapılacaktır.

Bütçe büyüklüklerinin 2002 yılından bu yana GSYH'ye oranının izlediği seyre baktığımızda, harcamaların GSYH'ye oranının % 34.1'den % 23.6'ya gerilediği görülmektedir. İlk bakışta kamu harcamalarının kısalmış olması iyi gibi değerlendirilebilir. Ancak, bu denli düşüş olmaması gerekirdi. Çünkü; harcamaların azalması reel ücretlerin düşmesi, yatırımların reel olarak azalması ve zorunlu kamu hizmetlerinin dahi yerine getirilmesinde sıkıntılar yaşanması anlamına gelmektedir. Nitekim 2002 yılında personele GSYH'den ayrılan %6.2'lik pay % 5.1'e, yatırımlara ayrılan pay % 2.2'den % 1.5'e, mal ve hizmet alımına ayrılan pay da % 3.1'den % 2.3'e düşmüştür.

Önümüzdeki yıl için Hükümetin öngördüğü büyüme, enflasyon ve faiz oranları hedeflerinin daha bugünden tutturulamayacağına belli olması ve yaklaşan yerel seçimler, 2009 bütçesinin dikiş tutmayacağını göstermektedir. Söz konusu hedeflerin tutturulamaması, personel ve fazizler için önörülen ödeneklerin yetersiz kalması sonucunu doğuracaktır.

Sosyal güvenliğe yapılacak transferlerin yer aldığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2009 bütçesinin 2008 yılı başlangıç bütçesine göre %-8.9'luk düşüş göstermesi de, başlangıç bütçe açığını düşük gösterme çabası olarak değerlendirilebilir.

Görüldüğü gibi bütçe samimi değildir. Krizin etkilerini dikkate almamıştır. Hükümet mali saydamlıktan ısrarla kaçınmaktadır. Hükümetin, mali saydamlık ve mali disiplin konusunda dili başka şeyler söylerken ayakları başka yerlere gitmektedir.

4.1.1.1. Memur Maaş Katsayıları

Hükümetin enflasyon hedefini memur, emekli, dul ve yetimlere daha az maaş artışı yapmakta kullandığı artık açıkça ortaya çıkmıştır. Enflasyon 2007 yılında % 4 hedeflendi % 8.4 olarak gerçekleşti. 2008 yılı için hedef enflasyon % 4 olarak belirlendiğinde, Merkez Bankası eğilim anketleri enflasyonun bu yıl için % 6'nın üstünde gerçekleşeceğini gösteriyordu. Ekim 2008 itibarıyla gerçekleşen yıllık enflasyon ise % 11.99 olmuştur.

2009 için de belirlenen % 7.5 enflasyon hedefine göre memur, emekli, dul ve yetimlerine % 4 + % 4.5 oranında zam yapılması kararlaştırılmıştır.

Plan ve Bütçe Komisyonunda, geçtiğimiz yıllarda sürekli olarak enflasyonun, hedef enflasyonun iki katı tutarında gerçekleşmiş olması göz önünde bulundurularak, memur ve emekli maaş artışlarının % 7.5+ %7.5 olmak üzere yıllık % 15.6 oranında artırılması yönünde vermiş olduğumuz değişiklik önergesi, AKP'ye mensup milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

Teklif, gerekçeleri yukarıda da açıklanmaya çalışıldığı gibi siyasi düşüncelere dayalı olarak verilmemişti. Geçmiş yıl uygulamaları, artan kurlar ve kriz nedeniyle gerçekleşecek enflasyonun Hükümetin hedef enflasyon oranının en az iki katı üstünde olacağı, memur ve emeklilerin son derece sıkıntı içinde bulunmaları ve kriz nedeniyle iç talepte genişlemeye katkı sağlayacağı düşüncesiyle söz konusu değişiklik önergesi verilmişti.

“Enflasyon yüksek olursa farkını sonradan veriyoruz” demek, yetmez. Bugünden yüksek gerçekleşeceği belli olan enflasyona uygun maaş artışı yapmamak büyük haksızlıktır.

4.1.2. 2009 YILI GELİR BÜTÇESİ

Bakanlığın 2008 yılı gerçekleşme tahminlerine göre 2009 Merkezi Yönetim Bütçe gelirleri % 15.5 oranında artacaktır.

Gelirler tarafındaki en büyük artış ise % 57.8 ile, içinde **özelleştirme gelirleri ve işsizlik sigortası fonundan aktarılan kaynakların yer aldığı sermaye gelirlerinde** olacaktır.

Bütçe gelirleri arasında değil, çizgi altı finansman tablosunda gösterilmesi gereken söz konusu gelirler dolayısıyla 2009 yılı bütçesi açığı da önceki yıllarda olduğu gibi düşük gösterilmiştir. Gerçekten de, **13.1 milyar YTL** tutarındaki sermaye gelirleri içinde **12.6 milyar YTL** olacağı tahmin edilen özelleştirme gelirleri ile işsizlik sigortası fonundan aktarılan kaynaklar bütçe gelirleri arasında gösterilmemiş olsaydı, 2009 yılı bütçe açığı öngörüldüğü gibi **13.3 milyar YTL** değil **25.9 milyar YTL (13.3+12.6)** olacaktı.

MYB gelirlerinin GSYH içindeki payı 2002 yılında % 22.7 iken 2008 yılı gerçekleşme tahminine göre % 21.7'dir. Son yıllarda bütçe açıklarını az göstermek için MYB gelirleri arasında gösterilmeye başlanan özelleştirme gelirlerine isabet eden payı düştüğümüzde, 2008 yılı payı % 21'lere düşmektedir.

Vergi gelirlerinin payı aynı dönemden % 0.4 artarak %17.2'den % 17.6'ya çıkmıştır.

Vergi dışı gelirlerin payı % 5.5'den % 2.3'e gerilemiştir.

2005 OECD verileri, sosyal güvenlik primleri hariç toplam vergi gelirlerinin GSYH içindeki payının OECD ülkelerinde % **26.9**, AB üyesi ülkelerde ise % **27-28** civarında olduğunu göstermektedir.

Bu oranlar, Türkiye'de vergi gelirlerinin GSYH'ye oranında optimal noktaya ulaşılamadığını göstermektedir.

Bu, mevcut mükelleflere daha çok yüklenerek değil, vergi tabanı yayılarak sağlanmalıdır. Hükümet her ne kadar vergi tabanını yayma konusunda başarılı çalışmalar yaptığını söylese de, rakamlar bu iddiaları doğrulamamaktadır.

Ayrıca, mükellef sayılarındaki gelişmeler de, mükellef sayılarının ekonomik gelişmeleri yakından izlemediği sonucunu vermektedir.

	2002 EKİM	2008 EKİM	FARK
Gelir Vergisi	1.741.081	1.718.837	-22.244
Gelir Stopaj	1.978.744	2.339.832	361.088
G.M.S.İ	432.480	749.786	317.306
Basit Usulde Vergilendirilenler	814.928	752.265	-62.663
Kurumlar Vergisi	583.730	641.851	58.121
KDV Mükellefleri	2.897.953	2.281.968	-615.985

Ekim 2002 ile **Ekim 2008** döneminde, KDV mükellef sayısının 615 bin 985 ve gelir vergisi mükellef sayısının 22 bin 244 **azaldığı**, buna karşılık; gelir stopaj mükellef sayısının 361 bin 88, GMSİ mükellefi sayısının 317 bin 306 ve kurumlar vergisi mükellef sayısının da 58 bin 121 **arttığı** görülmektedir.

İhracat istisnası nedeniyle dahilde alınan KDV'den yapılan **vergi iadesinin** GSMH içindeki payı 2002 yılında % **1.3** iken 2007 yılında bu oran % **1.5'e** çıkmıştır.

2002 yılında GSMH'nin **0.2'si** oranında **ücretlilere ve emeklilere vergi iadesi** yapılırken AKP Hükümeti tarafından bu uygulamaya son

verilmiştir. Her ne kadar ücretlere yerine ek ödeme adı altında bir ilave yapılmış olsa da, bu ödemenin, söz konusu personelin alabileceği vergi iadesinin yerini tutması mümkün değildir.

Yukarıdaki oranlar, kaldırılan vergi iadesi payının AKP döneminde ihracatta vergi iadesine gittiğini göstermektedir. Bu durum, AKP Hükümetinin fakirden alıp zengine verdiği gösteren önemli göstergelerden biridir.

Diğer iadelerin 2002 yılında GSMH içinde %0.6 olan payı da 2007 yılında % 1.4'e çıkmıştır.

Toplamda iadelerin GSMH içindeki payı da 2002 yılında % 2.1 iken 2007 yılında % 2.9'a yükselmiştir.

Ekim ayı gerçekleştirmelerini dikkate alarak yaptığımız yılsonu gerçekleşme tahmini aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Milyon YTL	2008 BÜTÇE	2008 YILSONU TAHMİNİ	2009 BÜTÇE	2008/ 2007	2009B/ 2008B	2009B/ 2008 YT
Merkezi Yönetim Gelirleri	204.556	214.567	248.759	12,7	21,6	15,9
Genel Bütçe Gelirleri	199.411	208.069	0	12,6		
I-Vergi Gelirleri	171.206	173.184	202.090	13,3	18,0	16,7
1. Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	52.600	56.283	65.401	16,8	24,3	16,2
2. Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	4.029	4.166	4.823	14,3	19,7	15,8
3. Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	71.382	69.013	79.065	8,5	10,8	14,6
4. Uluslararası Tic. ve Muamelelerden Al. Ver.	33.502	34.556	42.053	19,3	25,5	21,7
5. Damga Vergisi	4.200	3.982	4.717	9,3	12,3	18,5
6. Harçlar	5.400	5.199	5.970	9,6	10,6	14,8
7. Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergi	93	49	60	7,3	-35,5	22,1
II-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.978	7.651	7.362	-7,1	-18,0	-3,8
1. Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	1.687	1.535	1.650	4,6	-2,2	7,5
2.KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	4.248	4.219	3.347	-11,9	-21,2	-20,7
3.Kurumlar Kârları	1.716	819	936	-10,9	-45,5	14,3
4.Kira Gelirleri	792	738	850	8,4	7,3	15,2
5.Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	536	362	580	-5,4	8,2	60,4

III-Alınan Bağışlar ve Yardımlar ile Özel Gel.	802	797	942	-56,8	17,5	18,2
1.Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	0	34.494	10			
2.Özel Gelirler	802	764	932	-57,4	16,2	21,9
IV-Faizler, Paylar ve Cezalar	14.118	17.538	20.638	11,7	46,2	17,7
1.Faiz Gelirleri	2.225	4.485	2.446	-6,7	9,9	-45,5
2.Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	6.393	6.923	10.868	30,1	70,0	57,0
3.Para Cezaları	3.400	2.969	3.457	-19,2	1,7	16,4
4.Diğer Çeşitli Gelirler	2.100	3.181	3.868	67,0	84,2	21,6
V-Sermaye Gelirleri	4.307	8.346	13.139	37,3	205,1	57,4
1.Taşınmaz Satış Gelirleri	401	235	500	1,1	24,5	113,0
2.Taşınır Satış Gelirleri	5	2	8	-63,4	46,3	273,9
3.Diğer Sermaye Satış Gelirleri	3.900	8.089	12.631	38,5	223,9	56,2
VI-Alacaklardan Tahsilat	0		0			
Özel Bütçeli İdarelerin Gelirleri	3.417	4.883	3.878	22,9	13,5	-20,6
Düzenleyici ve Den.ci Kurumların Gelirleri	1.728	1.695	1.924	6,9	11,3	13,5

Yılsonu tahmini, 2007 yılı on aylık gerçekleşme oranlarının 2008 yılı on aylık gerçekleşme tutarlarına uygulanması suretiyle hesap edilmiştir.

Genel bütçe gelirleri içinde en büyük artış % **284.6** artışla diğer sermaye gelirlerinde olmuştur. Bu kalemin alt ayrıtısına baktığımızda artışın, **5 milyar 842 milyon YTL**'lik telekom hissesi satış gelirin bütçe gelirleri arasında gösterilmesinden kaynaklandığı görülmektedir.

Yıllar itibariyle MYB gelirlerindeki artışlara baktığımızda, artışların hep gerçekleşen enflasyon düzeyinde olduğunu görüyoruz. Buna göre, 2009 yılı bütçe gelirleri için öngörülen % 15.9'luk artış hedefi % 7.5 olarak öngörülen enflasyon hedefi ile uyuşmamaktadır. Ya enflasyon hedefi ya da vergi gelirleri hedefinin gerçekleşmemesi ihtimali çok yüksektir. Aynı eleştiriyi 2008 yılı bütçesi görüşmeleri sırasında da yapmıştık. Demıştik ki, ya % 4 enflasyon hedefiniz tutmayacak ya da % 13-14'ler düzeyinde gösterilen vergi gelirleri artış hedefiniz tutmayacak. Dediğimiz gerçekleşti, hedeflerden enflasyon hedefi tutmayarak vergi gelirlerindeki artış düzeyine ulaştı.

2009 yılında % 7.5 olarak öngörülen enflasyon hedefi iki katına çıksa dahi, önümüzdeki dönemde kriz nedeniyle durgunluk içinde bir

enflasyon söz konusu olacağından, hem gelir üzerinden alınan vergilerde hem de dahilde alınan mal ve hizmet vergilerinde öngörülen % 15-16'lar düzeyinde bir artış sağlanması zor görünmektedir.

Yükselen kurlar nedeniyle kısılmak zorunda kalacak olan dış ticaret nedeniyle de dış ticaret üzerinden alınan vergilerde de öngörüldüğü gibi % 21.7'lik artışın gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir.

Kriz nedeniyle yine kişi ve kurumlardan alınan paylarda öngörülen % 57'lik artışla, özleştirme gelirlerinden oluşan sermaye gelirlerindeki % 57.4'lük artışların sağlanması da bir hayalden öteye gidemeyecektir.

Yani, gelir hedefleri yakalanamazken harcamalarda başlangıç ödenekleri içinde kalmanın zorluğu nedeniyle 2009 yılı bütçe açığı başlangıçta öngörülen tutarın çok çok üstünde gerçekleşecektir.

Yolsuzluklarla ve kayıt dışı ekonomi ile mücadelenin ve toplam vergi gelirlerini artırmanın yolunun "nereden buldun" ve "mali milat" düzenlenmesinden geçtiğini herkes kabul etmekte, ancak kişisel ve grupsal bazı çıkarlar, bunun uygulamaya konulmasını ne yazık ki geciktirmektedir.

4.2. 2009 YILI GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİNİN BÜTÇELERİ

Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin bütçeleri 2009 yılında yapılan artış sırasına göre aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Milyon YTL	2009		
	BÜTÇE ÖDENEĞİ	ARTIŞ (%)	BÜTÇE İÇİNDE PAYI
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	212	402,2	0,08
Sos.Yard. ve Dayanışma Gen.Md.ğü	12	218,3	0,00
DPT Müsteşarlığı	598	123,9	0,23
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	639	92,0	0,25
SHÇEK	1.578	85,0	0,61

DSİ Genel Müdürlüğü	5.983	57,8	2,32
Maliye Bakanlığı	57.812	51,2	22,44
Özürlüler İdaresi Başkanlığı	6	41,0	0,00
İçişleri Bakanlığı	1.894	40,6	0,74
Karayolları Genel Müdürlüğü	4.670	37,7	1,81
Danıştay	53	32,7	0,02
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	467	28,0	0,18
Aile ve Sosyal Araştırmalar Gen.Md.ğü	6	27,1	0,00
Devlet Personel Dairesi Başkanlığı	12	25,3	0,00
Petrol İşleri Genel Müdürlüğü	6	24,5	0,00
Cumhurbaşkanlığı	69	24,2	0,03
Diyanet İşleri Başkanlığı	2.454	22,8	0,95
Adalet Bakanlığı	3.496	22,8	1,36
Kültür ve Turizm Bakanlığı	1.006	21,7	0,39
Milli Eğitim Bakanlığı	27.884	21,7	10,82
Çevre ve Orman Bakanlığı	1.242	21,5	0,48
Emniyet Genel Müdürlüğü	7.935	20,3	3,08
Yargıtay	56	18,0	0,02
Jandarma Genel Komutanlığı	3.691	18,0	1,43
Sağlık Bakanlığı	12.720	17,5	4,94
Anayasa Mahkemesi	20	16,9	0,01
AB Genel Sekreterliği	11	15,7	0,00
Dışişleri Bakanlığı	817	15,4	0,32
Sahil Güvenlik Komutanlığı	265	13,6	0,10
Basın Yayın ve Enformasyon Genel Md.ğü	67	13,6	0,03
Gelir İdaresi Başkanlığı	1.531	12,4	0,59
Sayıştay	101	12,0	0,04
Denizcilik Müsteşarlığı	74	11,8	0,03
Dış Ticaret Müsteşarlığı	115	11,7	0,04
Başbakanlık	1.859	11,6	0,72
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	4	11,4	0,00
Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	7.592	10,2	2,95
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	465	10,1	0,18

MİT Müsteşarlığı	466	10,0	0,18
Ulaştırma Bakanlığı	1.156	9,9	0,45
Milli Savunma Bakanlığı	14.533	9,5	5,64
TÜİK	110	9,1	0,04
MGK Genel Sekreterliği	12	8,7	0,00
Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	116	6,8	0,05
Hazine Müsteşarlığı	65.985	6,2	25,61
TBMM	441	5,1	0,17
Gümrük Müsteşarlığı	245	4,7	0,10
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	709	3,3	0,28
Başbakanlık YDK	11	0,3	0,00
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	26.401	-8,9	10,25
GENEL BÜTÇELİ İDARELER TOPLAMI	257.607	18,1	100,00

Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin 2009 yılı bütçeleri 2008 yılı başlangıç ödeneğine göre **ortalama % 18.1** oranında artırılmıştır. Bütçeleri ortalamanın altında artırılan bakanlık ve idarelerin, kriz ve fiyat artışları nedeniyle 2009 yılını zor geçireceklerini ve bu idarelerin sunacakları kamu hizmetlerinde bir çok aksamının meydana geleceğini şimdiden söylemek yanlış olmaz.

Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri **bütçe büyüklüklerine göre** aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

1.000.000	2009		
	BÜTÇE ÖDENEĞİ	ARTIŞ (%)	BÜTÇE İÇİNDE PAYI
Hazine Müsteşarlığı	65.985	6,2	25,61
Maliye Bakanlığı	57.812	51,2	22,44
Milli Eğitim Bakanlığı	27.884	21,7	10,82
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	26.401	-8,9	10,25
Milli Savunma Bakanlığı	14.533	9,5	5,64
Sağlık Bakanlığı	12.720	17,5	4,94

Emniyet Genel Müdürlüğü	7.935	20,3	3,08
Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	7.592	10,2	2,95
DSİ Genel Müdürlüğü	5.983	57,8	2,32
Karayolları Genel Müdürlüğü	4.670	37,7	1,81
Jandarma Genel Komutanlığı	3.691	18,0	1,43
Adalet Bakanlığı	3.496	22,8	1,36
Diyanet İşleri Başkanlığı	2.454	22,8	0,95
İçişleri Bakanlığı	1.894	40,6	0,74
Başbakanlık	1.859	11,6	0,72
SHÇEK	1.578	85,0	0,61
Gelir İdaresi Başkanlığı	1.531	12,4	0,59
Çevre ve Orman Bakanlığı	1.242	21,5	0,48
Ulaştırma Bakanlığı	1.156	9,9	0,45
Kültür ve Turizm Bakanlığı	1.006	21,7	0,39
Dışişleri Bakanlığı	817	15,4	0,32
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	709	3,3	0,28
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	639	92,0	0,25
DPT Müsteşarlığı	598	123,9	0,23
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	467	28,0	0,18
MİT Müsteşarlığı	466	10,0	0,18
Tapu ve Kadastro Gn.Md.	465	10,1	0,18
TBMM	441	5,1	0,17
Sahil Güvenlik Komutanlığı	265	13,6	0,10
Gümrük Müsteşarlığı	245	4,7	0,10
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	212	402,2	0,08
Devlet Meteoroloji İşleri Gn.Md.	116	6,8	0,05
Dış Ticaret Müsteşarlığı	115	11,7	0,04
TÜİK	110	9,1	0,04
Sayıştay	101	12,0	0,04
Denizcilik Müsteşarlığı	74	11,8	0,03

Cumhurbaşkanlığı	69	24,2	0,03
Basın Yayın ve Enformasyon Gn.Md.	67	13,6	0,03
Yargıtay	56	18,0	0,02
Danıştay	53	32,7	0,02
Anayasa Mahkemesi	20	16,9	0,01
Sos.Yard. ve Dayanışma Gn.Md.	12	218,3	0,00
Devlet Personel Dairesi Başkanlığı	12	25,3	0,00
MGK Genel Sekreterliği	12	8,7	0,00
AB Genel Sekreterliği	11	15,7	0,00
Başbakanlık YDK	11	0,3	0,00
Özürülüler İdaresi Başkanlığı	6	41,0	0,00
Aile ve Sosyal Araştırmalar Gn.Md.	6	27,1	0,00
Petrol İşleri Genel Müdürlüğü	6	24,5	0,00
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	4	11,4	0,00
GENEL BÜTÇELİ İDARELER TOPLAMI	257.607	18,1	100,00

Faiz ödemelerinin yer aldığı Hazine Müsteşarlığı, özel bütçeli idarelere yapılacak hazine yardımlarının yer aldığı Maliye Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılacak transferlerin yer aldığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçeleri bir kenara bırakılırsa, bütçeden en yüksek payı Milli Eğitim, Milli Savunma ve Sağlık Bakanlıklarının aldığı görülecektir. Tabloda 2. sırada yer almasına rağmen, Milli Savunma Bakanlığı bütçesinde yapılan artışın genel bütçe ortalama artışının yarısı düzeyinde olması ve 2007 yılında genel bütçe içinde % 5.92 olan payının % 5.64'e düşmesi, terör başta olmak üzere artan güvenlik ihtiyacı karşısında, Hükümetin bu alana gerekli olan kaynağı ayırmadığını göstermektedir.

Tablo, Diyanet İşleri Başkanlığı Bütçesinin Başbakanlık ve İçişleri Bakanlığı dahil 9 bakanlık bütçesinden fazla olduğunu ve Cumhurbaşkanlığı bütçesinin de son yıllardaki artış ile Yargıtay, Danıştay ve Anayasa Mahkemesi bütçelerinin üstüne çıktığını göstermektedir.

4.3. (II) SAYILI CETVEL- ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERİN BÜTÇELERİ

4.3.1. Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler ve İleri Teknoloji Enstitüleri

YÖK VE ÜNİVERSİTE BÜTÇELERİ	Milyon YTL		
	2008	2009	ARTIŞ (%)
Mardin Artuklu Üniversitesi	5	14	194,1
Kilis Yedi Aralık Üniversitesi	7	18	152,7
Batman Üniversitesi	6	15	145,4
Nevşehir Üniversitesi	9	19	123,1
Siirt Üniversitesi	7	15	121,7
Muş Alparslan Üniversitesi	6	14	121,2
Sinop Üniversitesi	9	20	116,5
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	11	22	107,5
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	8	17	102,8
Çankırı Karatekin Üniversitesi	10	20	93,6
Bitlis Eren Üniversitesi	9	17	90,5
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	9	17	88,2
Adıyaman Üniversitesi	19	35	87,2
Bingöl Üniversitesi	7	13	83,8
Kırklareli Üniversitesi	10	19	82,9
Karabük Üniversitesi	14	26	82,7
Bozok Üniversitesi	20	36	77,4
Bilecik Üniversitesi	12	22	76,5
Giresun Üniversitesi	21	37	75,0
Artvin Çoruh Üniversitesi	10	17	71,1
Ordu Üniversitesi	19	31	66,0
Yükseköğretim Kurulu	27	44	60,1
Rize Üniversitesi	23	37	59,9

Namık Kemal Üniversitesi	31	49	56,5
Aksaray Üniversitesi	21	33	53,7
Kastamonu Üniversitesi	25	38	52,5
Uşak Üniversitesi	24	37	52,0
Ahi Evran Üniversitesi	25	38	50,4
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	27	40	50,0
Amasya Üniversitesi	21	30	45,3
Hitit Üniversitesi	22	31	43,3
Kafkas Üniversitesi	54	73	35,8
Harran Üniversitesi	83	112	34,4
Erzincan Üniversitesi	27	36	33,8
Dicle Üniversitesi	113	151	33,5
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	46	60	31,8
Kırıkkale Üniversitesi	61	79	30,4
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	68	86	27,3
Mersin Üniversitesi	99	125	26,6
Akdeniz Üniversitesi	128	161	26,1
Süleyman Demirel Üniversitesi	119	149	25,6
Düzce Üniversitesi	47	59	24,9
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	79	97	23,0
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	106	129	22,2
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	70	86	22,2
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	130	159	22,2
Niğde Üniversitesi	41	50	22,1
Balıkesir Üniversitesi	60	73	21,1
Erciyes Üniversitesi	123	148	20,8
Celal Bayar Üniversitesi	88	106	20,3
Mustafa Kemal Üniversitesi	70	84	19,5
Karadeniz Teknik Üniversitesi	132	156	18,3
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	35	41	18,1
Dumlupınar Üniversitesi	65	76	17,6

Muğla Üniversitesi	67	78	17,2
Dokuz Eylül Üniversitesi	208	243	16,6
İstanbul Teknik Üniversitesi	176	204	16,1
Selçuk Üniversitesi	215	249	16,0
İnönü Üniversitesi	100	116	15,6
Fırat Üniversitesi	122	141	15,4
Sakarya Üniversitesi	91	105	14,9
Galatasaray Üniversitesi	33	38	14,3
Trakya Üniversitesi	93	105	13,2
Uludağ Üniversitesi	166	188	13,2
Yıldız Teknik Üniversitesi	99	112	13,0
Ege Üniversitesi	264	298	12,9
Cumhuriyet Üniversitesi	101	114	12,9
Afyon Kocatepe Üniversitesi	72	81	12,9
Boğaziçi Üniversitesi	98	110	12,1
Ankara Üniversitesi	305	341	11,8
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	202	226	11,8
Atatürk Üniversitesi	196	217	10,9
Pamukkale Üniversitesi	104	115	10,8
Marmara Üniversitesi	207	228	10,3
Çukurova Üniversitesi	187	205	9,8
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	101	111	9,7
Kocaeli Üniversitesi	140	153	9,6
Anadolu Üniversitesi	205	224	9,2
Gaziantep Üniversitesi	88	96	9,1
İstanbul Üniversitesi	450	487	8,2
Hacettepe Üniversitesi	320	345	7,9
Adnan Menderes Üniversitesi	91	98	7,7
Gazi Üniversitesi	297	320	7,6
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	66	70	5,3
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	89	91	2,3

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	49	48	-2,2
Ardahan Üniversitesi		9	
Bartın Üniversitesi		13	
Bayburt Üniversitesi		11	
Gümüşhane Üniversitesi		21	
Hakkari Üniversitesi		11	
Iğdır Üniversitesi		10	
Şırnak Üniversitesi		8	
Tunceli Üniversitesi		9	
Yalova Üniversitesi		9	
TOPLAM	7.318	8.775	19,9

Bu grupta yer alan üniversitelerin bütçeleri **ortalama % 19.9** artarken YÖK bütçesinin % 60.1 oranında artması dikkat çekmektedir.

4.3.2. Özel Bütçeli Diğer İdareler

	Milyon YTL		
(II) SAYILI CETVEL, ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER	2008	2009	ARTIŞ (%)
GAP Bölge Kalkınma İdaresi	24,3	50,8	108,8
KOSGEB	222,4	329,3	48,1
Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü	5,1	7,4	44,6
Orman Genel Müdürlüğü	614,6	843,7	37,3
Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğü	35,9	48,4	34,8
Millî Prodüktivite Merkezi	10,2	13,1	29,1
Türkiye Atom Enerjisi Kurumu	65,1	82,2	26,2
Türkiye Bilimler Akademisi	6,6	8,0	21,7
Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu	2.024,4	2.400,7	18,6

Meslekî Yeterlilik Kurumu	5,3	6,2	18,0
Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı	45,0	52,9	17,6
Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü	119,5	139,0	16,3
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	1.005,9	1.127,1	12,0
Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü	99,8	110,9	11,1
Türkiye Adalet Akademisi	8,8	9,5	8,5
Türk Akreditasyon Kurumu	4,7	5,1	8,3
İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi	13,4	14,5	7,9
Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı	29,9	32,1	7,5
Vakıflar Genel Müdürlüğü	414,5	443,2	6,9
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	17,1	18,2	6,6
Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü	8,1	8,6	6,3
Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü	214,5	227,9	6,3
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü	405,3	426,4	5,2
Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü	96,9	101,1	4,3
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu	26,7	27,8	4,3
Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi	146,0	150,0	2,7
Türk Standartları Enstitüsü	161,3	164,7	2,1
Ceza ve İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu	713,5	705,8	-1,1
Savunma Sanayi Müsteşarlığı	27,4	26,6	-3,0
Türk Patent Enstitüsü	35,7	32,1	-10,2
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü	16,2	12,0	-25,9
ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER TOPLAMI	6.624,1	7.625,3	15,1

Özel Bütçeli Diğer İdarelerin 2009 yılı bütçeleri 2008 yılı başlangıç ödeneğine göre **ortalama % 15.1** oranında artırılmıştır. Bu grupta en yüksek artış GAP idaresi ve KOSGEB bütçelerinde olmuştur. 31 idareden 15'nin bütçesinde ortalamanın altında artış olurken, 4'nün bütçesinde 2008 yılına göre azalma olmuştur.

4.4. (III) SAYILI CETVEL- DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR

	Milyon YTL		
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	2008	2009	ARTIŞ (%)
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	105,0	140,0	33,3
Rekabet Kurumu	33,3	38,7	16,3
Telekomünikasyon Kurumu	1.172,2	1.330,0	13,5
Sermaye Piyasası Kurulu	54,1	61,2	13,1
Kamu İhale Kurumu	69,1	71,8	3,9
Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu	42,1	43,7	3,8
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	150,9	143,8	-4,7
Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	103,0	94,4	-8,3
TOPLAM	1.729,7	1.923,6	11,2

Bu grupta RTÜK ile Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu bütçelerinin 2008 yılı bütçelerine göre daha düşük belirlenmesi dikkat çekmiştir.

RTÜK bütçesinin düşük tespitinde, başkanının Almanya'daki Deniz Feneri davasında adının geçmiş olması nedeniyle, bir de bütçeden dolayı dikkatleri çekmeyelim anlayışı etkili olmuş olabilir. Bunun böyle olup olmadığını 2009 yılı gerçekleştirmelerine bakarak anlayacağız.

4.5. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU (SGK)

SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI GELİR GİDER DENGESİ (1)										
										Milyon YTL
		2007	2008 (2)	2008 2007	2009 (3)	2009 2008	2010 (3)	2010 2009	2011 (3)	2011 2010
A	GELİRLER	54.591	65.618	20,2	81.374	24,0	92.142	13,2	99.758	8,3
	Prim Tahsilatı	45.092	57.157	26,8	65.392	14,4	75.005	14,7	81.452	8,6

	Diğer	9.499	8.461	-10,9	15.982	88,9	17.137	7,2	18.306	6,8
B	GİDERLER	79.632	90.243	13,3	102.752	13,9	115.198	12,1	127.582	10,8
	Sigorta Ödemeleri	52.736	59.595	13,0	69.565	16,7	78.515	12,9	87.271	11,2
	Sağlık Giderleri	20.045	25.587	27,6	27.618	7,9	30.844	11,7	34.210	10,9
	Yatırımlar (4)	46	47	2,2	188	300,0	182	-3,2	74	-59,3
	Diğer	6.805	5.014	-26,3	5.381	7,3	5.657	5,1	6.027	6,5
C	GELİR GİDER FARKI	-25.041	-24.625	-1,7	-21.378	-13,2	-23.056	7,8	-27.824	20,7
	C/GSYH	-2,9	-2,5		-1,9					
D	GEREKLİ BÜTÇE TRANSFERİ	33.063	32.884	-0,5	46.690	42,0	52.072	11,5	59.551	14,4
E	Sistemin açığı için	25.824	23.467	-9,1	21.378	-8,9	23.056	7,8	27.824	20,7
	Ek ödemeler için (5)	7.239	9.417	30,1	25.312	168,8	29.016	14,6	31.727	9,3
F	FİNANSMAN AÇIĞI (C-E)	-783	1.158	-247,9	0	-100,0	0		0	
	GSYH	853.636	994.300		1.111.400					
Kaynak: DPT										
1	Emeklilik sigortası ve GSS hesaplarını içermektedir.									
2	Gerçekleşme tahmini									
3	Program									
4	İŞKUR yatırımları dahil olup yatırımın bedeli toplam gelire dahil edilmiştir.									
5	Faturalı ödemeler, ek karşılıklar, emeklilere ek ödemeler, 2008 den itibaren 5 puanlık prim indirimi, 2009 dan itibaren özürli prim indirimi dahildir.									

2008 yılı gerçekleşme tahminlerine göre, prim borçlarının yeniden yapılandırılması dolayısıyla kurum gelirleri (% 26.8) kurum giderlerinden (% 13.3) daha çok artacaktır. Yeniden yapılandırma gelirlerinden arındırdığımızda (Kasım itibarıyla 5.4 milyar YTL) gelir artışları (% 14.9) yaklaşık olarak gider artışları (% 13.3) düzeyinde kalmaktadır.

Sosyal güvenlik paketi görüşülürken, yani çalışanların ve emeklilerin müktesep hakları budanırken, komisyona sunulan aktüeryal hesap projeksiyonlarında, emeklilik sisteminin açığının 2040'lı yıllar için öngörülen GSYH'ye oranı olan % 2.4'ün bugünden (2008 yılı) % 2.5 ile yakanmış olduğunu görüyoruz. Bu durum, Hükümetin 2075'li yıllar için yaptığı hesaplamaların güvenilirliğini tartışmalı hale getirmektedir.

Sağlık giderlerinde 2008 yılında % 27.6'ya varan artış dikkat çekmektedir.

2008 yılında **32.9 milyar YTL** olacağı tahmin edilen bütçe transferlerinin 2009 yılında % 42 oranında artarak **46.7 milyar YTL'ye** ulaşacağı tahmini yapılmaktadır. Bu artışın, ek ödemelerin % 168.8'lik artışla **9.4 milyar YTL'den 25.3 milyar YTL'ye** çıkmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

4.5.1. KAMUDAN EMEKLİLİK, ÖLÜM, İSTİFA VE BENZERİ NEDENLERLE AYRILANLARIN YERİNE ELEMAN ALIM I

Hükümet 6 yıldır bütçe kanunlarına koyduğu hükümlerle emeklilik, ölüm ve istifa gibi nedenlerle boşalan kadrolara yapılacak atamaların, ayrılanların yarısı ile sınırlandırılmasını öngörmektedir. Ancak, 2002 yılından bu yana SGK'da aktif ve pasif sigortalılardaki artışlar karşılaştırıldığında, kanunda bütçe kanunlarında öngörülen oranlarda dahi personel istihdamı yoluna gidilmediği görülmektedir. Bu da, sağlık kuruluşlarında son yıllarda yaşanan bebek ölümlerinde olduğu gibi çeşitli can ve mal kayıplarına neden olmaktadır.

2002-31.7.2008 ARASINDAKİ ARTIŞ SAYISI

	<u>AKTİF SİGORTALI</u>	<u>PASİF SİGORTALI</u>
SSK	3.200.523	1.177.648
EMEKLİ SANDIĞI	71.968	323.191
BAĞ-KUR	66.705	476.049

Tablo SSK' da olumlu bir şekilde aktif sigortalı sayısının emekli

olanlardan daha çok arttığını, emekli sandığında ise aktif sigortalıların emekli olanların % 22.3'ünü, Bağ-Kur'da da % 14'ünü ancak bulduğunu göstermektedir. Bu tablo bir şeyi daha göstermektedir ki, küçük esnaf giderek sosyal güvenlikten uzaklaşmakta, kamuya memur ve diğer kamu görevlisi alımında bütçe kanunları ile getirilen kısıtlamaların da çok altında kalmaktadır.

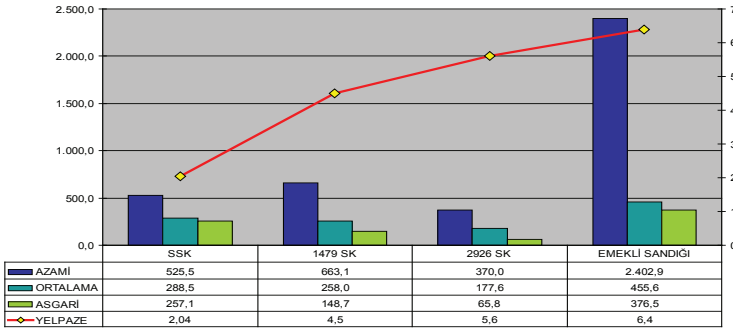
4.5.2. SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNDAN EMEKLİ OLANLARIN ASGARİ VE AZAMİ EMEKLİ MAAŞLARI

2002 yılından 2008 yılına gelirken, en düşük emekli maaşları ile en yüksek emekli maaşları arasındaki yelpazenin SSK ve Bağ-Kur'lular arasında yaklaşık eşit düzeye çekildiği, bu yapılırken SSK'da yelpazenin 2002'ye göre biraz yükseldiği; memur emeklileri arasında ise en düşük emekli maaşı ile en yüksek emekli maaşı arasında var olan yelpaze bir ölçüde düşürülse de, diğer sosyal güvenlik kuruluşları seviyesine henüz çekilemediği görülmektedir.

5. BAKANLIKLAR İTİBARIYLA HÜKÜMET İCRAATINA İLİŞKİN BAZI DEĞERLENDİRMELER

Parlamentoda DSP grubunun bulunmaması nedeniyle, 2009 Yılı

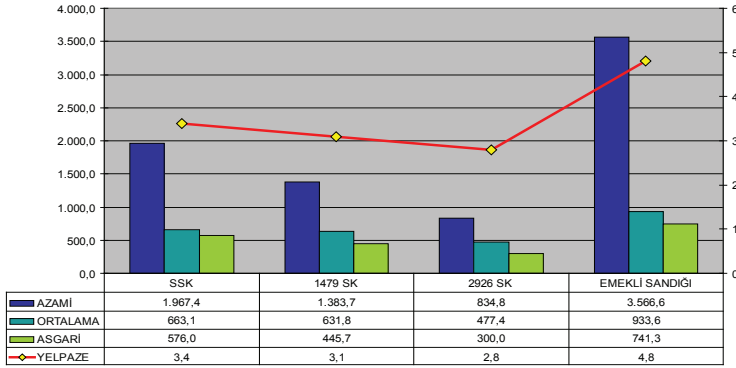
ASGARİ VE AZAMİ EMEKLİ AYLIKLARI (2002 YILI 2. YARISI)

Kaynak: SGK, 1479 ve 2926 sayılı kanuna tabi olanlarda ortalama emekli aylığı 12. basamağın karşılığı olarak alınmıştır.

ASGARİ VE AZAMİ EMEKLİ AYLIKLARI (2008 YILI 2. YARISI)

Merkezi Yönetim Bütçesi ve 2007 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi Kesin Hesap kanun tasarılarının Genel Kurulda görüşülmesi sırasında, bakanlık ve diğer idarelere ilişkin görüşlerimizi tam olarak açıklama imkanı bulamayacağımızdan, bakanlıklar ve diğer idareler itibariyle Hükümet icraatına ilişkin bazı değerlendirmeleri dikkatlerinize sunma ihtiyacı duyulmuştur.

5-1 ADALET BAKANLIĞI

AKP döneminde yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı alanında ilerleme kaydedilmemiştir. Nitekim, Adalet Bakanı ve Müsteşarının, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelikleri sürmektedir. Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı HSYK'ye bağlanmamıştır.

Yargı bağımsızlığı için gerekli gördüğümüz; hakimlik ve savcılık mesleğine giriş, yer değiştirme ve yükselmelerinin tümüyle HSYK'ye bırakılması mümkün olamamıştır.

Yargının, sadece yasama ve yürütmeye karşı değil, medyaya, AB'ye ve diğer dış müdahalelere karşı da bağımsız kalabilmesi konusunda ilerleme kaydedilmemiştir.

Yargılama tamamlanmadan, hatta gözaltında veya tutuklu iken insanlar medya tarafından katil, terörist ilan edilebilmektedir. Anayasa güvencesi olan suçsuzluk karinesi çiğnenmektedir.

Soruşturma aşaması gizli olması gerekirken, bu aşama ile ilgili bir çok bilgi ve belgenin özellikle belirli gazetelere servis edilmesi engellenmemiştir.

ABD Kongre Araştırma Servisinin Türkiye'ye yönelik raporunda; "uluslararası standartlarla çelişen, suçlama olmaksızın uzun süreli gözaltılar ve Ergenekon Davasında suçlananlara yönelik sert muamele, bu davanın Türkiye'nin demokrasi, hukukun üstünlüğü ve AB yolunu güçlendireceği umuduna zarar verebilir." denilmektedir.

Gerçekten de aylarca iddianameler hazırlanmayarak, sanıklara yönelik manevi işkenceler sürdürülmüş, insanlar ne ile suçlandıklarını bilmeden tutukhanelerde sağlıklarını kaybetmişlerdir.

Yolsuzlukların önlenmesi için atılacak ilk adımlar arasında yer alan milletvekili dokunulmazlığının kürsü dokunulmazlığı ile sınırlandırılması konusunda bir ilerleme sağlanamamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin güvencesi olan bu kuruma ve anayasal kuruluş olan Yargıtay'a yönelik olmak üzere, özellikle AKP hakkında açılan kapatma davasının görüşülmesi sırasında, eleştiri boyutlarını aşan saldırılar olmuş ve yargı organı etki altına alınmaya çalışılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin, Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünün demokratik yaşam, hak ve özgürlüklerin, hukukun üstünlüğünün güvencesidir.

Durum böyle iken, kendisine, Cumhuriyetin temel niteliklerini koruma görevi verilen Anayasa Mahkemesi Başkanının, Cumhuriyetin temel ilkelerinden olan anayasanın değiştirilemez hükümlerinin değiştirilip değiştirilemeyeceğini tartışmaya açması endişe ile izlenmiştir.

Söz konusu Anayasa değişikliği ile ilgili düşüncesi sorulan başbakan

ise, “ham meyve yenmez” diyerek, işin olgunlaşmasını bekleyin demek istemiştir. Bu ifadeler, “Biz Cumhuriyetin temel ilkelerini değiştirmeye kararlıyız, ancak başarı için, acele etmemek, işin olgunlaşmasını beklemek gerek.” anlamına gelmez mi?

Bu niyet, ABD tarafından da görülmüş olacak ki, Kongreye bağlı çalışan araştırma servisinin hazırladığı raporda, AKP’nin kapatma davasının ardından tutumunu değiştirmeyeceğinin işaretlerini verdiği vurgulanarak, “...ilk belirtiler, AKP’nin temelini oluşturan dini ilkelere uygun bir biçimde toplumu değiştirme arzusundan vazgeçmeyeceğini” gösteriyor, denilmektedir.

Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin mali denetimlerini yapmaktadır. Bu denetim mevzuata uygunluk denetimi şeklinde yürütülmektedir. İş yükü nedeniyle de yüce mahkeme bu görevi yerine getirmekte zorlanmaktadır.

Öncelikle, bütçe uygulamasını parlamento adına denetleyen Sayıştay’ın, yüce mahkeme adına siyasi partilerin mali denetimini yapma konusunda da yetkilendirilmesi konusu tartışılmalıdır.

Ayrıca denetimlerin, rutin uygunluk denetimi olmaktan çıkarılması gerekmektedir. Bu anlamda, siyasi partilerin siyasi etkinlikleri ile yaptıkları masraflar arasında uyumsuzluk olup olmadığı, siyasetin yasal yollar dışında finanse edilip edilmediği gibi konuların araştırılması ve bu yolla siyasetin yozlaşmasının önüne geçilmesi yolları aranıp bulunmalı ve uygulamaya konulmalıdır.

Adaletin her siyasi görüş ve inancın üstünde, asla istismar edilmemesi ve kamuoyunda kendisine duyulan güvenin sarsılmaması gereken, bir gün herkese lazım olabilecek anayasal bir kurum olduğu unutulmalıdır.

Bu nedenle, tırmanan terörden bunalan Sayın Başbakanın, güvenlik konusunda yapılması gerekenleri yapmayıp, “gerektiğinde pompalı

tüfeği alıp kendi adaletinizi kendiniz sağlayın” manasına gelebilecek beyanda bulunması, demokratik hukuk devletini inkâr anlamına gelmektedir.

5-1-1 YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE

Yolsuzlukla mücadele vaadi ile iktidara gelen AKP tam anlamıyla yolsuzluk batağına batmıştır.

Yolsuzlukla mücadelede önemli yer tutan milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılmaması, milletvekillerinin yapamayacakları işlerin belirlenmemesi, mal bildiriminin aleni hale getirilerek mal bildiri soruşturmasının önünün açılmaması, yargının etkin ve hızlı çalıştırılmaması, siyasetin finansmanı konusunda şeffaf ve sınırlayıcı düzenlemelerin yapılmamış olması, karapara aklanması ve kayıtdışı ekonomi ile mücadele edilmemesi, toplumda *“ne yapalım, yiyorlar ama iş yapıyorlar”* şeklinde yolsuzlukları hoşgörü ile karşılayan bir anlayışın yerleşmiş olması, bu alanda hiçbir ilerleme sağlanılmamış olduğunun kanıtlarıdır.

Yolsuzluklarla mücadele konusunda yapılması gerekenler yapılmadığı gibi yapılmaması gerekenler AKP döneminde yapılmıştır.

Sabah Gazetesi ve ATV ihalelerinin diğer talipliler adeta ihaleye katılmaktan caydırılarak tek taliplide bırakılması, bu ihale bedelinin kredi olarak teminine aracılık edildiği yolunda iddiaların yaygın olarak konuşulması; AKP Genel Başkan Yardımcılarından ikisi hakkında rüşvet ve hayali ihracat yaptıklarına ilişkin iddiaların konuşuluyor olması; Gaziantep Belediyesinin imar değişiklikleri karşılığında bağış alması; yoksullara yardım amacıyla kurulduğu ifade edilen Almanya Deniz Feneri Derneği davasında, asıl sorumluların Türkiye’de bulduklarının ve siyasi uzantılarının olabileceğinin iddia edilmesi ve bu konuda soruşturmaların başlatılmasında ağır ve isteksiz davranılması, RTÜK Başkanının bu organizasyon içinde yer alan bazı firmalara iştirak etmiş olması ve yurda para transferinde kuryelik yaptığının ileri sürülmesi; vakıfların, sınırsız bir şekilde ticari faaliyette bulunmalarına izin vererek siyasetin

yozlaşmasında kullanılmalarına kapı aralanması; kişiye özel vergi afları çıkarılması; siyasilerin yakınlarının kaynağını açıklayamadıkları paralarla gemi almaları ve danışmanlık adı altında Hükümetle ilişkilere aracılık etmeleri; düğünlerde ve sünnetlerde hediye adı altında büyük menfaatler elde edilmesi ve mal varlığındaki artışların bu hediyelerle izah edilmeye çalışılması; kamu vicdanını yaralayacak biçimde ticaret adı altında siyasilerin menfaat temin etmeleri; aynı suça iştirakten sanık durumunda olduğu belirtilen birisinin hüküm giymiş bir mahkumun cezasını affetmesi; pek çok ihalenin kamu ihale mevzuatı dışına çıkarılması gibi bir çok olay ve uygulama, bütün bunlara seyirci kalan AKP yönetiminin boğazına kadar yolsuzlukların içine battığını göstermektedir.

5-2 MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI

Parlamento, genel bütçeli idareler arasında yer alan MSB ile özel bütçeli idareler arasında yer alan Savunma Sanayi Müsteşarlığının bütçelerini görüşürken, TSK' nın modernizasyonunun sağlanması ve Türkiye'de modern savunma sanayiinin kurulması için gerekli kaynağı sağlayan ve Savunma Sanayii Müsteşarlığı (SSM) emrinde kurulmuş bulunan Savunma Sanayii Destekleme Fonu (SSDF) bütçesini görüşmemektedir.

Parlamento denetimi açısından bu durum bir eksikliktir.

5-2-1 Bakanlık Bütçesi

Milyon YTL									
	GSYH	Msb Başlangıç Ödeneği	Artışı	Payı	Genel Bütçe Artışı	Msb Bütçe Harcaması	Harcamalardan Bö Göre (Sapma %)	GSYH'da Payı Bö	Harcama
2005	648,9	10,976		6.8		10.282	-6.3	1.7	1.6
2006	758.4	11.878	8.2	7.0	5.7	11.575	-2.6	1.6	1.5
2007	853.6	13.052	9.9	6.5	18.1	11.855	-9.2	1.5	1.4
2008	994.3	13.273	1.7	6.1	8.5	7.164 (1)		1.3	
2009	1.111.4	14.533	9.5	5.6	18.1			1.3	

(1) 8 Aylık gerçekleşme % 54)

Genel bütçeli idarelerin bütçeleri ortalama % 18.1 oranında artarken, bakanlığın bütçesi % 9.5 oranında artırılmıştır.

Bakanlık bütçesinin genel bütçe içindeki payı 2006 yılında % 7 iken 2009 yılında bu oran % 5.6'ya düşmüştür. Aynı dönemde bakanlığın bütçesinin GSYH içindeki payı da % 1.6'dan % 1.3'e düşmüştür.

Ege'de, Kıbrıs'ta, Kuzey Irak'ta, Kafkaslar'da olan gelişmeler ve tırmanan terör nedeniyle savunma harcamalarındaki gerilemeyi tehlikeli bulmaktayız.

5-2-2 Savunma Sanayii Müsteşarlığı Bütçesi

Özel bütçeli idarelerin 2009 yılı bütçeleri ortalama % 15.1 artarken, bu grup içinde yer alan Müsteşarlığın bütçesi 2008 yılı başlangıç bütçesine göre % -1.5 azalmıştır.

Müsteşarlığın bütçesinde de doğrudan silah araç ve gereç alımı için ödenek öngörülmemektedir.

5-3-3 Savunma Sanayii Destekleme Fonu (SSDF) Bütçesi

SSDF savunma yatırımlarının büyük çoğunluğunun yapıldığı ve parlamento denetimine tabi olmayan bütçe dışı bir fondur.

2007 yılı bütçe dışı fonların gelir-giderini değerlendiren Hazine raporunda, **2.8 milyar YTL'yi** aştığı ifade edilen Savunma Sanayi Destekleme Fon gelirleri, Başbakanlık dahil 10 bakanlık bütçesini geride bırakmaktadır.

2006 yılında % 37 olan TSK ihtiyaçlarının yurtiçinden karşılanma oranının, 2007 yılı için % 41.6 seviyesine çıkması ve bu oranın 2010 yılı sonuna kadar % 50'ye çıkarılması hedefi olumlu değerlendirilmektedir.

Ayrıca rekabet koşullarının geliştirilmesi ve savunmaya ilişkin mal ve hizmet ihracının artırılması hedeflerini de doğru buluyoruz.

5-3 İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Terörle mücadelede ve iç güvenliğin sağlanmasındaki dağınıklık, sorumluluğun kaybolması sonucunu doğurmaktadır. Sorumluluk Hükümete aittir ve bu alanda başarısız bir yıl geçirilmiştir.

Polisin ölçsüz güç kullanması geçtiğimiz yılda da sürmüştür.

Mobese sisteminin yaygınlaştırılması suçların önlenmesinde caydırıcı olmaktadır.

Sayın başbakanın doğu ve güneydoğu anadoluya yaptığı seyahatlerde yaşanan olaylar ve İstanbul'da bir semtimizde yakılan belediye otobüsleri, ülke güvenliğini sağlama konusuna Hükümetin herşeye ne kadar hakim olduğunu göstermektedir.

Uzman jandarmaların belli bir yaştan sonra meslek değiştirmesinde yaşanan sıkıntıların giderilmesinde çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Aleviler genel olarak, başta eğitim ve ibadethanelere ilişkin olmak üzere, mevcut sıkıntıları yaşamaya devam etmektedir.

5-4 DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

Türkiye-AB ilişkilerinin dönüm noktası, **57. Ecevit Hükümeti döneminde, 1999** yılında yapılan **Helsinki Zirvesi'nde**, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık statüsünün teyit edilmesi ve Türkiye'nin AB'nin Yeni Genişleme Politikası çerçevesinde oluşturulan sisteme, diğer aday ülkelerle **eşit statüde katılacağına ilişkin kararın** verilmiş olmasıdır.

Ancak, AKP döneminde AB tarafından düzenlenen ilerleme raporlarında, AB'ye tam üyelik için getirilen bazı koşullar var ki, ilişkilerin geleceğini belirsiz hale getirmektedir.

"Komşularınızla sınır ihtilaflarınızı halledin", denilmektedir.

Lozan anlaşmasında tarif edilen azınlıklar dışında, Kürt ve Alevi vatandaşlarımız başta olmak üzere yeni azınlıklar yaratılması yönünde talepleri sürülmektedir.

Kıbrıs konusunda, AB'nin asıl üyeleri olan Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesiminin tezleri doğrultusunda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kendisini feshederek rum kesimi yönetimine tabi olması, garantörlük statüsünün sona ermesi, adada işgalci olarak nitelendirdikleri Türk askerlerinin geri çekilmesi istenmektedir.

AB, Kıbrıs konusunda tam bir çelişki içindedir. Balkanlarda ve bütün dünyada ulus devletlerin parçalanarak küçük devletlere dönüşmeleri tahrik ve teşvik edilirken, 34 yıldır ayrı iki millet ve iki devlet halinde hiç bir olay olmadan barış içinde yaşayan Kıbrıs'ta tek bir devlet oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Aday statüsünün ardından, gümrük birliğinin AB'ye yeni üye olan ülkelere de yaygınlaştırılması amacıyla imzaladığımız ek protokolün, Kıbrıs Rum Kesimine uygulanmaması, AB ile ilişkilere yeni bir boyut kazandırmıştır. Söz konusu ek protokolün Kıbrıs Rum Kesimine uygulanmaması, AB ile ilişkilerde, müzakerelerin az yoğunluklu devam etmesi ve müzakereleri biten başlıkların da kapatılmaması sonucunu doğurmuştur. Yani, Kıbrıs ile ilgili, birleşmiş milletler temsilcilerinin gözetiminde sürdürülen görüşmeler, iki tarafı da tatmin edecek bir çözüme ulaşana kadar, AB ile olan ilişkilerimiz fiilen buz dolabına kaldırılmış görünmektedir.

Aksine açıklamalar yapılmış olsa da, Türkiye'ye kesin üyelik yerine imtiyazlı üyelik verilmesi konusu, açıktan tartışılmakta, üyelerle birlikte Türkiye de bu tercihe ısındırılmak istenmektedir.

Türkiye'nin tam üyeliğinden yana olanlar arasında da, tam üyeliğin, isteyen üye ülkelerin, ülkelerinde yapacakları halk oyu koşuluna bağlanmasını isteyenler az değildir.

Bugüne kadar düzenlenen ilerleme raporlarında ve son olarak AB

yetkililerinin yaptıkları açıklamalarda, Türkiye'nin aday üyeliği kesin üyelikle sonuçlansa dahi, Türk işçilerinin serbest dolaşımına geçici veya kesin sınırlandırmalar getirilebileceği konusu yer almaktadır.

Ancak aynı AB, bizden bugünden, üye ülke vatandaşlarının ülkemizde serbest dolaşımı önündeki engelleri kaldırmamızı isteyebilmektedir.

Türkiye şu anda kendisine dayatılan mevcut pozisyonu kabul ederek, bekleme moduna girmiş görünmektedir.

Hükümet, AB ile ilişkilerin önünü açma yönünde aktif bir politika izleyememektedir.

Dış politikada, başkalarının bize "*aferin*" demesi beklentisi ötesinde, ülkemizin uzun vadeli ulusal çıkarlarının korunması hedefinin gözeteilmesi gerekmektedir.

5-5 SAĞLIK BAKANLIĞI

98 bazlı **sabit sermaye yatırımlarına** baktığımızda, toplam kamu sabit sermaye yatırımları % **1.58** artarken, kamunun sağlık sektörüne yapacağı yatırımlarda % **-0.36** gerileme olduğu görülmektedir.

Özel sektörün toplam sabit sermaye yatırımlarının %**5.58** artması tahmin edilirken, sağlık sektörüne yapacağı yatırımlarda % **10** artış beklenmektedir.

Yani, kamunun sağlık sektörüne yapacağı sabit sermaye yatırımları 98 fiyatları ile azalırken, özel sektörün yapacağı sağlık yatırımları artmaktadır.

Aşağıdaki rakamlar da sağlık hizmetlerinin özel sektöre kaymakta olduğunu ve vatandaşların kısmen paralı sağlık hizmeti almaya zorlandığını göstermektedir.

SGK'nın sağlık giderlerinin toplam sosyal güvenlik giderleri içindeki

payı 2007 yılında % 27.6 iken 2008 yılının ilk dokuz ayında % 30.4'e çıkmıştır.

2008 yılının ilk dokuz ayında toplam sağlık harcamaları 2007 yılının tamamındaki sağlık harcaması tutarına ulaşmıştır.

	2002 PAYI		2007 PAYI		2008 EYLÜL PAYI	
TOPLAM SAĞLIK HARCAMASI	7.629		19.984		19.021	
Tedavi	2.831	37,1	10.267	51,4	10.582	55,6
Devlet Hastanesi	1.815	23,8	6.399	32,0	5.635	29,6
Üniversite Hastanesi	620	8,1	1.523	7,6	974	5,1
Özel Hastane	396	5,2	2.345	11,7	3.973	20,9
Diğer Tedavi (KİT Hastaneleri, Sağlık Ocağı vb.)				0,0		0,0
İlaç	4.300	56,4	8.858	44,3	7.960	41,9
Diğer	498	6,5	859	4,3	479	2,5
Diğer (Tıbbi Cihaz Malzeme, Şahıs vb.)	433	5,7	655	3,3	293	1,5
Optik	66	0,9	203	1,0	185	1,0

Yukarıda sunulan rakam ve oranlar sağlık hizmetlerinin giderek özel sektöre kaymakta olduğunu göstermektedir.

Ankara ve İzmir'de hastanelerimizin yenidoğan ünitelerinde yaşanan ve toplu bebek ölümleriyle sonuçlanan olaylarla ilgili olarak yapılan resmi açıklamalar, olayları bu birimlerdeki kapasite yetersizliğine ve nitelikli personel eksikliğine bağlamaktadır.

Bu nedenle söz konusu bebek ölümlerinden sağlık sektörüne yeterli kaynak ayırmayan ve gerekli önlemleri almayan Hükümet ve Sağlık Bakanı sorumludur.

5-6 MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEB Bütçesi 27.9 milyar YTL ile merkezi yönetim bütçesi içinde 3. sırada yer almaktadır.

Bakanlığın başlangıç bütçe ödeneklerinin GSYH içindeki payı 2008 yılında %1.8 iken % 1.66'ya düşmüştür.

Zorunlu temel eğitim 12 yıla çıkarılmalıdır.

Eğitim sistemi işgücü piyasasının ihtiyaçlarına duyarlı hale getirilmelidir.

Meslek yüksekokulları ile mesleki teknik ortaöğretim kurumları arasında program bütünlüğü, işgücü piyasasının talepleri de dikkate alınarak ve sanayi işbirliği de sağlanarak uyumlu hale getirilmelidir.

657 sayılı kanunun 4/B maddesinde sözleşmeli öğretmen atamasına imkan veren düzenleme anayasaya aykırıdır. Bakanlık, özlük hakları arasında bir fark olmadığı konusunda ısrar etmektedir. Madem bir fark yok, o zaman niçin anayasaya aykırı olan bir hükümü düzeltme yerine bu hükme dayanarak atama yapılmaya devam edilmektedir.

657 sayılı Kanunun 4/C maddesinde öngörülen istihdam şekli insan onuru ile bağdaşmamaktadır. Çünkü anılan maddeye göre istihdam edilenler ne memur ne de işçi sayıldıklarından, her iki statü için tanınan özlük haklarından yararlanamamaktadırlar. İşsiz sayısının fazla oluşundan yararlanan Hükümet, 4/C uygulaması ile emeği daha fazla istismar etmekten vazgeçmelidir.

Eğitim kademelerine göre öğrenci başına yapılan harcamalar, OECD ortalamasının; ilköğretimde % 19'u, ortaöğretimde % 24.8'i, yükseköğretimde % 53.2'si, bütün öğretim kurumlarında ise % 21.6'ü düzeyindedir.

Yükseköğrenim talebi tümüyle karşılanabilmiş değildir. Buna rağmen, ailelerin en az üç çocuk sahibi olması gerektiği konusunda Hükümet ısrar etmektedir.

YÖK'ün yetkileri, üniversitelere daha özerk hareket etme imkanı tanıyacak şekilde daraltılmalıdır.

Rektör seçimleri üniversitelere bırakılmalıdır.

Kamunun yatırım yapamaz hale getirilmesi nedeniyle yükseköğretim **vakıf üniversitelerine** kaydırılması düşüncesi dikkatle izlenmelidir.

Anayasa gereği vakıf üniversiteleri kâr amacı güdememektedirler. Ayrıca fiilen yatırım yapıp üniversite yönetmek, bu alana koşullu bağış yapmaktan daha zordur. Bütün bunlara rağmen hayırseverler koşullu bağış yapmak yerine fiilen yatırım yapıp vakıf üniversitesi yönetmek istemektedirler.

Hükümet, vakıf üniversitesi kuruluşunda DPT'nin görüşünün alınması zorunluluğunu da kaldırmıştır.

Hayır severlerin bağış yerine üniversite kurmaktaki ısrarları, ya kâr elde edip etmediklerinin denetlenmediğine ya da hayırseverlerin ve Hükümetin açıklamadıkları başka niyetleri olduğuna bağlanabilir.

Eğitim birliğinin zedelenmemesi için vakıf üniversitelerinin kuruluşu ve denetlenmesine bugüne kadar verilen önemin üstünde bir önem verilmelidir.

Devlet üniversitelerinin öğretim elemanı ihtiyacı iyi planlanmalıdır. Araştırma görevlilerinin maaşlarının, kamudaki kariyer uzmanlıkların maaşları düzeyine çıkarılması, nitelikli öğretim elemanı istihdamı için kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Vakıf üniversitelerine geçişlerde, devletin öğretim elemanı yetiştirmek için katlandığı bedelin bir kısmı vakıf üniversitelerine yansıtılmaktadır.

Vakıf üniversitesi kurmak isteyen hayırseverler, devlet üniversitesi kurulması koşuluna dayalı bağış yapmaya özendirilmelidir.

Eğitim ve öğretimde öğrencilerin kredi, burs ve yurt ihtiyaçlarının tümüyle devlet tarafından karşılanması, anayasamızda tarif edilen “*Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.*” ilkesinin hayata geçirilebilmesi için bir zorunluluktur. Hükümet bu yönde gerekli çaba göstermemektedir.

5-7 ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

Plan ve Bütçe Komisyonuna bilgi sunan Sayın bakana göre, elektrik ve doğal gazla yapılan zamlar vatandaşları ve sanayimizi rahatsız edecek düzeyde değildir. Hatta, uluslararası göstergeler ve vatandaşların satın alma gücü yeni zamları kaldıracabileceklerine işaret etmektedir.

Sayın bakan “*doğal gaz bu kadar pahalı olsa insanlar koşarak doğal gaza mı geçer?*” diyerek, doğru yolda olduklarını ve yola devam ettiklerini ifade etmiştir.

Enerji alanında gelinen noktaya baktığımızda, Hükümet 6 yılda, arz açığını ortadan kaldırmaya ve arz güvenliğini sağlamaya yönelik yeterli çaba göstermemiştir.

Enerji piyasasına ilişkin yapılan son yasal düzenleme; nereden, kaçsa olursa olsun elektrik enerjisi temin etmeyi amaçlamıştır.

Elektrik enerjisi konusunda arz açığının ortadan kaldırılması ve arz güvenliğinin sağlanması özel sektörden beklenmektedir.

Ancak, piyasa mekanizmasının sıkıntıyı ortadan kaldıracağına ve arz güvenliğini sağlayacağına tam olarak güven de duyulamamaktadır.

Hükümet enerji alanında tam bir çelişki içindedir. Hükümet, bir taraftan elektrik piyasasında faaliyet gösteren kamu kurumlarını özelleştirmeye çalışırken, diğer taraftan özelleştirme gelirleriyle yeni kamu yatırımları yapılacağını söylemektedir.

Kamunun içine düşürüldüğü kaynak sıkıntısı nedeniyle zamanında gerekli yatırımların yapılmaması ve özel sektör yatırımlarının da yetersiz kalması nedeniyle, kapağa dayanan elektrik enerjisindeki arz sıkıntısı, kamuyu ve halkı piyasa koşullarına teslim olmaya zorlamıştır. Son zamlar bu düşüncemizin haklılığını ortaya koymuştur. Uygulamaya konulan maliyete dayalı otomatik fiyatlandırma nedeniyle vatandaşlar, piyasa mekanizmasının rekabetçi olmayan yüksek maliyetlere dayalı işleyişine ve kâr güdüsüne terk edilmiştir.

Yasada engelleyici bazı önlemler öngörülmüş olsa da, zamanla özel tekellerin oluşmasının önüne geçmek için; içinde, kamunun da yer aldığı; rekabete dayalı, dışa bağımlılığı azaltan ve yenilenebilir enerji kaynaklarını öne çıkaran, tüketicilere ve sanayicilere ucuz enerji sağlayan Hükümetler üstü bir ulusal enerji politikasına ihtiyaç vardır.

5-8 ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

İstihdamda işgücü piyasasının düzenlenmesi, aktif işgücü programları uygulanması, işsizlik sigortasının iyi yönetilmesi gibi çalışma hayatını yakından ilgilendiren pek çok konuda bakanlığın etkin görev üstlenmesi gerekmektedir. Ancak istihdamın sağlanması ve işsizliğin azaltılması görevi tek başına bakanlığın sorumluluğunda değildir. Kamu ve özel sektör işbirliği ile istihdam yaratan ekonomik bir modeli devreye sokmak ekonomiden sorumlu bakanların, başbakanın ve Hükümetin sorumluluğundadır.

AB 'nin 5 Kasım 2008 tarihli ilerleme raporunda; iş hukuku alanında ilerleme kaydedilmediği; sokaklarda çalışan çocuklar dahil, çocuk işçiliğinin sorun olmaya devam ettiği; çocuk işçiliği alanında 2007 İlerleme Raporu'nda dile getirilen, mevzuattaki eksikliklerin sürdüğü; sosyal diyalog alanında, sınırlı ilerleme olduğu; toplu sözleşme kapsamındaki işçilerin sayısının hâlâ düşük olduğu; başta örgütlenme, grev ve toplu iş sözleşmesi hakları olmak üzere, sendikal haklar konusunda, AB standartları ve ilgili Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmelerine uygun davranılması gerektiği; sendikal hakların uygulanmasına getirilen kısıtlamalar ve sendika üyeliği nedeniyle işten çıkarmalar hususunda raporların bulunduğu; üçlü düzey de dahil olmak üzere, sosyal diyalog mekanizmalarının zayıf olduğu, belirtilmiştir.

Bu alanda bakanlığın, faaliyetlerini ILO'nun her genel kurul toplantısı öncesinde hareketlendirdiği ve sonra askıya aldığı görülmektedir.

Ancak, yuticiinde oynanan bu tiyatronun uluslararası kuruluşlar tarafından farkedildiğini görelim.

Çevre ve Orman Bakanlığı başta olmak üzere bir çok belediyede işçilerin AKP yöneticileri tarafından, kendilerine yakın gördükleri sendikalara geçmeye zorlanması ve sendika üyeliği nedeniyle işten çıkarmalar, sendikal özgürlüklerle bağdaşmamakta ve anayasa suçu oluşturmaktadır. Hükümet bu suçun işlenmesini teşvik etmemeli ve durdurmalıdır.

Yine AB'nin söz konusu ilerleme raporunda, **iş sağlığı ve güvenliği** alanında bir miktar ilerleme olduğu kaydedildikten sonra, ölümcül iş kazaları ve hastalıkların, özellikle Tuzla Tersanesi'nde önemli ölçüde arttığına vurgu yapılmaktadır.

Mevzuatın uygulanması için, bilinçlenmenin artırılması, eğitim ve teftiş kurumlarının kapasitelerinin geliştirilmesi dahil olmak üzere daha fazla çaba gösterilmelidir, denilmektedir.

Tespitler ne yazık ki doğrudur ve bakanlığın bu alanda yapacağı çok iş vardır.

5-9 BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI

Karayolları Genel Müdürlüğü'nün Ulaştırma Bakanlığı'na bağlanması; imar planı yapma ve onaylama yetkisinin belediyeler, özelleştirme idaresi, TOKİ ve TCDD gibi başka birimlerle paylaşılacak zorunda kalınması; afet işlerinin Başbakanlıkta kurulan bir birime bağlanacak olması; kamu yatırımları ile ilgili görevlerin de yine TOKİ, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birliklerine terkedilmesi karşısında, Bayındırlık Bakanlığı'nın işlevi yeniden tartışılır hale gelmiştir.

5-10 TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

Son yıllarda tarımda yaşanan gelişmeler, sanki bilinçli olarak tarımın

çökertildiği izlenimini vermektedir.

1. 2002 yılında % 11.9 olan tarımın GSYH (1998 fiyatlarıyla) içindeki payı 2007 yılında % 8.6'ya düşmüştür. 2008 yılının ilk yarısında bu pay % 5.6'ya gerilemiştir.

1998 yılı baz alınarak revize edilen GSYH'daki büyüme oranlarına baktığımızda da, 2002 yılında % 9.3 olan büyüme 2007 yılında % -7.2'ye düşmüştür. 2008 yılı ilk altı aylık tarım kesimi büyümesi de yine %-1.5 olarak gerçekleşmiştir.

2. Üretimde gerileme olmuştur.

	<u>2002</u>	<u>2008</u>
Bin ton		
Buğday	19.500	17.821
Arpa	8.300	5.959
Mercimek	500	110
Nohut	650	536
Fasulye	250	154
Ş.Pancarı	16.523	15.235
Pamuk	979	797
Tütün	153	100
Patates	5.200	4.199
Karpuz-Kavun	6.395	5.728
Zeytin	1.800	1.492

3. Köylü hayvancılığı terketmiştir.

	Büyükbaş Hayvan (bin baş)	Küçükbaş Hayvan / Koyun (bin baş)	Kümes hayvanı (bin adet)	Süt (bin ton)	Et (bin ton)
1980	15.894	48.630	58.584	5.472	204
2002	9.804	25.174	245.776	8.409	421
2007	11.121	25.475	272.910	12.329	577

2007-2002	1.317	301	27.134	3.920	156
2007/2002	13,4	1,2	11,0	46,6	37,1

2007-1980	-4.773	-23.155	214.326	6.857	373
2007/1980	-30,0	-47,6	365,8	125,3	182,8

2002 yılından bu yana beş yılda büyükbaş hayvan sayısı sadece % **13.4**, küçükbaş hayvan sayısı ise % **1.2** oranında artmıştır.

1980 yılından bu yana ise büyükbaş hayvan sayısı % **30**, küçükbaş hayvan sayısı ise % **47.6** azalmıştır.

Bu tablonun altında yatan iki önemli neden vardır. Biri terör, diğeri geçim sıkıntısına düşen çiftçinin köyden kente göçüdür.

4. 2002 yılı 3. çeyreğinde **8 milyon 709 bin** olan tarım istihdamı 2008 yılının aynı çeyreğinde **2 milyon 395 bin kişi** gerileyerek **6 milyon 314** bine düşmüştür.

5. Tarım ürünleri ithalatı ihracatımızdan daha hızlı artmıştır.

Milyon Dolar

Yıl	İhracat	İthalat	Denge
2002	1.754	1.703	51
2007	3.725	4.641	-916
2008*	2.173	4.631	-2.458

6. Ürün fiyatları artmazken, gübre başta olmak üzere mazot, elektrik ve ilaçlama fiyatları katlanarak artmıştır.

7. Son üç yıldır tarımsal ürünlerden kütlü pamuk, sertifikalı pamuk, soya, kanola, aspir, sertifikalı soya, yağlık ayçiçeği ve dane mısırdaki destekleme primlerinde ya hiç artış olmamış ya da artışlar ihmal edilebilecek düzeyde kalmıştır.

8. Tarımsal destek için yasal olarak bütçeden milli gelirin % 1'i oranında pay ayrılması gerekirken, son yıllarda bu yasal zorunluluğa uyulmamıştır.

	<u>Tarımsal Destek</u>	<u>Destek/GSYH</u>
2002	1.9	Binde 54
2007	5.5	Binde 64
2008	5.7	Binde 57
2009	5.5	Binde 49

Hükümetin 2009 yılı GSYH beklentisi 1.111.4 milyar YTL olduğuna göre 2009 yılında bütçeden tarımsal destek için ayırmamız gereken ödenek tutarının **11.1 milyar YTL** olması gerekirdi. Buna göre Hükümet teklifine komisyonumuzun **5.6 milyar YTL** tutarında ödenek ilavesi yapması gerekirdi. Bu konuda DSP olarak vermiş olduğumuz değişiklik önergesi AKP'ye mensup komisyon üyesi milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

9. Tarım sektöründeki özelleştirmeler hatalı olmuştur.

Özelleştirmeler belli stratejilerden yoksun bir şekilde yapılmıştır. Zarar edenler satılacak diye işe başlanılmış, ancak zarar edenler kenara bırakılarak, stratejik olup olmadıklarına bakılmaksızın, öncelikle kâr edenler satılmıştır.

Yaşanan ekonomik kriz nedeniyle, bugün, kamunun kontrolünde bir piyasa mekanizması uygulanması gerektiği daha çok anlaşılmaya başlanmıştır.

Bu anlayış çerçevesinde, tarım kesiminde yapılan özelleştirmelerin önemimizdeki dönemlerde oturup yeniden değerlendirilmesi gerekir.

5-11 ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI

Bakanlık, ağaçlandırma adı altında rakamları açıklarken, gerçek ağaçlandırılan alanı ayrıca açıklamamakta, rehabilitasyon ve erozyon kontrolü yapılan alanlarla birleştirerek ilan etmektedir.

2009 yılında bu çerçevede 440 bin Ha alanda ağaçlandırma yapılacağı açıklanmıştır.

Bakanlığın bütçe kanunu tasarısı gerekçesinde yer verdiği aşağıdaki ifadeler, ağaçlandırma konusunda sapla samanı karıştırdığını ve kendi kendini ele verdiğini ortaya koymaktadır.

Gerekçede:

“Üretime yönelik ağaçlandırma yapılacak potansiyel alanların bulunmaması, rehabilitasyon ve erozyon kontrolü çalışmalarına ağırlık verilmesini gerektirmiş, bütçe imkanları da değerlendirilerek 2009 yılı program teklifimiz 7.000 Ha. olarak tespit edilmiştir.” denilmektedir.

2007 yılında çıkan orman yangınlarının % 10.3'ü kasıt, % 58'i ihmal sonucu çıkmıştır. Yanan alanlara baktığımızda ise, dörtte birinin kasıt sonucu çıkan yangınlarda kaybolduğu anlaşılmaktadır.

6 Kasım 2008 tarihi itibarıyla 2008 yılında **2.058** adet orman yangını çıktığı ve **29.246 Ha.**'lık alanın zarar gördüğü belirtilmiştir. Bu rakam, bütçe tasarısında yer alan 1995-2007 serisi içinde en kötü rakamdır.

2003-2007 döneminde ortalama yanan alan **3.2 Ha.** iken, 2008 yılında **14.2 Ha.** olmuştur.

Sayın bakanın komisyona sunduğu konuşma metninde 5 yıllık dönemler halinde ortalama yanan alanlar verilmekte ve 2008 yılı **AKP** dönemine katılmayarak, 2003-2007 döneminde ortalama yıllık yanan alanın önceki yıllardan az olduğu gösterilmeye çalışılmaktadır. Hükümetin rakamlar üzerindeki bu tür cinliklerine alıştık ama, yapılanın kasten gerçeği gizleme çabası olduğu tespitini yapmalıyız.

Sayın bakan, 2008 yılı içinde meydana gelen büyük orman yangınlarından Manavgat-Serik, Gülnar, Olimpos Milli Parkı ve İzmir Menderes yangınlarında kaybedilen alanlar konusunda ayrıntılı bilgi vermemiştir. Bu açıklamanın yapılması, yangınlarda kaybedilen alan konusunda yetkililerin kamuoyuna yaptıkları açıklamalarla **STK'** nın yaptırdıkları incelemelere dayalı açıklamaların birbiriyle örtüşmemesi nedeniyle önemlidir.

STK, sadece Manavgat-Serik ilçeleri sınırlarında meydana gelen yangında 16-17 bin Ha alanın kaybedildiğini açıklamışlardır.

Türk Tarım Orman Sen, söz konusu yangının tahrip ettiği alanın 22.500 Ha'ın üzerinde olduğunu, bu alan içindeki ormanlık alanın **17.000 Ha'ı** bulduğunu açıklamıştır.

Orman Mühendisleri Odası Raporuna göre ise, mevcut orman amenajman planlarına göre 13.018 Ha'ı verimli koru ormanı ve 3.907 Ha'ı da bozuk koru ormanı olmak üzere toplam **16.925 Ha.** orman alanı tahrip olmuş ve tahminen 1.674.000 m³ dikili ağaç yanmıştır. Bu rakam, Türkiye yıllık endüstriyel orman ürünü üretiminin yaklaşık beşte birine eşittir.

OGM Teftiş Kurulu zarar gören alanı **15.954 Ha.** olarak tespit etmiştir.

Bölgede incelemelerde bulunan **Sayın Bakan ise**, yanan verimli orman alanını 3.500- 4.000 Ha. olarak açıklamıştır.

Mersin Gülnar'da meydana gelen ve yaklaşık 22.000 Ha'lık sahada gerçekleşen yangın sonucunda da, bu alanın 2/3' ü tamamen yanmış iken (**14.666 Ha.**), yanan alanın yetkililer tarafından **3.500 Ha** olarak ilan edildiği ileri sürülmektedir.

STK' nın açıkladıkları rakamlara, Olimpos Milli Parkı ile Menderes başta olmak üzere, diğer 2000'i aşkın yangında kaybedilen alanları eklediğimizde, bakanlığın açıkladığı **29.246 Ha'ın** çok üstüne çıkılacağı görülecektir.

Yetkililer, yangınla mücadelede başarısız oldukları sonucuna varılacak diye, yanan alanları küçük göstermeye çalışmaktadırlar.

Oysa sorunlarla yüzleşmekten kaçarak, sorunlara çözüm üretemeyiz. Hükümet, terörde, ekonomide, örneğimizde orman yangınlarında olduğu gibi her alanda, bir türlü sorunlarla yüzleşmek ve sorunların

varlığını kabul etmek istememektedir. Bu davranış biçimi, Hükümetin şeffaflıktan ve hesap verebilirlik ilkelerinden ısrarla kaçınmaya çalıştığını da ortaya koymaktadır.

Yanan alanların eksik gösterilmesi, izleyen yıllarda uygulanacak yangınla mücadele tedbirlerinin eksik alınması ve ağaçlandırılacak alanlarla ilgili gerçek ödeneklerin bütçeleştirilememesi sonucunu doğurabilecektir.

Orman yangınları bir doğa olayıdır. Mücadelede, birinci sırada eğitim yer almalıdır. Helikopter, arazöz, diğer araç ve gereçlerle helikopterlerin su alacağı yerlerin oluşturulması ve personel ihtiyacı eksiksiz karşılanmalıdır. Orman muhafaza memuru eksikliği giderilmelidir. Yangın işçilerinden belli yaşı aşanların kamuda başka alanlarda çalıştırılmaları sağlanmalıdır. Bölgeyi tanıyan mühendislerin belli sürelerle bölgede görev yapmaları sağlanmalıdır. Yangın mevsiminde tayinler yapılmamalıdır. Görevlendirmelerde personelin üyesi olduğu sendikalar ya da siyasi görüşler kriter olarak alınmamalıdır. Yangınla mücadelede görevli personel maddi bakımdan desteklenerek motive edilmelidir. Yangınların önemli bir kısmı, enerji nakil hatlarında gerekli önlemlerin alınmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu konuda alınması gereken önlemler belirlenmeli ve hatların periyodik bakımları bu önlemler çerçevesinde mutlaka yapılmalıdır. Çöp döküm yerlerinin belirlenmesinde yangın riski dikkate alınmalıdır. Yangın şeritleri ve orman içi yollar bir program dahilinde tamamlanmalıdır. Anız yakmalarının önüne geçilmelidir. Orman yangınlarında ilk müdahale ne kadar erken yapılırsa başarı şansının o kadar fazla olduğu unutulmamalıdır.

Helikopter ihtiyacı kiralama suretiyle karşılanmaya çalışılmakta ve her yıl ihalelerde sıkıntılar yaşanmaktadır. Son olarak kiralama süresinin 7 yıla kadar uzatılması konusunda yetki alınmış olsa da, bu alanda tek kaynağın Rusya ve Doğu Avrupa ülkeleri olması ve helikopterlerin büyük ölçüde kullanım ömürlerini tamamlamış bulunmaları bir handikaptır. Nitekim bütçe gerekçesinde de ifade edildiği gibi 2007 yılında 23 helikopter kiralabilmiş iken 2008 yılında 11 adet kiralabilmiştir. 2006 yılında helikopter sayısı 19 idi. Helikopter eksiklikler THK uçakları

ile giderilmeye çalışılsa da, uçaklardan helikopterde olduğu gibi tam randıman almak mümkün olamamaktadır. Bu nedenle, TBMM gündeminde bulunan Başbakanlığa bağlı afet birimi bünyesinde 40-50 adet helikopter filosu oluşturulmasında büyük yarar görülmektedir.

Bakanlık ve bağlı birimlerinde işçi ve memur sendikalarına üye olma veya üye olunan sendikaları değiştirme konusunda siyasi baskı yapıldığı ileri sürülmektedir. Bu iddialar şikayet yoluyla ILO 'ya da intikal ettirmiştir. Bu yapılanlar, sendikal özgürlüğe aykırı eylemler olup anayasal suç oluşturmaktadır.

5-12 ULAŞTIRMA BAKANLIĞI

Standartlara uygunluğu tam olarak denetlenmeden teslim alınma gibi bir kusuru olsa ve kısa süre içinde bakım ihtiyacı ortaya çıksa da, duble yol yapımında önemli mesafeler kaydedilmiştir ve kazaların azalmasında etkili olmuştur. Belirtilen sakıncaların giderilmesi için, idare, ihale edilen duble yol yapım işlerini, şartnamelerde belirtilen niteliklere uygun gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği açısından, daha sıkı denetlemelidir.

Hükümetin, tren yolu ile eşya ve yolcu taşımacılığı payını artırmaya yönelik politikalarını destekliyoruz. Ancak, başlayan yatırımları kısa sürede hizmete sokmak için ihtiyaç duyulan kaynak akışında sıkıntı yaşanmasına fırsat verilmemelidir.

Ulaştırma alanında eksikliklerimizi görmek ve rehavete kapılmamak için, AB'nin 5 Kasım 2008 tarihli ilerleme raporundaki tespitlerine kulak vermemiz gerekir.

"Türkiye, ulaştırma alanında sınırlı ilerleme kaydetmiştir. Kara ulaştırması alanında uyum ileri düzeydedir. Ancak, uygulama kapasitesi geridir ve yol güvenliği alanında uygulamanın sağlanması için çabaların devamı gerekmektedir. Demiryolu alanında az ilerlemeden bahsedilebilir. Deniz ulaştırması alanında ilerleme düzensiz olmuştur. Hava ulaştırması alanında sınırlı ilerleme olmuştur. Hava ve deniz ulaştırma-

sı sektörlerinde uluslararası sözleşmelere taraf olma alanında ilerleme kaydedilmemiştir.”

5-13 KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Bir kültürsüzleştirme ve sanatsızlaştırma sürecini yaşıyoruz. İnsanların boş zamanlarını büyük alışveriş merkezlerinde geçirmeye başlamaları bu sürecin en önemli kanıtlarından biridir.

Kültür Bakanı, halkın kültür ihtiyaçlarını düzenlemek ve gidermekle görevlidir.

Sanat kurumlarımız 1940'lı ve 1950'li yıllardaki dar ve olumsuz mekanlarda görev yapıyorlar. Elbette haksızlık yapmamak gerekir. Bu durumdan AKP ile birlikte gelmiş geçmiş bütün Cumhuriyet Hükümetleri sorumludur. Ancak, istenmiş olsaydı 6 yılda bu alanda pek çok şey yapılabileceğini de kabul etmeliyiz.

1995 yılında proje yarışması sonuçlanan, DSP döneminde proje süreci bitirilerek inşaat aşamasına getirilen hipodrom alanındaki kültür ve kongre merkezinin yapımına bir an önce başlanılmalıdır. Ankara'nın bu tür kültür sanat yapılarına büyük ihtiyacı vardır.

Bu yapılar olmadan Ankara'da uluslararası kültür ve kongre faaliyetlerinin yapılması mümkün değildir.

DSP döneminde başlatılan Samsun Devlet Operası'nın açılmasından duyduğumuz memnuniyeti ifade ettikten sonra, Gaziantep, Van ve Sivas birimlerinin de bir an önce devreye alınmasını beklediğimizi ifade etmeliyiz.

5.14. AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, SOSYAL HİZMETLER ÇOCUK EŞİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

AB'nin, 5 Kasım 2008 tarihli ilerleme raporunda, söz konusu kurumların görev alanına girdiğini düşündüğüm bazı konulara ilişkin değerlendirmeleri aşağıya alınmıştır:

“Engeli olan kişiler ile zihinsel engellilerin bakım koşulları konusunda veri ve araştırma eksikliği, bilgiye dayalı politika oluşturmayı engellemektedir.”

“Cinsiyet eşitliği Türkiye’de önemli sorun olmayı sürdürmektedir. Resmî istatistiklere göre, kadınların işgücüne katılımı düşüktür. Kadınların istihdam oranı AB ve OECD üyesi ülkeler arasında en düşük seviyede bulunmaktadır.”

“Kadınların hem ulusal hem de bölgesel seviyede siyasi temsili oldukça düşüktür.”

“Kadının eğitime erişimi AB ve OECD üyesi ülkeler arasında en düşük seviyede bulunmaktadır.”

“Aile içi şiddet, töre cinayetleri ile erken ve zorla yapılan evlilikler hâlâ ciddi sorun teşkil etmektedir.”

“Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar için açılan sığınma evlerinin sayısı çok az artmıştır.”

“Aile içi şiddet ve çocuk istismarı ile sokaklarda yaşayan ve çalışan çocuklar hakkında veri toplamıştır. Ancak, söz konusu veriler henüz kamuoyuna açıklanmamıştır.”

“Cinsiyet Eşitliği Kurulu ve Cinsiyet Eşitliğine ilişkin bir Meclis Komisyonu halen kurulmamıştır”

“Genel olarak, kadın haklarını ve cinsiyet eşitliğini garanti altına alan yasal mevzuat mevcuttur. Ancak, ekonomik hayata katılım, fırsat eşitliği, eğitim, sağlık hizmetlerine erişim ve siyasi yetkilendirme konularında erkekler ve kadınlar arasında dengesizliklerin giderilmesi amacıyla ilave önemli çaba harcanması gerekmektedir”

Bu ifadeler, yabancı gözüyle söz konusu kurumların ve sayın bakanın daha yapacak çok işi olduğuna işaret etmektedir.

6. EKONOMİK GELİŞMELERLE İLGİLİ GENEL DEĞERLENDİRMELER

6.1 BÜYÜME

Türkiye ekonomisinin 26 çeyrektir büyüdüğü doğru olmakla birlikte, 2004 yılından bu yana büyümenin yavaşladığı ve 2008 yılı 2 nci çeyreğinde 26 çeyrekte bu yana 2002 yılı 1 inci çeyreği hariç en düşük orana indiği de bir başka doğrudur.

GSYH 2007 yılında % 4.6 büyümüştü. 2008 yılı ilk altı aylık sonuçlara göre büyüme % 4.2 olmuştur.

2007 yılı 2. çeyreğinde 4.1 büyüyen GSYH, 2008 yılı 2. çeyreğinde % 1.9 büyümüştür.

2008 yılı 2. çeyreğinde sabit fiyatlarla alt sektörlerdeki GSYH büyüme rakamları aşağıda gösterilmektedir.

	<u>2007</u>	<u>2008</u>	<u>2008 ilk yarı GSYH'de payı</u>
Tarım	-1.2	-3.5	5.3
Madencilik	9.4	7.7	0.3
İmalat Sanayi	4.1	2.5	24.6
Elektrik, gaz	8.3	5.1	1.9
İnşaat	7.3	0.9	6.5
Toptan ve Perakende Ticaret	2.6	3.3	13.9
Ulaştırma	5.3	3.2	15.2
Konut	2.4	1.6	4.9
Eğitim	5.1	-6.1	2.1
Sağlık	1.3	5.0	1.3

2007 2. çeyreğe göre, kamu ve özel tüketim harcamalarında gerileme olmuştur.

İnşaat sektöründeki yavaşlama dikkat çekicidir.

2008 yılının ilk çeyreğinde gözlenen yüksek yıllık büyüme rakamının da büyük oranda baz etkisinden kaynaklandığı Merkez Bankası tarafından ifade edilmekte olup, önümüzdeki dönemde yıllık büyüme oranlarının daha düşük seviyelerde seyredeceği tahmin edilmektedir.

Hükümet kamuoyuna açıkladığı bütün metinlerde, yönetimlerinde ekonominin ortalama % 6.8 büyüdüğünü gururla söylemektedir.

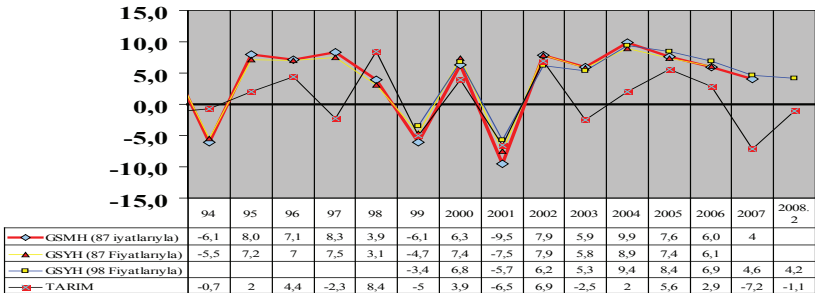
Ancak bu oranı hesaplarırken, kendisine ait olmayan 2002 yılındaki yüksek büyümeyi de kendi dönemiymiş gibi hesaplamalara dahil ederken, düşük gerçekleşeceği bugünden belli olan 2008 büyümesini hesaplamalara katmamaktadır. Hükümet kamuoyunu yanıltmaya yönelik bu şark kurnazlığına her fırsatta başvurmaktadır.

AKP dönemindeki ortalama büyüme, yukarıdaki kurnazlıktan arındırıldığında da % 6.1'e ulaşmaktadır ki, bu da küçümsenecek bir büyüme değildir. Ancak, bu büyümenin kaynağının ithalata dayalı olması ve istihdam yaratmaması ile gelir dağılımını bozucu etkisi, istenen bir büyüme olmadığını ortaya çıkarmaktadır.

Tarım 2007 yılındaki % - 7.2'lik küçülmenin ardından 2008 yılının ilk yarısında da yeniden % -1.5 oranında küçülmüştür.

2002 yılı 3 üncü çeyreğinde 8 milyon 709 bin olan tarım istihdamı 2008 yılı 3 üncü çeyreğinde 2 milyon 395 bin kişi gerileyerek 6 milyon

BÜYÜME ORANLARI

Kaynak: DPT, TÜİK. Tarım 2007 ve 2008 yılları 98 fiyatlarıyla

314 bine düşmüştür. Bu tablo AKP döneminde tarımın tamamen çökertildiğini göstermektedir.

6.2 YATIRIMLAR

6.2.1 SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

TOPLAM SABİT SERMAYE YATIRIMLARI					Milyon YTL		
	GSYH İÇİNDEKİ PAYLARI						
	GSYH	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM
2002	350.476	17.308	30.175	47.483	4,94	8,61	13,55
2003	454.781	17.615	39.808	57.423	3,87	8,75	12,63
2004	558.033	18.052	60.730	78.782	3,23	10,88	14,12
2005	648.932	24.444	73.204	97.648	3,77	11,28	15,05
2006	758.391	30.410	93.159	123.569	4,01	12,28	16,29
2007	953.636	32.534	154.381	186.915	3,41	16,19	19,60
2008	994.300	37.125	177.633	214.758	3,73	17,87	21,60
2009	1.111.400	40.796	201.568	242.364	3,67	18,14	21,81
Kaynak. Yıllık Programlar							

Sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki payına baktığımızda, kamu sektörü sabit sermaye yatırımlarının 2002 yılında % 4.94 olan payının, 2009 yılında % 3.67'ye gerilediği, buna karşılık özel sektör kaynaklı toplam sabit sermaye yatırımlarının payının % 13.55'den % 21.81 düzeyine çıktığı görülmektedir.

İç ve dış taleple birlikte kredi kullanma imkanlarının da daralacağı dönemde söz konusu sabit sermaye yatırımlarının 2009 yılı içinde gerçekleştirilmesi ihtimali zayıftır.

2009 yılı için öngörülen 242.4 milyar YTL tutarındaki sabit sermaye yatırımı yapılabirse, bir kişi istihdam edebilmek için gerekli yatırım tutarı (273.9 bin YTL) dikkate alınarak hesaplandığında 885 bin kişiye istihdam yaratılabileceği sonucu çıkmaktadır. Ancak Hükümetin Orta Vadeli Programına bakıyoruz. 2008 yılı istihdam düzeyine göre bırakın artışı 609 bin kişinin mevcut işini kaybedeceği anlaşılıyor.

O zaman söz konusu sabit sermaye yatırıma göre yaratılacak 885 bin kişinin tamamı kayıt dışında mı çalışmaya başlayacak? Bütün bunlar, Hükümetin hedeflerindeki tutarsızlıkları göstermektedir.

6.2.2 TEŞVİK BELGELİ YATIRIMLAR

6.2.2.1 Bölgeler İtibariyle Teşvik Belgeli Yatırımlar

BÖLGELER İTİBARIYLA YATIRIM TEŞVİK BELGELİ SABİT SERMAYE YATIRIM TUTARI										(Milyon YTL)
	GSYH	Marmara Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	Ege Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Karadeniz Bölgesi	Doğu Anadolu Bölgesi	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	Muhtelif Bölge	Toplam
2000	166.658	3.696	805	878	2.020	750	173	334	695	9.352
2001	240.224	4.423	937	1.293	2.158	667	756	540	441	11.214
2002	350.476	5.454	2.058	1.672	1.887	975	306	1.370	1.028	14.750
2003	454.781	10.882	3.443	2.348	3.040	606	380	1.507	302	22.507
2004	559.033	7.614	2.844	2.427	2.368	1.440	454	1.739	320	19.206
2005	648.932	9.428	3.260	3.316	3.962	1.644	849	1.167	177	23.803
2006	758.391	8.370	3.364	2.288	3.514	2.279	683	1.369	769	22.636
2007	853.636	7.968	3.806	2.083	4.098	3.508	1.080	1.277	2.516	26.337
2007.10		6.520	3.440	1.917	3.641	3.108	858	1.210	2.339	23.035
2008.10		8.919	3.202	2.483	3.166	2.711	959	1.404	678	23.522
GSYH İÇİNDEKİ PAYLARI										
		Marmara Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	Ege Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Karadeniz Bölgesi	Doğu Anadolu Bölgesi	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	Muhtelif Bölge	Toplam
2000		2,22	0,48	0,53	1,21	0,45	0,10	0,20	0,42	5,61
2001		1,84	0,39	0,54	0,90	0,28	0,31	0,22	0,18	4,67
2002		1,56	0,59	0,48	0,54	0,28	0,09	0,39	0,29	4,21
2003		2,39	0,76	0,52	0,67	0,13	0,08	0,33	0,07	4,95
2004		1,36	0,51	0,43	0,42	0,26	0,08	0,31	0,06	3,44
2005		1,45	0,50	0,51	0,61	0,25	0,13	0,18	0,03	3,67
2006		1,10	0,44	0,30	0,46	0,30	0,09	0,18	0,10	2,98
2007		0,93	0,45	0,24	0,48	0,41	0,13	0,15	0,29	3,09

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Bölgeler itibariyle teşvik belgeli yatırımların GSYH içindeki payına baktığımızda, 2002 yılına göre 2007 yılında, Marmara, İç Anadolu, Ege,

Karadeniz, Güneydoğu Anadolu bölgelerinin hepsinde düştüğünü görüyoruz. Bir tek Doğu Anadolu bölgesinin payı binde 10'dan binde 13'e çıkmıştır.

6.2.2.2 Sektörler İtibariyle Teşvik Belgeli Yatırımlar

SEKTÖRLER İTİBARIYLA YATIRIM TEŞVİK BELGELİ							
SABİT SERMAYE YATIRIM TUTARI							(Milyon YTL)
	GSYH	Tarım	Madencilik	İmalat	Enerji	Hizmetler	Toplam
2000	166.658	122	69	3.692	2.487	2.981	9.352
2001	240.224	96	85	5.525	2.187	3.321	11.214
2002	350.476	134	582	8.427	487	5.121	14.750
2003	454.781	288	292	11.000	504	10.423	22.507
2004	559.033	367	531	12.223	881	5.204	19.206
2005	648.932	501	697	12.619	2.122	7.863	23.803
2006	758.391	521	608	11.773	1.940	7.794	22.636
2007	853.636	347	637	12.385	4.159	8.809	26.337
2007.10		303	427	10.676	3.581	8.048	23.035
2008.10		310	684	8.801	7.739	5.989	23.522
GSYH İÇİNDEKİ PAYI							
		Tarım	Madencilik	İmalat	Enerji	Hizmetler	Toplam
2000		0,07	0,04	2,22	1,49	1,79	5,61
2001		0,04	0,04	2,30	0,91	1,38	4,67
2002		0,04	0,17	2,40	0,14	1,46	4,21
2003		0,06	0,06	2,42	0,11	2,29	4,95
2004		0,07	0,10	2,19	0,16	0,93	3,44
2005		0,08	0,11	1,94	0,33	1,21	3,67
2006		0,07	0,08	1,55	0,26	1,03	2,98
2007		0,04	0,07	1,45	0,49	1,03	3,09
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı							

Sektörler itibariyle teşvik belgeli yatırımların GSYH içindeki payına baktığımızda, 2002 yılına göre 2007 yılında sadece madencilik sektörünün payı-

nın binde 4'den binde 7'ye çıktığını görüyoruz. Buna karşılık, aynı dönemde toplam teşviklerin payı % 5.61'den % 3.09'a, tarımın payı binde 7'den binde 4'e, enerjinin payı %1.49'dan % 0.49'a, hizmetlerin payı % 1.79'dan % 1.03'e, imalat sektörünün payı da %2.22'den % 1.45'e gerilemiştir.

6.2.3 BİR KİŞİLİK İSTİHDAM YARATMAK İÇİN GEREKLİ YATIRIM TUTARLARI

KİŞİ BAŞINA İSTİHDAMIN MALİYETİ (Bin YTL)						
	TARIM	MADENCİLİK	İMALAT	ENERJİ	HİZMETLER	ORTALAMA
2003	72,3	20,3	110,4	1.228,9	201,3	132,3
2004	58,2	70,0	130,9	768,8	106,6	121,9
2005	106,0	85,4	143,4	2.384,3	106,9	135,5
2006	130,8	138,2	188,8	1.300,5	156,0	184,9
2007	148,2	161,1	179,3	753,0	166,2	194,3
2008	130,9	150,6	209,6	1.555,2	187,2	273,9

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

2008 Ekim ayı itibarıyla.

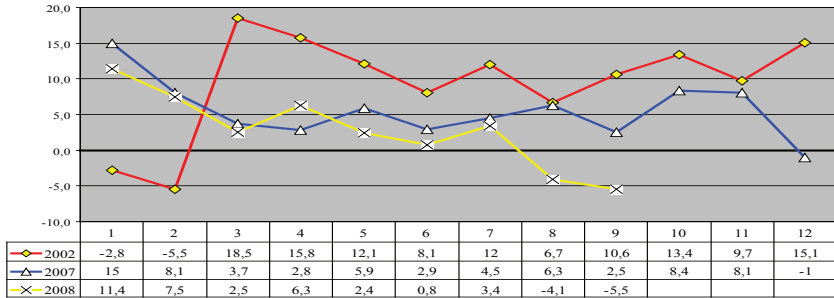
Bir önceki yıla göre bir kişiye istihdam yaratmak için yapmamız gereken yatırım tutarında % 40'lık artış olmuştur. Bu oran, Türkiye'deki gerçek enflasyonun da bir göstergesi olarak alınabilir.

6.3 ÜRETİM

6.3.1 SANAYİ ÜRETİM ENDEKSLERİ

AYLIK SANAYİ ÜRETİM İNDEKSİNDE
BİR ÖNCEKİ YILIN AYNI AYINA GÖRE YÜZDE DEĞİŞME

Kaynak TÜİK

Ocak ve Şubat ayları hariç 2007 ve 2008 yıllarında bütün aylarda gerçekleşen üretim artışı 2002' ye göre daha kötü durumdadır. Son iki aydır da negatifte seyretmektedir.

2008 yılının ilk dokuz ayında 2007 yılının aynı dönemine göre **teksil ürünleri imalatı** % -17.1 ve **giyim eşyası imalatı** % -8.4 oranında gerilemiştir. İhracat ve istihdam için önemli olan bu sektördeki gerileme Hükümet tarafından ciddiye alınmalıdır. Bu sektörde kapanan büyük firmaların bu sektörü terketmekte olması, Hükümetin bu sektörle ilgili olarak yapacaklarını yapmakta geç kaldığını ortaya koymaktadır.

İmalat sanayinde sağlanan verimlilik artışı reel ücretlere yansımamaktadır.

6.3.2. DAYANIKLI TÜKETİM MALİ ÜRETİM VE SATIŞLARI

Son üç yılın ilk dokuz ayındaki dayanıklı tüketim malları üretim ve satışlarının yer aldığı aşağıdaki tablo bu alandaki gerilemeyi ortaya koymaktadır.

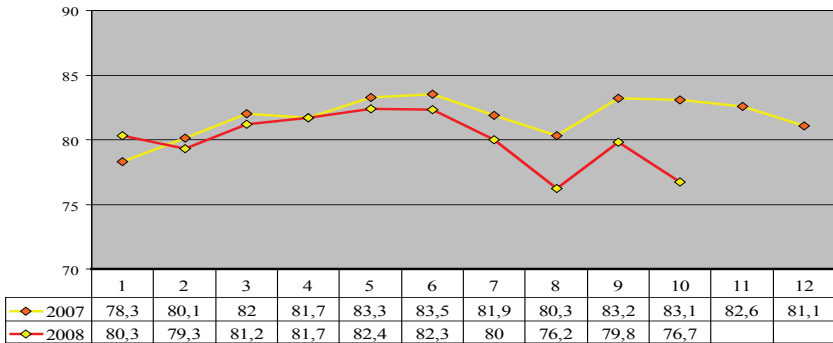

OCAK- EYLÜL DÖNEMİM						Adet
	ÜRETİM			YURTIÇİ SATIŞLAR		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Otomobil	400.911	450.821	223.508	275.154	524.329	243.130
Buzdolabı	4.555.890	4.950.529	4.177.454	1.410.096	1.297.384	1.259.368
Çamaşır makinası	477.337	394.238	379.544	151.541	154.777	113.158
Fırın	207.516	221.699	292.335	89.650	98.161	77.340
Bulaşık Makinası	110.131	167.568	179.772	73.086	124.709	98.573

6.3.3 KAPASİTE KULLANIM ORANLARI

2008 yılında, ocak ayı hariç bütün aylarda imalat sanayii kapasite kullanım oranları 2007 yılının aynı döneminin altında gerçekleşmiştir.

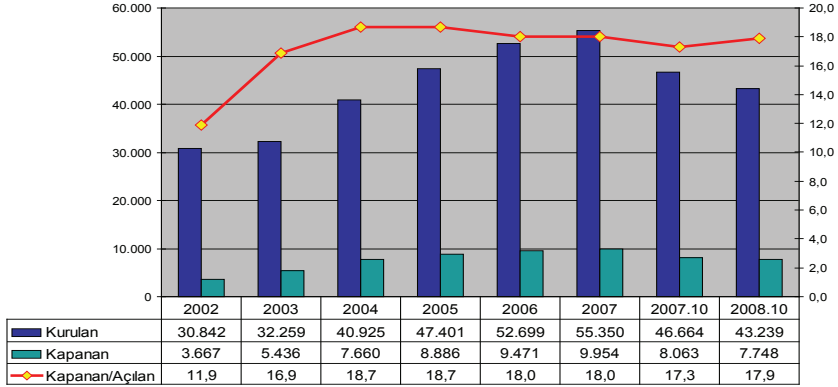
İMALAT SANAYİ AYLIK KAPASİTE KULLANIM ORANLARI

6.3.4 KAPANAN VE AÇILAN ŞİRKET SAYILARI

YILLAR İTİBARI İLE KURULAN KAPANAN ŞİRKET VE KOOPERATİFLER

Kaynak:TÜİK

2002 yılında kurulan her 100 şirketten 11.9'u kapanırken, 2008 yılında kurulan her 100 şirketten 17.9'u kapanmaya başlamıştır

2008 yılının ilk on ayında geçen yılın aynı dönemine göre 3.425 adet daha az şirket kurulmuş ve 315 adet daha az şirket kapanmıştır.

2008 yılı ilk on ayında ticaret unvanlı işyerlerinde kurulan işyeri sayısı yüzde 0,9 azalırken kapanan işyeri sayısında yüzde 72.3 artış olmuştur.

2008 Yıllık Ekonomik Raporun 33 üncü sayfasında açılan şirket sayısına ilişkin seriler verilirken, grafiğe kapanan şirket sayılarının ilave edilmemesi, Hükümetin nasıl saydamlıktan ve hesap vermeden kaçtığı göstermesi açısından önemlidir.

6.4 İSTİHDAM

Aşağıdaki tabloda, 2002 – 2008 3. çeyreklerine ait TÜİK işgücü veri-

leri karşılaştırılmaktadır.

TÜİK, ADNKS verilerini 2006 yılı Kasım öncesine götürmediği için mutlak değerleri içeren verilerin kıyaslanması anlamlı olmamaktadır.

TÜİK bir an önce işgücü istatistiklerini kıyaslanabilir bir duruma getirmelidir.

Ancak oranların kıyaslanması imkanı vardır.

TÜİK VERİLERİNE GÖRE İŞSİZ SAYISI VE İŞSİZLİK ORANLARI						
1.000 KİŞİ	2002 3.Ç	2008 3.Ç	FARK	İŞGÜCÜNE KATILMA ORANLARI		
				1980	2002	AB
NÜFUS	68.525	69.756	1.231			
(15+) Nüfus	48.148	50.087	1.939	50.087	50.087	50.087
İŞGÜCÜ	25.247	24.948	-299	31.505	26.246	35.562
İstihdam	22.833	22.509	-324	22.509	22.509	22.509
İşsiz sayısı	2.414	2.439	25	8.996	3.737	13.053
İşgücüne dahil olmayanlar	22.901	25.139	2.238			
İşgücüne katılma oranı (İKO)	52,4	49,8	-2,6	62,9	52,4	71,0
Kadın işgücüne katılma oranı	31,2	27,1	-4,1			
Erkek işgücüne katılma oranı	74,1	73,0	-1,1			
İstihdam oranı	47,4	44,9	-2,5			
Kadın İstihdam Oranı	28,4	24,2	-4,2			
Erkek istihdam oranı	66,7	66,1	-0,6			
İşsizlik oranı	9,6	9,8	0,2	28,6	14,2	36,7
Kadın işsizlik oranı	8,9	10,7	1,8			
Erkek işsizlik oranı	9,9	9,4	-0,5			
Tarım dışı işsizlik oranı	14,2	11,1	-3,1			

Tabloda değerlendirmeye alınan 6 yıllık dönemde istihdam artmış, 324 bin kişi azalmış görünmektedir. Ancak yukarıda açıklandığı

üzere bu mutlak değişimin güvenilirliği bulunmamaktadır. Keza aynı dönemde işsiz sayısı sadece 25 bin kişi artmış görünmektedir.

Altı yıllık AKP döneminde genel işsizlik oranı **0.2** puan artarken **kadınlarda artış 1.8** puan olmuştur.

Aynı dönemde istihdam oranı **2.5** puan azalırken **kadın istihdam oranındaki azalış 4.2** puan olmuştur.

İKO genelde **2.5 puan** düşerken kadınlarda **İKO 4.1 puan düşmüştür**. Genel İKO' daki her bir puanlık düşüş 500 bin kişiyi işsiz sayılmaktan kurtardığından, **sadece İKO düşüklüğü nedeniyle 1 milyon 250 bin kişi AKP döneminde işsiz oldukları halde işsiz sayılmamışlardır**.

Genç nüfusun sürekli arttığı ülkemizde İKO' nın sürekli düşmesinin makul ve mantıklı bir açıklaması da bulunmamaktadır. Tarım kesiminde iken işgücüne dahil edilenlerin köyden kente göç ile birlikte işgücüne dahil edilmeyen gruba geçtiğini söylemek de tek başına İKO'nın sürekli düşmesinin mantıklı bir açıklaması olamaz. Niçin açık işsiz konumundakiler arasına değil de çalışamaz konumundakiler arasına itiliyorlar?

2002 yılı 3. çeyreğindeki İKO esas alınarak 2008 yılı 3. çeyreği için bir hesap yaptığımızda **işsiz sayımız 2 milyon 439 bin değil 3 milyon 737 bin kişi** olacaktır. Aynı şekilde 1980 yılındaki İKO esas alarak hesap yaptığımızda işsiz sayımız 8 milyon 996 bin kişiye, AB ortalaması İKO esas alarak hesap yaptığımızda da 13 milyon 53 bin kişiye yükselmektedir.

2008 yılı 3. çeyreğinde sayıları **1 milyon 900 bini bulan** iş arama ile birlikte iş bulduklarında işbaşı yapmaya hazır olanları ve iş bulma umudunu kaybedenlerle mevsimlik işsizleri ilan edilen 2 milyon 439 bin kişilik işsiz sayısına dahil ettiğimizde resmi işsiz sayımız **4 milyon 339 bin kişiye** çıkmaktadır.

Hükümet, **2008-2010** dönemini kapsayan OVP'de **2009 yılı için**

öngördüğü **23.6** milyon düzeyindeki istihdam hedefini, **2009-2011** dönemini kapsayan OVP’da **21.9** milyon kişi olarak revize etmiştir. Bu revize edilen yeni hedef, istihdamın ilk hedefe göre 1 milyon 700 bin kişi, mevcut istihdam düzeyine göre de 609 bin kişilik azalmasını ifade etmektedir.

Her yıl nüfusumuz ortalama 900 bin kişi artmaktadır. Bu rakamdan sayıları 200-250 bini bulan ve işgücüne dahil olmayan grupta yer alması gereken öğrenci, emekli ve çalışamaz durumda olanları düşersek, mevcut işsiz sayımızın artmaması için her yıl yaklaşık 650-700 bin kişiye yeni istihdam imkanı yaratmamız gerekmektedir.

6.4.1. İşsizlik Sigortası Fonu

Ağustos 2008’de işsizlik sigortasından işsizlik ödeneği alanların sayısı 2007 Ağustos ayına göre % **35,9** artarak **138 bin 742 kişiye** yükselmiştir.

İŞSİZLİK SİGORTASI FONU GELİR GİDER TABLOSU	Milyon YTL		
	31.08.2008	EYLÜL 2008	30.09.2008
GELİRLER	38.113,8	953,1	39.066,9
İşçi işveren primleri	11.963,4	336,3	12.299,7
Gecikme zammı	275,1	8,6	283,7
Hazine payı	4.065,9	117,6	4.183,5
İdari para cezaları	11,2	0,2	11,4
Faiz gelirleri	21.778,7	488,1	22.266,8
İade şeklinde girişler	19,5	2,3	21,8
FON GİDERLERİ	3.218,7	57,1	3.275,8
ÜCRET GARANTİ FONU GİDERİ	9,3	0,3	9,6
TOPLAM FON VARLIĞI	34.885,8	0,0	35.781,5
ÜCRET GARANTİ FONU	82,6		85,8
İŞSİZLİK SİGORTASI FONU	34.803,2		35.695,7

Mart 2002 ile Eylül 2008 arasında 1 milyon 173 bin 234 hak sahibine işsizlik sigortası fonundan 1.660 milyon YTL ödeme yapılmıştır. Kişi başına yapılan ortalama ödeme tutarı **bin 415 YTL** tutarında olmuştur.

Yukarıdaki tablo, fondan toplam 3.276 milyon YTL ödeme yapıldığını göstermektedir. Ancak tablodan, son çıkarılan istihdam paketi yasasına dayanılarak GAP'a ve prim desteği olarak Hazineye ne kadar aktarma yapıldığını görmek mümkün değildir.

Her fırsatta saydamlıktan bahseden Hükümetin gerçekte saydamlıktan ne kadar kaçtığını göstermesi açısından bu tablo önemlidir.

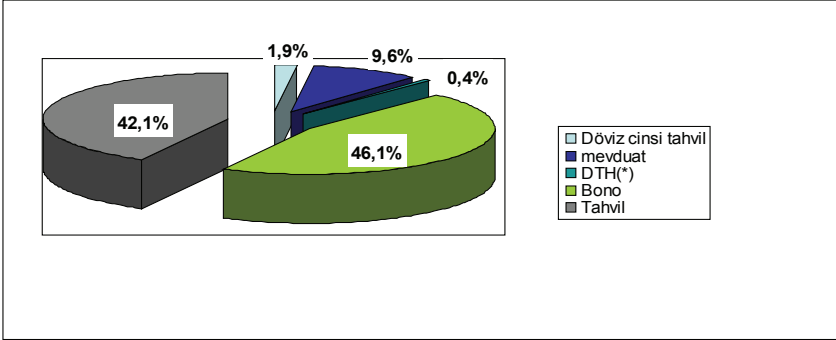
2009 yılında da Fon'dan GAP'a 1 milyar 518 milyon YTL, Hazineye prim desteği için 944 milyon YTL olmak üzere toplam 2 milyar 462 milyon YTL tutarında kaynak aktarılacağını başka kaynaklardan öğrenebiliyoruz. Fonun 2009 yılı toplam prim gelirlerinin 3 milyar 144 YTL olacağı dikkate alınır, fonun nasıl eritilmekte olduğu görülecektir.

Bundan sonra İŞKUR tarafından yayınlanan işsizlik sigortası bültenlerinde de söz konusu ayrıntılı açıklamaların yapılmasını saydamlık adına beklediğimizi ifade etmeliyim.

Eylül 2008 sonu itibarıyla Fonun toplam net varlığı 35.8 milyar YTL'dir.

Fon varlığı aşağıda grafikte gösterdiği şekilde değerlendirilmektedir.

Hükümetin, yasa çıkararak işsizlik sigortası fonundan işveren sigorta primine destek amacıyla ve GAP yatırımlarında kullanılmak üzere Merkezi Yönetim Bütçesine kaynak aktarması, başkasının para ve malının devlet tarafından gasp edilmesi anlamına gelmektedir. İşsizlik sigortası fonu bir kamu fonu olmayıp, kendi iradesi dışında işini kaybedenlere yeni bir iş bulana kadar belli süre ile işsizlik ödeneği ödenmesini ve mesleki eğitim verilmesini öngören işçilere ait bir fondur. Hükümetin bu fonu, her sıkıştığında başvurabileceği bir kamu fonu olarak görmesi ve Anayasaya aykırı olarak başlatılan el koyma uygulamasını genişletme eğilimi içinde olması son derece tehlikelidir.

**FON PORTFÖYÜNÜN YATIRIM ARAÇLARI İTİBARIYLA
YÜZDE DAĞILIMI (30.09.2008)**

Ayrıca fon varlıklarına hazinenin piyasaya ödediği reel faizlerden daha az reel faiz ödemesi ise, fon kaynaklarının zaman içinde erimesine yol açacak başka bir saldırdır. Bu uygulamaya derhal son verilmelidir.

6,5 ENFLASYON

Hükümet 2005 yılından bu yana öngördüğü enflasyon hedeflerini tutturamamaktadır.

Merkez Bankasının enflasyon konusundaki başarısızlığı, enerji ve gıda kaynaklı dış şoklara bağlamasını tümüyle kabul etmek mümkün değildir. Petrol ve doğalgazdaki fiyat artışlarının enflasyonu etkilediği doğrudur. Ancak dünyada gıdada kendi kendine yeten ülkelerden biri olan Türkiye'nin, bu Hükümet tarafından tarımda getirildiği noktayı kabul etmek mümkün değildir.

Enflasyon artışını petrol fiyatlarındaki artışa bağlayan Hükümetin, petrolün varili 70 dolardan 148 dolara çıkarken fiyat ayarlaması yaparken, petrolün varili 70 dolara geri döndüğünde benzinin fiyatını başlangıç noktasında bırakması kabul edilemez. Hükümet yüksek fiyattan aldığı dolaylı vergilerden bir türlü vazgeçmek istememektedir.

Hükümet altı yıldır, ekonominin ve sanayimizin yapısının bozulması ve dışa bağımlı hale gelmesi pahasına, düşük kur - yüksek faiz politikasını enflasyon ile mücadelenin bir aracı olarak kullanmayı ısrarla sürdürmüştür.

Merkez Bankası faizleri yükselterek enflasyonun daha fazla tırmanışa geçmesini önlemeye çalışmıştır.

Bir taraftan elektrik ve doğalgaza zam yapılarak tüketim kısılmaya çalışılırken, bunun yaşanmakta olan maliyet enflasyonunu tırmandıracağı göz ardı edilmiştir.

Önümüzdeki dönemde, yaşanan ekonomik kriz de bahane edilerek sıkı para ve maliye politikaları ile vatandaşın kemeri değil ümüğü sıkılmaya devam edecektir.

Açıklanan enflasyon rakamları vatandaşın karşı karşıya olduğu rakamlardan çok farklıdır.

Vatandaşın bütçesinde ağırlıklı yer tutan harcama kalemlerindeki fiyat artışları, açıklanan enflasyon rakamları ile uyuşmamaktadır.

Daha başlangıçta tutmayacağı açık olan hedef enflasyonlara göre belirlenen maaş artışları memur, emekli, dul ve yetimleri olumsuz etkilemektedir.

Enflasyon ile büyüme arasında çelişki yeniden belirmeye başlamıştır. Büyümenin devamı için enflasyonun biraz artmasına göz yumalım, denilmeye başlanmıştır. Ancak büyüme ile enflasyon arasında denge tutturmaya çalışmak ateşle oynamaya benzetilir. Esasen böyle bir dengeyi tutturmak da o kadar kolay değildir. Denendiğinde, yani büyüme uğruna enflasyona hafif de olsa izin verildiğinde, belki büyümeye biraz katkı verilmiş olabilir, ancak arkasından, enflasyon kontrolden çıkabilir. Türkiye geçmişte bunun çok örneklerini yaşamıştır. Durgunluğa rağmen sıkı para ve maliye politikalarını sürdürmek kaçınılmaz görünmektedir. Çünkü durgunluktan kurtulmanın enflasyondan kurtulmaktan daha kolay olduğu bilinmektedir.

Merkez Bankasının tek hedefi, fiyat istikrarını sağlamak olmaktan çıkarılmalı, bunun yanısıra büyümeyi gözetmek de görevleri arasında alınmalıdır.

Neticede, 2008 yılı için OVP’de % 4 olarak açıklanan enflasyon oranı üst üste revizelerden sonra % 10’a kadar çekilmiştir. Ekim 2008 itibariyle ise % 11.99’dur.

2009 için açıklanan % 7.5’luk enflasyon hedefinin ise daha bugünden tutturulamayacağı açıktır. Çünkü 2008’deki enflasyonun tırmanma eğilimine, 2009 yılında, ekonomik krizle birlikte Hükümetin popülist harcamaları da eklenecektir. Bu nedenle, tutturulamayacağı baştan bilinen enflasyon hedefine göre maaş artışlarının belirlenmesi, memur ve emeklilere yapılan büyük bir haksızlıktır.

Aşağıda, fiyat artışları açıklanan geçtiğimiz iki aya ait veriler incelendiğinde özellikle kışlık giyeceklere üst üste hangi ölçülerde zam yapıldığı görülecektir. Her gün elektrik, doğalgaz ve ulaşımaya yapılan zamlar aile bütçesini olumsuz etkilemektedir. Sağlığın giderek paralı hale gelmesi de ayrı bir olumsuzluktur.

EYLÜL 2008	
Bir önceki aya göre değişim oranı	
Anaokul ücreti	17,38
Okul servis ücreti	13,64
Ayakkabı (bayan için)	9,58
Kömür ücreti	8,57
Tavuk eti	8,51
Buzdolabı	7,77
Ayakkabı (çocuk için)	6,77
Pantolon (çocuk için)	6,71
Kreş ve gündüz bakım evleri	5,72

Etek	5,44
Ayakkabı (erkek için)	4,78
EKİM 2008	
Bir önceki aya göre değişim oranı	
Bayan hırkası	29,62
Bayan çizmesi	26,45
Erkek kazağı	25,89
Erkek botu	24,32
Çocuk kabanı (anorak tipi)	21,65
Bayan gömleği	20,65
Erkek kabanı (yünlü)	17,76
Doğalgaz abonman ücreti	16,88
Erkek takım elbisesi	14,28
Kömür ücreti	10,42
Elektrik ücreti	9,14
Doğalgaz ücreti	4,18

Kaynak; TÜİK

Ayrıca, memur maaş artış endeksleri ile enflasyon endeksinin karşılaştırılması ve buna dayanılarak maaş artışlarının enflasyonun üzerinde belirlendiğinin söylenmesi de büyük bir aldatmacadır.

Çünkü, enflasyon sepetinde yer alan harcama kalemlerine verilen ağırlık ile hane halkı tüketim harcamaları anketinde aynı kalemler için ortaya çıkan ağırlıklar birbirinden farklıdır.

Aşağıdaki tablo bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİNDEKİ HARCAMA GRUBU AĞIRLIKLARI İLE HANEHALKI BAŞINA TÜRKİYE VE EN DÜŞÜK %20'LİK GELİR GRUBUNDA ORTALAMA AYLIK HARCAMA AĞIRLIKLARI (%)

	TÜFE HARCAMA GRUP AĞIRLIĞI	HANEHALKI HARCAMA GRUPLARI	
		TÜRKİYE GENELİ	EN DÜŞÜK 20'LİK GRUP
Gıda ve alkolsüz içecekler	28,63	24,4	35,8
Alkollü içecekler ve tütün	5,00	4,3	5,7
Giyim ve ayakkabı	8,07	6,0	5,0
Konut ve kira	16,60	28,4	27,7
Ev eşyası	7,42	6,0	5,6
Sağlık	2,54	2,3	2,5
Ulaştırma	12,59	11,0	6,2
Haberleşme	4,30	4,5	3,7
Eğlence ve kültür	2,81	2,1	1,2
Eğitim	2,24	2,6	0,6
Lokanta ve oteller	5,64	4,3	2,8
Çeşitli mal ve hizmetler	4,16	4,2	3,3

Tablonun incelenmesinden, gıda ve konut için TÜFE hesabına dahil edilen ağırlık toplam % 45.23 iken, aynı harcama kalemleri için hanehalkı harcama gruplarında Türkiye ortalamasının % 52.8, en düşük % 20'lik gelir grubu ortalamasının ise % 63.5 olduğu görülecektir.

Bu tablo, mevcut enflasyon hesabının düşük gelir grupları aleyhine sonuç verdiğini açıkça ortaya koymaktadır.

6.6 GÜVEN ENDEKSLERİ

Tablo incelendiğinde reel kesim güven endeksinin hiçbirinde durumun iyiye gitmediği görülecektir.

	2004	2005	2006	2007	2008.10
Reel kesim güven endeksi	106,3	102,4	101,1	101,40	69,2
Genel gidişat	121,5	111,1	104,4	94,20	38,0
İhracat Sipariş miktarı (Gelecek üç ay)	121,7	112,3	112,0	114,80	77,8
Sabit Sermaye Yatırım harcaması	105,3	105,0	95,2	106,2	73,7
Toplam sipariş miktarı (Son üç ay)	85,4	84,6	87,5	108,40	72,0
Mamul mal stok miktarı (Mevcut durum)	98,3	94,3	95,2	94,2	84,7
Toplam istihdam (Gelecek üç ay)	103,8	103,0	101,3	98,8	76,0
Üretim hacmi (Gelecek üç ay)	119,4	110,5	110,2	108,90	76,2

Aşağıdaki tablo incelendiğinde de **tüketici güven endekslerinde** büyük bir bozulma olduğu gözlenecektir.

TÜKETİCİ GÜVEN ENDEKSLERİ

	2004	2005	2006	2007	2008.10
Tüketici Güven Endeksi	105,20	99,40	92,04	93,89	74,24
Satınalma Gücü (Mevcut)	92,70	87,50	82,48	82,66	71,96
Satınalma Gücü (Gelecek)		87,46	86,71	88,13	74,39
Genel Ekonomik Durum (Mevcut)	102,80	93,10	84,82	87,65	64,33
Genel Ekonomik Durum (Gelecek)		94,82	87,25	90,12	67,77
İş Bulma Olanakları (Gelecek)	93,10	90,70	88,10	89,74	71,49
Mevcut Dönemin Tas. İçin Uygunluğu			56,00	60,27	56,42
Tasarruf Etme İhtimali(Gelecek)	25,60	21,20	16,36	16,8	18,00

6.7 PİYASALARA VE BANKALARA İLİŞKİN BİLGİLER

Son birkaç ay içinde piyasalar aracılığı ile döviz kurlarında % 35-40'lar düzeyinde devalüasyon yapılmış oldu. İMKB endeksi bir yıl önceki 58.000 düzeylerinden 25.000'ler düzeyine düştü.

Bankaların 17.11.2008 itibariyle türk parası cinsinden 270.3 milyar YTL, yabancı para cinsinden de 111.6 milyar YTL kredi açmış oldukları ve ellerinde 112.1 milyar YTL tutarında kamu borçlanma senedi olduğu anlaşılmaktadır.

Bankaların borçlarına baktığımızda, müşterilerin; 175.8 milyar YTL'si tasarruf mevduatı, 106.7 milyar YTL'si Türk Parası, 70.1 milyar YTL'si de yabancı para cinsinden mevduatı olduğu görülmektedir. Ayrıca müşterilerin döviz tevdiat hesabında da 86.7 milyar YTL tutarında mevduatı bulunmaktadır.

Döviz cinsinden baktığımızda, bankaların 111.6 milyar YTL tutarında dövizli kredi alacaklarına karşılık, 156.8 milyar YTL tutarında borçları olduğu görülmektedir.

Krizin güven bunalımına dönüşmesi halinde 458.5 milyar YTL mevduatın garanti edilen tutarı 126 milyar YTL olduğu anlaşılıyor. Yani mevduatın % 27.5'i garantiden yararlanabilecek durumdadır.

6.8 DIŞ TİCARET

6.8.1 İHRACAT, İTHALAT VE DIŞ TİCARET AÇIKLARI

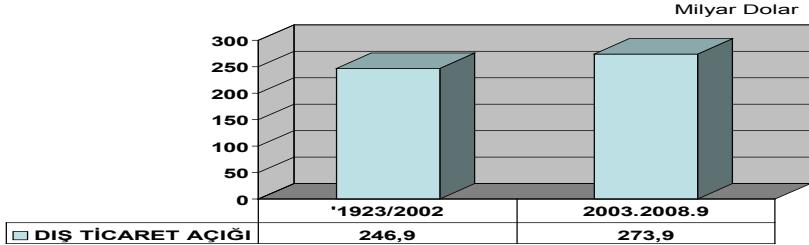
6.8.1.1 Toplam Dış Ticaretimizdeki Gelişmeler

Eylül 2008 itibariyle yıllık ihracatımız 136.3, ithalatımız 211.9 ve dış ticaret açığımız da 75.6 milyar dolara ulaşmıştır. **2002** yılında dış ticaret açığımız 15.5 milyar dolar idi.

Aşağıdaki grafik, toplam dış ticaret açığının, 5 yıl dokuz aylık AKP döneminde, 80 yıllık Cumhuriyet dönemini geçtiğini göstermektedir

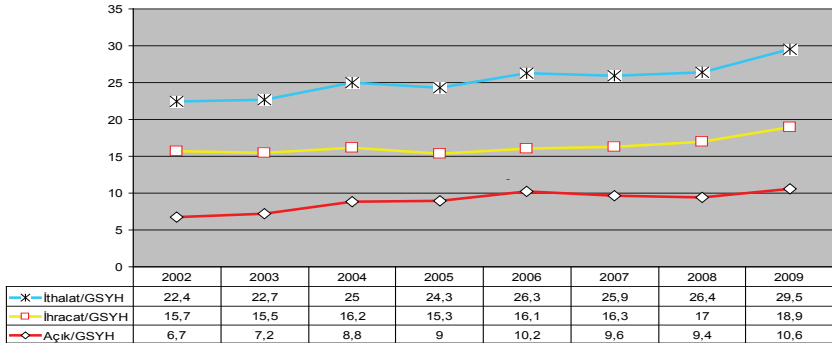
DIŞ TİCARET AÇIĞI (1923-2002 VE AKP DÖNEMİ)

Kaynak: TÜİK

Yıllar itibariyle ihracat, ithalat ve dış ticaret açıklarının GSYH içindeki oranlarını gösteren aşağıdaki grafik, yukarıda verilen rakamların ne anlama geldiğini daha iyi göstermektedir.

YILLAR İTİBARIYLA DIŞ TİCARETİN GSYH İÇİNDEKİ PAYI

Kaynak: DPT, DIE, 2008 Eylül sonu itibariyle yıllık, 2009 program hedefi

2002 yılı ile 2009 program hedefleri karşılaştırıldığında, ihracatın GSYH içindeki payının söz konusu dönemde 3.2 puan artarak % 15.7'den % 18.9'a çıktığını, ithalatın payının ise 7.2 puan artarak % 22.4'den % 29.5'e yükseldiğini ve dış ticaret açığının da 3.9 puan artarak % 6.7'den % 10.6'ya çıktığını görmekteyiz.

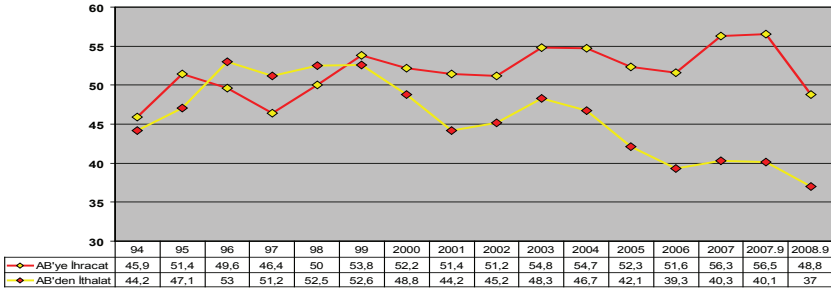
Bu rakamlar ve grafik, Türkiye ekonomisinin ve ihracatının ne kadar dışa bağımlı hale geldiğini göstermektedir. İhracat artışı için daha çok ithalat ve daha çok açık vermek zorunda kalıyoruz. Bunun doğal sonucu olarak, ithalatta yapılacak her kısıntı ihracatı ve büyümeyi olumsuz etkilemektedir.

Hükümet, cari açığı artışı da tetikleyen dış ticaret açıklarını düzeltme yönünde hiçbir önlem geliştirmemiştir.

6.8.1.2 AB ile Olan Dış Ticaretimizdeki Gelişmeler

Aşağıdaki grafik ise, AB ülkelerinin dış ticaretimizdeki payının 2008 yılının ilk dokuz ayında 2007 yılının aynı dönemine göre azaldığını göstermektedir. AB'den olan ithalatın payının azalması toplam ithalatımız içinde petrol ithalatının payının artmasına bağlanabilir. Ancak ihracattaki yavaşlama kriz nedeniyle daralan AB piyasalarından kaynaklanabilir. Bu eğilim dikkatle izlenmelidir.

AB'İN TÜRKİYE'NİN TOPLAM TİCARETİNDEKİ PAYI (1994-2008)

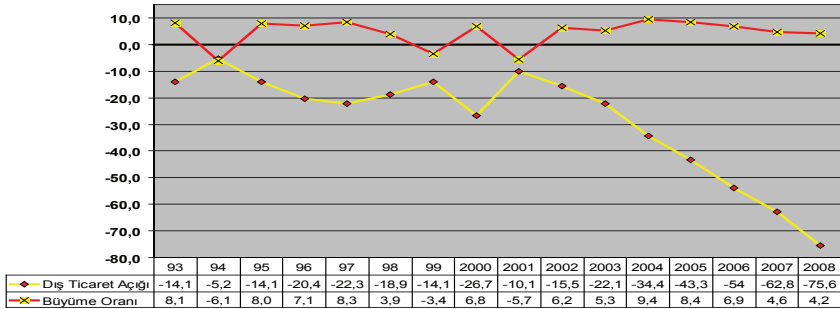
Kaynak: TÜİK

6.8.1.3 Dış Ticaret Açıkları ile Büyüme Arasındaki İlişki

Yukarıdaki grafik, dış ticaret açıklarında firene basıldığı yıllarda büyümenin negatif olarak gerçekleştiğini göstermektedir. Ancak 2004 yılından itibaren artan dış ticaret açıklarının dahi büyümeyi çok yükdek düzeylerde tutmaya yetmediğini görmekteyiz. Bundan, dışa bağımlı hale gelen ekonomide içeride tasarruf ve yatırımları artırmadan, sadece dış ticarete bağımlı bir büyümenin bundan sonra mümkün olamayacağı sonucu çıkarılabilir.

TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARET AÇIĞI İLE BÜYÜME ORANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ (1993-2008)

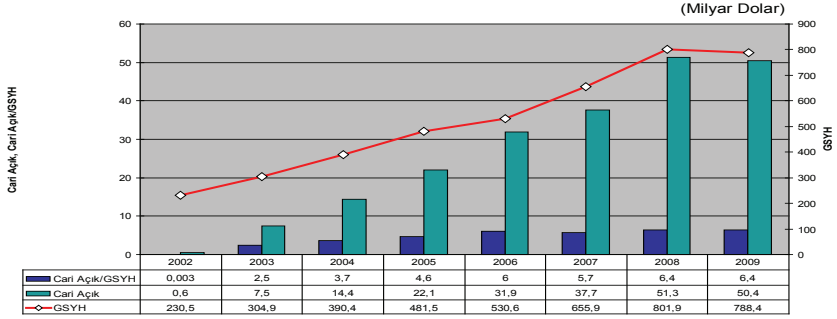
Kaynak: DİE, 1999 yılından itibaren 98 bazlı GSYH, 2008 büyüme rakamı altı aylık ortalama, dış ticaret açığı Eylül itibarıyla 12 aylık açık.

6.8.2 CARI İŞLEMLER AÇIKLARI

Aşağıdaki grafik cari işlemler açığının 2002 yılından bu yana hangi boyuta geldiğini göstermektedir.

2002 yılında 600 milyon dolar olan cari işlemler açığının 2008 yılında 51.3 milyar dolara ulaşması beklenmekte ve 2009 yılında da 50.4 milyar dolar olacağı programlanmaktadır. Bu mutlak değerlerin neyi ifade ettiğini anlamak için GSYH içindeki paylarının nereden nereye geldiğine de bakmak gerekir. 2002 yılında GSYH içindeki payı binde 3 olan cari açık, 2008 ve 2009 yılında % 6.4'lük paya ulaşmıştır.

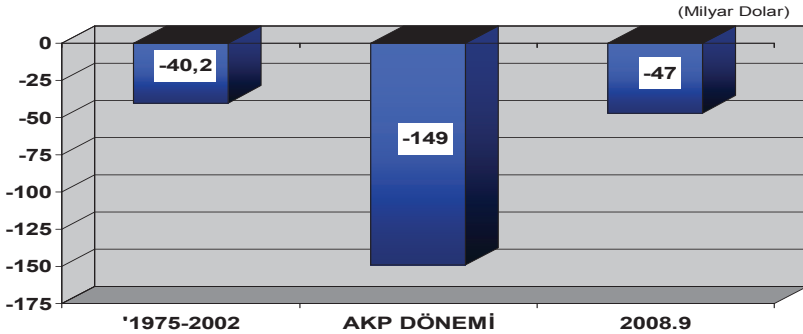
YILLAR İTİBARIYLA CARİ AÇIKLAR ve GSYH İÇİNDEKİ PAYLARI

Kaynak: MB, 2008 Gerçekleşme Tahmini, 2009 Program

1975-2002 arasında **28 yılda 40.2 milyar dolar** cari açık veren Türkiye Cumhuriyeti, AKP döneminde **5 yıl dokuz ayda 149 milyar dolar** cari açık vermiştir.

Eylül 2008'de yıllık olarak verilen **47 milyar dolarlık** cari açık, önceki **28 yılda** verilen **40.2 milyar dolarlık** cari açığı aşmıştır.

KARŞILAŞTIRMALI CARİ İŞLEMLER AÇIĞI
(1975-2002; 2003-EYLÜL 2008)

Kaynak: MB

2008 yılının **Ocak-Eylül** döneminde **cari açık**, bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, % 35.6 oranında artışla **26.1** milyar dolardan **35.4** milyar dolara çıkmıştır.

Hükümet kurlardaki yukarı yönlü hareket dolayısıyla ithalatın kalan iki aylık sürede bir ölçüde yavaşlayacağını hesaba katarak, **2008** cari açığını **51.5 milyar dolar** olarak tahmin etmektedir. **50.4** milyar dolarlık **2009** yılı **cari açık hedefi ise**, Hükümetin, yükselen kurların kalıcı olacağı ve ithalatın bir ölçüde kısıllacağı beklentisine dayanmaktadır.

2008 yılı ilk dokuz ayında ortaya çıkan cari açığın finansmanında kullanılan **net doğrudan yatırımlar** bir önceki yılın aynı dönemine göre % **34.4**; portföy yatırımları ise % **96.1** oranında azalmıştır.

Doğrudan yabancı yatırımlarla portföy yatırımı şeklindeki sermaye girişlerindeki azalma, kredi yükümlülüklerinin (borçlanma) artması ile telafi edilmektedir.

2008 yılında sermaye girişlerinin, içerideki ve dışarıdaki **siyasi ve ekonomik belirsizliklerden** olumsuz yönde etkilendiğini Hükümet kendisi de kabul etmektedir.(Bkz. 2008 yılı Ekonomik Rapor, s.182).

2007 yılının ilk dokuz ayında 1.8 milyar dolar olan yırtıdışında doğrudan yatırımın 2008 yılının aynı döneminde 2.3 milyar dolara çıkmış olması da, bu kalemin dikkatle takip edilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Cari işlemler açığının finansmanında daha çok özel sektör ve bankaların borçlanması öne çıkmıştır. Dünyada yaşanan ekonomik kriz, borçlanmanın maliyetini daha çok artıracak ve vadelerin kısılması sonucunu doğuracaktır. Görüldüğü gibi cari açığın sağlam kaynaklarla finansmanında sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştır.

Aşağıdaki grafikte görüldüğü üzere, net **turizm gelirleri** % 21.1 oranında artarak 12.2 milyar dolardan 14.9 milyar dolara çıkmıştır. Ancak cari işlemler açığının karşılanmasına katkısı yeterli düzeyde değildir.

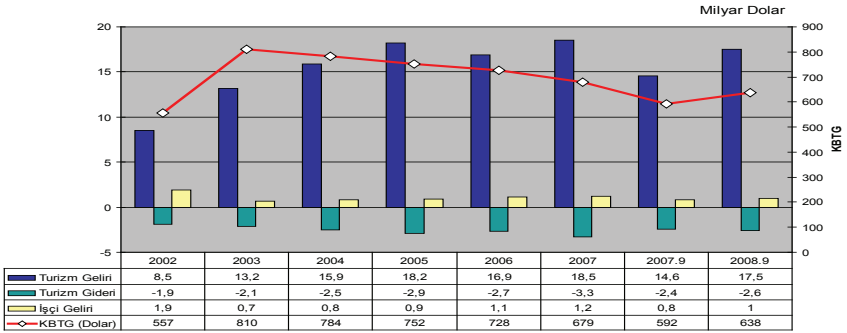
2007 yılı ilk dokuz ayında 849 milyon dolar olan **işçi döviz** girişi

2008 yılının aynı döneminde 961 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2002 yılında bu rakam 1.9 milyar dolar idi.

Gelen yabancı turistlerin 2007 yılında kişi başına harcadıkları haftalık döviz tutarı 679 dolardır. TÜİK verilerine göre bu rakamlar vatandaşlarımızın ortalama harcadıkları tutarların çok altındadır. Ülkemize gelen vatandaşlarımız 2007 yılında haftalık ortalama 1071 dolar harcamışlardır. 2008 yılının ilk dokuz ayında bu tutar ortalama 1.112 dolar düzeyindedir. İlk etapta, yabancıların da vatandaşlarımız kadar döviz harcaması yapması hedeflenmelidir.

TURİZM GELİRLERİ VE İŞÇİ DÖVİZLERİ (2002-2008)

Kaynak: TCMB, TÜİK, KBTG= Kişi Başına Turizm Geliri

Orta ve uzun vadede cari açığı tehlikeli olmaktan çıkarmak için buna uygun bir sanayi stratejisi ortaya konulmalı; bunun için de katma değeri yüksek, teknolojiye dayalı ara malı üretimine ağırlık veren ve yerli üretimi teşvik eden politikalar ortaya konulmalıdır.

6.9 BORÇ STOKU

Hükümet, borç stokunu milli gelire oranlayarak durumumuzun AB ortalamasından bile iyi olduğunu söylemekte ve bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşanmayacağını iddia etmektedir.

Keşke, borç stoku yönünden AB ülkelerinden daha iyi durumda olsak ve her hangi bir risk altında bulunmasak. Bu, herkesten önce bizi ve

bütün vatandaşları memnun edecek bir durum olur.

Borç stokunun milli gelire oranının düştüğü doğrudur. Ancak milli gelirin bir gecede kâğıt üzerinde kişi başına beş bin dolarlardan 9300 dolara çıkarıldığı da doğrudur.

Net borç stokumuzun milli gelire oranında da çok iyi durumda olduğumuz söyleniyor. Ancak, net borç stokunu hesap ederken, kamuya ait olamayan ve 40 milyar YTL'ye yaklaşan işsizlik sigortası fonunun bir kamu fonuymuş gibi dikkate alınması da doğru değildir.

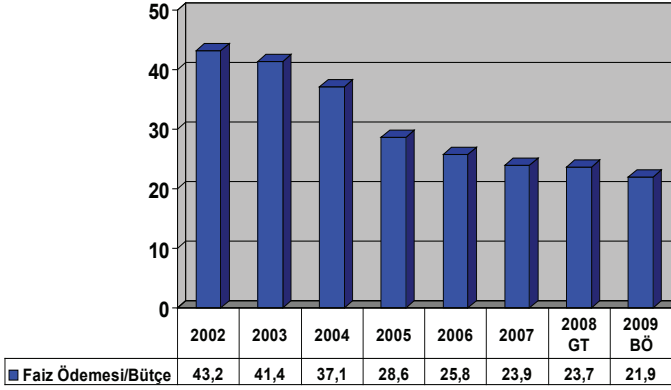
Döviz kuru yükseldiği için döviz cinsinde borç stokumuza bakıyoruz, Ağustos ayından Ekim ayına gelirken 45.1 milyar dolar azalmış görünüyor. Peki, iki ayda bu kadar borç ödedik mi? Bu soruların cevabı yoktur.

Görüldüğü gibi borç yükünü değerlendirirken, kullanılan bu verilerin dışında bazı başka şeylere de bakmak gereği ortaya çıkmaktadır.

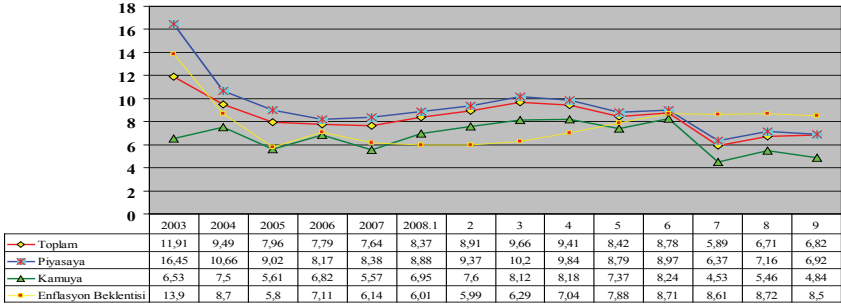
Gerçekten de, bu göstergelerin dışındaki bazı verilerden çıkan sonuçlar, hem bu oranların hem de yeni milli gelir hesaplamalarının güvenilirliğini tartışmalı hale getirmektedir.

Her ne kadar aşağıdaki grafik 2002'ye göre faiz cephesinde yarı yarıya bir düzelme olduğunu gösterse de, faiz ödemelerinin hâlâ merkezi yönetim bütçesi üzerinde önemli bir baskı oluşturduğu açıktır.

Faizler düştü, brüt ve net borç stokunun milli gelire oranları düştü, kamunun borçlanma gereği azaldı diyoruz; ancak, reel faizleri bir türlü aşağıya indiremiyoruz. Butün bunlar doğru ise, reel faizleri niçin aşağıya çekilemiyor? Herhalde borcu borçla çevirmekte olmamızdan olsa gerek. Reel faizlerin seyri aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

FAİZ ÖDEMELERİNİN MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNE ORANI
(2002-2009)

İÇ BORÇLANMADA REEL FAİZ ORANLARI

Kaynak: HM

2008 yılı Haziran ayından itibaren enflasyon ve nominal faizlerde bir gerileme olmazken, kamudan yapılan borçlanmaya uygulanan reel faizlerin yaklaşık 4 puan düşmesini haklı gösterecek hiçbir neden yoktur. Bir tek nedeni var, o da işsizlik sigortası fonu gibi kamu fonlarını eriterek piyasa reel faizlerini bir ölçüde aşağıya çekebilmek.

İşsizlik sigortası kaynakları, bir taraftan başka alanlara aktarılarak, diğer taraftan düşük reel faiz ödenerek eritilmektedir.

Borç fazi ödemeleri, kamu yatırımları başta olmak üzere, memur ve emeklilerin reel ücretlerinin gerilemesi, kamu hizmeti için zorunlu mal ve hizmetlerin alınmasında sıkıntı yaşanması sonucunu doğurmaktadır.

2008 bütçesinin dörtte biri (56 milyar YTL) borç faiz ödemelerine ayrılmak zorunda kalmıştı. Bu tutar, bütçeden kamu yatırımlarına ayrılan tutarın 4,8 katıdır.

262.1 milyar YTL'lik 2009 bütçesi içindeki 57.5 milyar YTL'lik faiz ödemesi de, özellikle yatırımlara yeterli kaynak tahsis edilememesinde baskı oluşturmaya devam etmektedir.

Faiz ödemelerinin yüksekliği başta eğitim ve sağlık hizmetleri olmak üzere, bütün kamu hizmetleri sunumunda aksamalara yol açmaktadır.

Emniyet ve güvenlik için gerekli yatırımlar yapılamamakta ve terörle mücadelede zaafa uğranmaktadır.

Kamu hizmeti olarak devletin sunması gereken bazı kamu yatırımlarının yap-işlet-devret modeliyle özel sektöre yaptırılması için yasal düzenleme yapılmış olması ve 30-40-50 yıl gibi uzun süreler bu yatırımlara merkezi yönetim bütçesinden "katkı payı" adı altında bedel ayrılacak olması, gelecek yılların hem gelirlerini ipotek altına alacak hem de yatırımlar başta olmak üzere diğer kamu hizmetleri için kaynak tahsisini sınırlandıracaktır. Yeni bir borçlanma modeli olan bu modelin maliyetinin diğer borçlanma modelleri ile karşılaştırılabilmesi de mümkün olmadığından, ileride merkezi yönetim bütçeleri üzerinde bugünkü borç faizlerinin yaptığı etkiyi fazlasıyla yapacaktır.

Aşağıdaki tablo, borcun borçla ödenerek yükün hafifletilemediğini bize çok iyi göstermektedir.

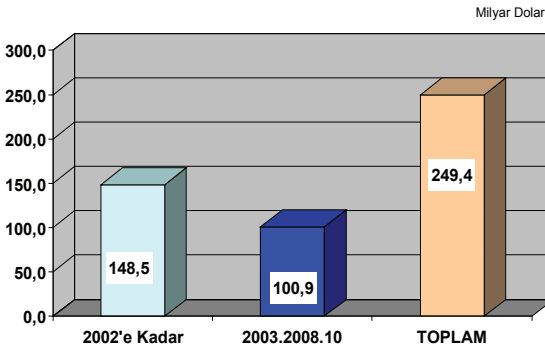
2003- EYLÜL 2008 DÖNEMİ	
Milyar YTL	
TOPLAM İÇ VE DIŞ BORÇ ÖDEMESİ	972,4
ANAPARA	688,0
FAİZ	284,4
Toplam borç ödemesinin yeniden borçlanma ile karşılanan kısmı	789,9
Faiz dışı fazladan karşılanan kısmı	161,6
Özelleştirme gelirleri ile karşılanan kısmı	23,5
Diğer öz kaynaklar	9,6
Gelecekteki ihtiyaçlar için kasa fazlası	-14,2

Bu tabloya rağmen borçlarımız azalmış mıdır? Hayır artmıştır.

Aşağıdaki grafikler bize borçların beş yıl dokuz ayda önemli ölçüde arttığını göstermektedir.

Merkezi yönetimin 2002 yılı sonuna kadar 80 YILDA oluşan iç ve dış borç stoku toplamı 148.5 milyar dolardır. BEŞ YIL ON AYDA AKP'nin merkezi yönetim toplam borç stokuna ilavesi 100.9 (düşük döviz kuru nedeniyle ağustos ayında bu fark 146 milyar dolar idi) milyar dolar olmuştur.

MERKEZİ YÖNETİM BRÜT İÇ VE DIŞ BORÇ STOKU

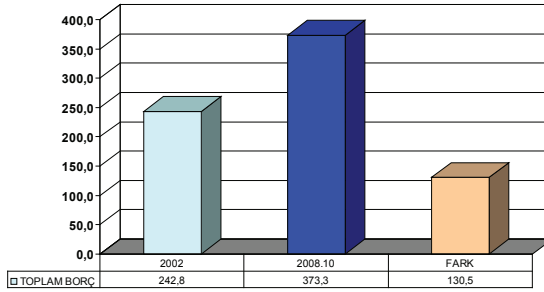

Merkezi yönetim iç ve dış brüt borç stoku **Ekim 2008** itibariyle YTL cinsinden **373.3 milyar YTL**'dir. 2002 yılına göre **130.5 milyar YTL** artmıştır.

Merkezi Yönetim borç stokunun **271.3 milyar YTL**'si iç (%72.7), **102 milyar YTL**'si (%27.3) dış borçtur.

MERKEZİ YÖNETİM BRÜT İÇ VE DIŞ BORÇ STOKU
(Milyar TL)

Kaynak: HM

İç borçun % 25.4'ü **kamuya** (68.8 milyar YTL), % 74.6'sı **piyasaya** (202.5 milyar YTL) borçtur. Kamuya olan borcun **çoğu** YTL cinsinden ve değişken faizlidir. Piyasaya olan borcun da **çoğu** YTL cinsinden olmakla birlikte sabit (%39.6) ve değişken (28.6) faizli kısımlar birbirine yakındır.

Dış borçun % 72.1' sabit, % 27.9'u değişken faizlidir.

Sonuç olarak, toplam borç stokunun % 57.6'sı **sabit** (215.2 milyar YTL), % 42.4'ü (158.1 milyar YTL) **değişken** faizlidir. Faizlerin yükselmekte olduğu dönemde sabit faizli kısmın yüksek olması avantajdır. Ancak dezavantajlı grubun oranı da az değildir.

Toplam borcun % 33.3'ü **döviz cinsinden** olması (123.5 milyar YTL) kur riski dolayısıyla önemlidir. %33.3'ün sadece %9.7'sinin değişken faizli olması da bir avantajdır.

Merkezi yönetim toplam borç stokunun YTL ve **döviz cinsinden** dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

		2008 EKİM		
		Milyon YTL	Milyon USD	%
TOPLAM BRÜT BORÇ STOKUNUN DÖVİZ KOMPOZİSYONU	TOPLAM STOK	373.286	249.456	100,0%
	YTL	249.061	166.440	66,7%
	USD	73.703	49.253	19,7%
	EUR	32.577	21.770	8,7%
	SDR	12.940	8.647	3,5%
	JPY	4.174	2.789	1,1%
	Diğer	832	556	0,2%
	İç Borç Stoku	271.333	181.324	72,7%
	YTL	249.061	166.440	66,7%
	USD	16.415	10.970	4,4%
	EUR	5.857	3.914	1,6%
	Dış Borç Stoku	101.953	68.132	27,3%
	USD	57.287	38.284	15,3%
	JPY	4.174	2.789	1,1%
	EUR	26.720	17.856	7,2%
SDR	12.940	8.647	3,5%	
Diğer	832	556	0,2%	

Özel sektör dış borcu

2002 yılında 43.1 milyar dolar olan özel sektör dış borcu, 2008 yılı 2. çeyreği itibariyle 147.4 milyar dolar artarak 190.5 milyar dolara çıkmıştır. Özel sektör borcunun dörtte birinin (47.8 milyar dolar) kısa vadeli olması, yaşamakta olduğumuz ekonomik kriz ortamında kur riskini, borcun borçla çevrilememesi riskini ve borçlanmanın maliyetinin artması riskini beraberinde getirmektedir.

Geçmişte, özel sektörün borcundan bize ne diyen sayın Maliye Bakanının bugün özel sektör borçlarına çözüm arayışına girmesi bir gelişme olarak kabul edilebilir.

Yukarıda sunulan rakamlar ve açıklamalar, artan faizler (Sn.Şimşek: faizlerdeki 1 puanlık artış 3.5-4 milyar YTL Hazineye yük getiriyor, demişti.), kısalan vadeler ve düşürülemeyen reel faizler, Hükümetin iddia ettiğinin aksine Türkiye'nin bir borç stoku riski ile karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır.

7. SONUÇ

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, 2009 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısına ilişkin Plan ve Bütçe Komisyonu'nun çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

II. 2007 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TASARISINA İLİŞKİN KARŞIOY YAZISI

1. 2007 başlangıç ödeneği ile yılsonu ödenekleri ve harcamaların, gelirlerin gerçekleşme oranlarının değerlendirilmesi

Milyon YTL	BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ (1)	YILSONU ÖDENEK (2)	ÖDENEK ÜSTÜ HARCAMALAR (TAMAMLAYICI ÖDENEK İLE KARŞILANACAK) (3)	TAMAMLAYICI ÖDENEKLE BİRLİKTE YILSONU ÖDENEK (4)= (2+3)	HARCAMALAR (5)	İPTAL EDİLEN ÖDENEK (6)	DEVREDEN ÖDENEK (7)=((4- (5+6))	GELİRLER (8)	DENGE (9)= (8-5)
MERKEZİ YÖNETİM	215.059	225.528	5.129	230.657	214.341	16.190	126	200.343	-13.998
I SAYILI CETVEL	200.902	209.091	5.100	214.191	200.206	13.870	115	185.715	-14.491
II SAYILI CETVEL	12.720	14.767	5	14.772	12.661	2.100	11	13.043	382
III SAYILI CETVEL	1.437	1.670	24	1.694	1.474	220	0	1.585	111

Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamındaki idarelerin toplam harcamalarının başlangıç ödeneğine göre sapma oranının % -0.33 olması, bütçe büyüklüğünün tutturulması açısından başarılı bir sonuçtur. Keza 198.2 milyar YTL olarak öngörülen gelir tahmininin de % 1.07 fazlasıyla 200,3 milyar YTL olarak gerçekleşmiş olması da başarıdır. Ancak toplam gelirlerden önceki yıllarda finansman tablosunda gösterilen 5.8 milyar YTL tutarındaki özelleştirme gelirleri çıkarıldığında (200.3-5.8= 194.5) aslında ulaşılmış gibi görünen gelir hedefinin % - 1.9 oranında gerisinde kaldığı görülecektir. Aynı şekilde Merkezi Yönetim Bütçesi açığı da açıklandığı gibi 14 milyar YTL değil 14+ 5.8= 19.8 milyar YTL olacaktır.

2007 yılı vergi gelirlerinde tahmine göre % -12.09'luk bir sapma olmuştur. Bu yaklaşık 21.1 milyar YTL'lik bir tutara karşılık gelmektedir (173,9-152,8). En büyük sapma da dahilde alınan mal ve hizmet vergileri (%-18.9) ile uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergilerde (%-9.7) olmuştur.

2005 yılından başlamak üzere son üç yılın tahsilat/tahakkuk oranına baktığımızda 2005 yılında % 87.3, 2006 yılında % 86.9 olan oranın

2007 yılında % 78.3'e düştüğü görülmektedir. Her çıkarılan af bir miktar tahsilat yapmaya imkan verse de orta ve uzun vadede mükelleflerin ödeme alışkanlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Genel büyüklükleri itibariyle bütçe tahminleri ile gerçekleştirmelerin birbirine yakın olması uygulamanın başarılı olduğu izlenimini verse de, başlangıç ödenekleri ile yıl sonu ödenekleri, gerek ekonomik ayırım gerekse fonksiyonel ayrımlar itibariyle ayrıntılı incelendiğinde, tahminlerle yıl sonu gerçekleştirmeler arasında aşağıdaki tabloda görüleceği üzere çok büyük sapmalar olmuştur.

BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİNE GÖRE YILSONU ÖDENEKLERİNDEKİ SAPMA ORANLARI (%)						
	Personel Giderleri	Sos.Güv.Kur. Dev.Prim Gid	Mal ve Hizmet Alımları	Cari Transferler	Sermaye Giderleri (Yatırımlar)	TOPLAM
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	-10,69	-42,32	102,46	3,56	23,02	4,08
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	4,87	-25,22	38,23	49,68	24,28	16,09
DÜZ.DEN.KURUMLAR BÜTÇESİ	-0,21	-37,96	-3,63	42,54		16,22

Toplamda en büyük sapmanın özel bütçeli idarelerle düzenleyici denetleyici kurumların bütçelerinde olduğu görülmektedir.

Ekonomik ayırimda sapmalara baktığımızda genel bütçeli idareler için ayrılan mal ve hizmet alımı ödeneklerine göre yıl sonu ödeneklerinin % 102.5 oranında saptığını görüyoruz. Bunun sonucunda, 2007 yılı genel bütçe başlangıç ödenekleri içinde % 19,38 olan personel ödeneklerinin payı % 16,64' e düşerken, mal ve hizmet alımlarının payı % 6.57'den % 12.78'e çıkmıştır. Aynı durum özel bütçeli idareler için de geçerlidir. Bu durum, Hükümetin 2007 Temmuz seçimlerine giderken popülizme kaçarak mali disiplinden ne denli uzaklaştığının açık kanıtıdır.

Özel bütçeler için başlangıçta öngörülen transfer ödeneklerinin de yarı yarıya yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Yılsonu sermaye giderleri ödeneklerinin de başlangıç ödeneklerine göre dörtte bir oranında arttığı görülmektedir. Sosyal güvenlik kurumuna devletin prim gideri öde-

neklerindeki azalış yönündeki sapma ise kurumların stratejik hedeflerine ulaşmak için istihdam etmeyi düşündükleri personeli işe alamadıklarını ortaya koymaktadır.

Fonksiyonel ayırmada baktığımızda, başlangıç ödeneğine kıyasla yılsonu ödeneklerinde en çok sapmanın, artış şeklinde olmak üzere; % 67.41 ile Karayolları Genel Müdürlüğü, % 67.13 ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, % 63.58 ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, % 50.99 ile Sağlık Bakanlığı, % 35.97 ile Milli Savunma Bakanlığı ve % 25.1 ile de İçişleri Bakanlığında olduğu görülmektedir. Bu idarelerin toplam yılsonu ödenekleri içindeki payının % 29.1 olması bu sapmaların dikkate alınması gereğini ortaya koymaktadır.

Yılsonu ödenekleri başlangıç ödeneklerinin altında kalan idarelere baktığımızda ise % - 64.53 ile Anayasa Mahkemesini, % -50.29 ile DPT'yi, %- 37.4 ile AB Genel Sekreterliğini, %- 23.22 ile Maliye Bakanlığını ve % - 20.2 ile SHÇEK'i görmekteyiz. Bunların toplam yılsonu ödeneği içindeki ağırlıkları ise % **23.3'dür**.

Bu da bize, idarelerin toplamda % 52.4'ünde başlangıç ödeneklerine göre önemli sapmalar olduğunu göstermekte olup, buna uygun önlemler geliştirmemiz gereğini hatırlatmaktadır.

Sayıştay da sapmalarla ilgili olarak idarelerin yaptığı açıklamaları yeterli bulunmamıştır.

2. 2007 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi ile ilgili Genel Uygunluk Bildirimi

2007 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamındaki kamu idareleri bu yıl içinde toplam **5.128.855.012,59** YTL tutarında ödenek üstü harcama yapmışlardır.

Sayıştay, bu tutarın ; kanunları gereği ödeme emri aranmaksızın yapılmasında zaruret görülen sürekli görev yoluğu, doğum ve ölüm yar-

dımı gibi ödemelerle personel giderlerine ait olan **4.767.420.097,16** YTL'si için TBMM'nin tamamlayıcı ödenek vermesinin uygun olacağı düşüncesini belirttikten sonra, geri kalan **361.434.915,43** YTL tutarındaki ödenek üstü gider için, "*ödenekleri olmaksızın gerçekleştirilmesine yasaların izin vermediği giderlere ilişkindir,*" ifadesini kullanarak, "*Kesin Hesap Kanun Tasarısının tamamlayıcı ödenekle ilgili 5 inci maddesini etkileyen ve sorumluluk gerektiren söz konusu tutar için tamamlayıcı ödenek verilip verilmemesi hususu, 5018 sayılı Kanununun 20, 26, 31 ve 70 inci maddeleri hükümleri karşısında yüce Meclisin bilgilerine arz olunur,*" denilmektedir.

Merkezi yönetim kapsamındaki bakanlık ve idarelerin, 2006 ve 2007 yıllarında, yasal dayanağı olmadığı halde yaptıkları ödenek üstü harcamalar aşağıda gösterilmektedir.

YTL	YASAL DAYANAĞI OLMAYAN ÖDENEKSİZ HARCAMALAR	
	2006	2007
GENEL BÜTÇELİ İDARELER		
DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	1.197.680	2.472.983
SHÇEK	2.813	1.273
ADALET BAKANLIĞI	11.121.831	116.187
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	60.455	6.659.314
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	2.326.699	1.239.113
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	53.726	112
MALİYE BAKANLIĞI	17.847.402	16.572.977
GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	24.844.759	32.416.597
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	370.087.176	277.756.451
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	911.489	43.030
TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	0	1.060.407
SAĞLIK BAKANLIĞI	696.980.678	9.392.393
ULAŞTIRMA BAKANLIĞI	117.729	383.619

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	9.106.146	11.481.129
TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	21.545	69.666
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI	4.109.515	645
GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI	55.455	0
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	20.363	0
KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	3.160.627	0
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI	692	0
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	500.000	0
DSİ	10.083.677	0
OGM	6.501.413	0
GENEL BÜTÇELİ İDARELER TOPLAMI	1.159.111.869	359.665.894
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER		
YÖK	0	46.367
ODTÜ	0	167.141
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	0	89.702
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	0	5.498
GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	0	3.995
ULUSAL BOR ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ	0	1.073.435
TİKA	0	98.619
GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	570.602	284.264
BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ	219	0
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	277	0
100. YIL ÜNİVERSİTESİ	79.029	0
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	49.935	0
AKDITYK	37.599	0
TÜRK AKRADİTASYON KURUMU	388.335	0

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER TOPLAMI	1.125.995	1.769.021
MERKEZİ YÖNETİM TOPLAMI	1.160.237.864	361.434.915

Sayıştay'ca 2006 yılı ile ilgili Genel Uygunluk Bildiriminde, sorumluluk gerektiren bu harcamalarla ilgili olarak, *"tamamlayıcı ödenek verilmemesi hususu yüce Meclisin takdirindedir."* denilirken, 2007 yılı ile ilgili Genel Uygunluk Bildiriminde *"...tamamlayıcı ödenek verilir ve verilmemesi hususu, 5018 sayılı Kanununun 20, 26, 31 ve 70 inci maddeleri hükümleri karşısında yüce Meclisin bilgilerine arz olunur,"* denilmesi ve aykırılık teşkil eden maddelerin hatırlanması, parlamento adına denetim görevi yapan Sayıştay tarafından TBMM' nin dikkatinin nezaket içinde bir noktaya çekilmek istenmesi şeklinde algılanmalıdır. Bu uyarı doğrultusunda bakanlık bütçeleri görüşülürken konu gündeme getirilmiş olmasına rağmen hiçbir bakanlık veya idare söz konusu harcamaların gerekçeleri konusunda açıklama yapma ihtiyacı duymamışlardır.

Komisyon da ilgili kurumları uyarmamış, parlamento adına Sayıştay denetimi bu nedenle anlamsızlaşmıştır.

Sayıştay'ın, söz konusu ödeneksiz harcamaları aykırı bulduğu 5018 sayılı kanunun ilgili maddeleri aşağıya alınmıştır.

"Ödeneklerin kullanılması" başlıklı **20 nci maddesinin (d) fıkrasında,** *" Kamu idareleri, bütçelerinde yer alan ödeneklerin üzerinde harcama yapamaz."*

"Yüklenmeye girilmesi" başlıklı **26 ncı maddesinde,** *"Bütçede yeterli ödeneği bulunmayan işler için yüklenmeye girilemez. Yüklenme süresi malî yılla sınırlıdır. Harcama yetkilileri, tahsis edilen ödenekler dahilinde yüklenmeye girebilirler. "*

"Harcama yetkisi ve yetkilisi" başlıklı **31 inci maddesinde,** *"Harcama yetkilileri bütçede öngörülen ödenekleri kadar, ödenek gönderme belgesiyle kendisine ödenek verilen harcama yetkilileri ise tahsis edilen ödenek tutarında harcama yapabilir."*

"Ödenek üstü harcama" başlıklı **70 inci maddesinde,** *"Kamu zara-*

rı oluşturmamakla birlikte bütçelere, ayrıntılı harcama programlarına, serbest bırakma oranlarına aykırı olarak veya ödenek gönderme belgelerindeki ödenek miktarını aşan harcama talimatı veren harcama yetkililerine, her türlü aylık, ödenek, zam ve tazminat dahil yapılan bir aylık net ödemeler toplamının iki katı tutarına kadar para cezası verilir.”

Bu hükümlere göre, milletin bütçe hakkını millet adına kullanan parlamento, yasalara aykırı ve sorumluluk gerektiren ödenek üstü harcamalar konusunda Hükümeti uyarmalı ve sorumluların cezalandırılmasını istemeli ve takip etmelidir.

3. 2007 yılı Hazine İşlemleri Raporu

Sayıştay'ın 2007 yılı Genel Uygunluk Bildirimi Eki olarak düzenlenen 2007 yılı Hazine İşlemleri Raporunda, Hazine Müsteşarlığında borçların ve alacakların takibinde kullanılan kayıt ve belge düzeninde ciddi eksiklikler olduğuna işaret edilmektedir.

Bu eksiklikler 2006 yılından bu yana devam etmekte ve bir türlü giderilememektedir.

Sayıştay, anılan Hazine işlemleri raporunda, Hazine borç ve alacak işlemlerine ait defter, belge ve kayıt düzeninin, denetim yapmak için ihticace salih olmadığı anlamına gelen ifadeler kullanmakta; saydamlığa ve hesap verilebilirliğe uygun bir kayıt sisteminin oluşturulmasını, sorumluların sorumluluklarının belirlenmesini istemektedir.

Bu tespit, ülkemizin en ciddi sorunlarından biri olan kamu borç stoğu ile alacaklarının takibi işlemleri konusunda mali saydamlığın bulunmadığını ortaya koymaktadır.

Mali saydamlığın bulunmadığı yerde hesap verme sorumluluğunun geliştirilmesinden ve yerleştirilmesinden de söz edilemez.

Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı ve Sayıştay Başkanlığı ile işbir-

liği yaparak kayıt ve belge sistemini sağlıklı denetim yapılabilecek hale getirmek üzere bir projeyi derhal devreye sokmalıdır.

Söz konusu raporda, genel uygunluk bildirimini verilmeyen hususlara yer verilmekte, 2006 yılı için uygunluk bildirimini verilmeyen işlemlerle ilgili olarak hâlâ eksik yapılan işlemlere işaret edilmektedir.

Bütçe dışı yapılan işlemlerin hem bütçe ilkelerine uygun olmadığı hem de dönem giderlerinin eksik gösterilmesine yol açtığına da vurgu yapılmaktadır.

TBMM olarak, parlamento adına denetim yapan Sayıştay'ın önerilerinin belirlenecek sürelerde yerine getirilmesinin, sorumlulukları olanların belirlenmesinin ve yapılan işlemler konusunda parlamentonun düzenli aralıklarla bilgilendirilmesinin istenmesinin tespit edilen hataların ortadan kaldırılması açısından uygun olacağı düşünülmektedir.

4. SONUÇ

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, 2007 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Tasarısına ilişkin Plan ve Bütçe Komisyonu'nun çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

